

17146

INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO
GOSPODARSTVO pri Biotehniški
fakulteti v Ljubljani

UNIVERZA EDVARDA KAFDELJA V
LJUBLJANI , VDO Biotehniška
fakulteta, VTOZD za gozdarstvo

PROBLEMATIKA VNAŠANJA
NASELIJ IN INFRASTRUKTURE V GOZDNI
PROSTOR

(Priloga k letnemu poročilu)

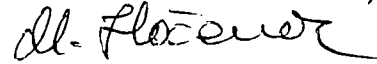
Direktor :

Marko KMECL, dipl. inž.

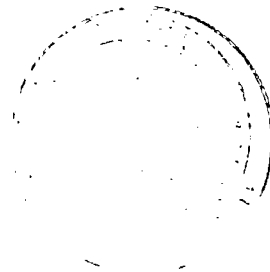

Predstojnik :

prof. dr. Milan HOČEVAR, dipl. inž.

Ljubljana, 1986

II 2383 - [1479-2]

CHOK D 53634 / 1988
ODPIS

Raziskovalna skupina:

Vodja naloge: dr.Boštjan ANKO ¹

Raziskovalci-: Aleskander GOLOB ¹
dr.Milan JUVANČIČ ¹
Janko KALAN ²
mag.Janez POGAČNIK ³
Ivan SMOLE ²
Ivan ŽONTA ²

¹ Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo

² Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo

³ Splošno združenje gozdarstva Slovenije

PROBLEMATIKA VNAŠANJA NASELIJ IN INFRASTRUKTURE V GOZDNI PROSTOR

Izvleček

Študija obravnava probleme, ki se pojavljajo ob vraščanju naselij in infrastrukture (prometne in energetske) v gozd. Podrobno opredeljuje različne vrste posegov v gozdni prostor, prikazuje zasnove elementov dolgoročnega prostorskega razvoja Slovenije do leta 2000 glede na posege v gozdove, analizira rezultate ankete o odnosu gozdarstva do tovrstnih posegov in daje pregled spremljajoče splošne in specialne zakonodaje.

Glavni namen študije je intenziviranje gospodarjenja z gozdnim prostorom - v gozdarstvu samem.

PROBLEMS RELATED TO INTRODUCTION OF SETTLEMENTS AND OF INFRASTRUCTURE INTO FOREST SPACE

Abstract

The study deals with the problems arising with introduction of settlements and traffic and energy infrastructure into the forest. It defines in detail various kinds of such interventions, deals with the outlines of planning elements related to the long term development of Slovenia (until the year 2000) - with regard to interventions into forest space. It analyses the results of enquiry into the attitudes of forestry toward these processes and offers a review of related general and special legislation.

The main purpose of the study is to intensify the management of forested space - by forestry itself.

KAZALO VSEBINE

Stran:

Izvleček (Abstract)

Uvodno pojasnilo

1

Opredelitev kategorij tujkov v gozdu

5

Prikaz zasnov nekaterih elementov planiranja,
pomembnih za gozdni prostor - dolgoročni plan SR
Slovenije za obdobje 1986 - 2000

118

Anketa o vnašanju naselij in infrastrukture
v gozdni prostor

131

Analiza splošne in sektorske zakonodaje, ki se
tiče posegov v gozdni prostor

149

UVODNO POJASNILO

Namen in cilj raziskave:

Ob doslednejšem varstvu kmetijskih zemljišč in še vedno rastočih potrebah po prostoru za stanovanjsko, industrijsko in infrastrukturno gradnjo, bodo v prihodnje taki posegi še bolj usmerjeni v gozdni prostor. Gozd kot ekosistem je živa tvorba in je zato na tovrstne posege še posebej občutljiv. Njihove posledice na mnogo načinov vplivajo na preostale gozdove in njihov živi svet, s tem pa tudi na ekološko ravnotežje v kulturni krajini

Cilj naloge je:

- opozoriti na obseg , pogostost in raznovrstnost posegov v gozdni prostor in na njihove trende,
- opozoriti na ekološko problematiko tovrstnih posegov,
- izoblikovati okolju prijaznejša izhodišča prostorskega načrtovanja, ki spremlja tovrstne spremembe namembnosti gozdnih tal,
- zagotoviti strokovnejše osnove za sodelovanje gozdarske stroke v procesih prostorskega načrtovanja.

Opis dela in rezultati:

Pri delu na nalogi smo ves čas sodelovali raziskovalci VTOZD za gozdarstvo in IGLG (obe organizaciji za to delo razpola-gata z enakim fondom ur) in se zato poročilo nanaša na celotno skupno delo. Na enajstih sestankih celotne raziskovalne sku-pine smo izdelali plan raziskave (glej prilogo), razdelili delovna področja, sproti poročali o napredku pri delu in sku-paj reševali nastale probleme oz. nejasnosti.

Vsa problematika vnašanja naselij in infrastrukture v gozdni prostor je bila razdeljena v tri sfere (neživega, živega in družbenega). V letu 1986 smo obravnavali predvsem sfero družbenega. Prav na tem področju je namreč največ in najlaže razločljivih problemov in neskladij med teorijo in prakso.

V okviru tega dela smo posebej obravnavali:

1. Vrste posegov, ki zahtevajo spremembo namembnosti gozdnega zemljišča.
2. Analizo velikih posegov v gozdni prostor, ki jih predvideva Dolgoročni plan SR Slovenije za obdobje od leta 1986 do leta 2000.
3. Stališča gozdarstva do tovrstnih posegov.
4. Analizo ustrezna splošne in sektorske zakonodaje.
5. Analizo posegov v gozdni prostor v minulem srednjeročnem obdobju (1981-1985).

ad 1)

Skladno s ciljem naloge, da se zagotovi strokovnejše osnove za sodelovanje gozdarske stroke v procesih prostorskega načrtovanja je bilo treba najprej opredeliti vse vrste posegov, ki jih obravnavana problematika zajema. Za trideset vrst posegov je bilo treba zbrati tehnične normative in ustrezna zakonska določila. Redki gozdarski strokovnjaki, ki se v praksi ukvarjajo s tovrstno problematiko, se ob vsakem posegu namreč srečujejo s specialisti najrazličnejših področij. Tako je nepoznavanje tehničnih normativov in ustrezne zakonodaje z njihove strani pogosto prispevalo k nestrokovnim odločitvam - in pogosto tudi povzročalo splošno škodo.

ad 2)

Napravljena je bila analiza velikoprostorskih posegov v gozdni prostor, kot jih predvideva Dolgoročni plan SR Slovenije za obdobje od leta 1986 do leta 2000. Širše implikacije teh načrtov bo vsekakor treba upoštevati v novi generaciji območnih gozdnogospodarskih načrtov.

ad 3)

Napravljena je bila analiza o stališčih gozdarstva do obravnavane problematike, ki smo jo izvedli na osnovi anketiranja območnih SIS za gozdarstvo.

ad 4)

Opravljena je bila analiza splošne in sektorske zakonodaje s posebnim ozirom na raznovrstno (ekološko, pravno, ekonomsko itn.) problematiko, ki nastopa ob vnašanju tovrstnih tujkov v gozdni prostor.

ad 5)

Kot izhodišče za nadaljnje delo je bila zastavljena tudi anketa o obsegu in pogostosti tovrstnih posegov v gozdni prostor v obdobju 1981-1985. Ker gre na posameznih območjih za po več sto posegov, anketa še ni povsem zaključena, čeprav so že preliminarni rezultati zelo zanimivi (doslej namreč o obsegu teh sprememb v gozdnem prostoru nismo imeli nikakršnih podatkov). Preliminarni rezultati namreč kažejo, da smo samo v tem petletju izgubili v te namene ob približno 5500 posegih okrog 5000 ha gozdov. Z obdelavo rezultatov ankete bomo nadaljevali v letu 1987.

Rezultati oz. izsledki dela prvih štirih delovnih sklopov so sestavni del tega poročila. Prečiščene in razmnožene bomo posredovali ustreznim gozdarskim republiškim institucijam, gozdnim gospodarstvom in območnim SIS za gozdarstvo.

Del izsledkov naloge je bil predstavljen na krajšem posvetu vsem predstavnikom območnih SIS za gozdarstvo.

Ugotovitve:

Ugotovitve naloge so razvidne iz priloženih gradiv. Posredovane so bile tudi predstavnikom vseh območnih SIS za gozdarstvo na krajšem posvetu novembra 1986 v Ljubljani.

Že ugotovitve dosedanjega dela opravičujejo vključitev tega raziskovalnega dela v program za preseganje znanstvenega in tehnološkega zaostajanja. Prostorski vidiki gospodarjenja z gozdom so namreč pri nas v resnici zelo nerazvita sestavina celovitega gospodarjenja z gozdom.

Arhiviranje dokumentacije:

Glede na to, da se naloga šele začne, je vsa dokumentacija zaenkrat shranjena še pri raziskovalcih, kjer je tudi na voljo.

PROBLEMATIKA VNAŠANJA NASELIJ IN INFRASTRUKTURE V GOZDNI PROSTOR
PROGRAM DELA 1986 - 1990

GEO		BIO		SOCIO	
NASELJA	INFRASTRUKTURA	NASELJA	INFRASTRUKTURA	NASELJA	INFRASTRUKTURA
<p>ŠTUDIJ RASTLINSKE ZDRUŽBE KOT SUMARNEGA INDIKATORJA PRIMERNOSTI GOZDNEGA OKOLJA ZA VNAŠANJE NASELIJ Cilj je ugotoviti, katere združbe so najugodnejše glede na:</p> <p>1. GEOLOŠKE RAZMERE 2. RELIEF 3. TLA 4. EKSPOZICIJO 5. SOLARNO KLIMO</p>			<p>ŠTUDIJ LITERATURE - domače (Kozarje, Bitnje) - tuje (Tapiola)</p>		
<p>VPLIV NAGIBA - na gradnjo - na življenje prebivalcev</p>			<p>Proučitev tradicije bivanja v gozdu in vrednot bivanja sodobnega meščana - literatura - anketa sociologov</p>		<p>OPREDELITEV VRSTE INFRASTRUKTURE - prometne ceste - železnice - energetika - daljnovodi - plinovodi - komunalna smetišča - vodna zadržanja - rekreacijska smučišča - druga oprema za šport in rekreacijo v gozdu - industrijske lokacije - peskokopi - glinokopi - odlaganje ind. odpad. snovi</p>
<p>OPREDELITEV NASELIJ</p>			<p>Možnost rekreacije Večja kvaliteta zraka?</p>		
<p>PROUČITEV VPLIVANJA GOZDA NA NASELJE ALI NA INFRASTRUKTURNI OBJEKT MIKROKLIMA - zmanjšanje jakosti vetra - odzračevanje kurišč? - zmanjšanje temperaturnih ekstremov - poledica? - trajanje snežne odeje - zračna vlaga - osonečenje</p>					
<p>VPLIVI TUJKOV NA EKOLOGIJO GOZDA - proučitev jakosti vpliva odprtega prostora v gozd pri umetnem gozdnem robu - proučitev stabilnosti glede na orientacijo roba - proučitev ekologije novonastalih gozdnih otokov</p>					
<p>OBLIKOVANJE PRIMERNEGA GOZDNEGA ROBA - najprimernejša velikost krčitve glede na: atlantifikacijo kontinentalizacijo klime</p>				<p>Upoštevanje - estetskih vrednot - varstva pred hrupom</p>	
<p>- proučitev optimalne vertikalne in horizontalne zgradbe gozdnega roba - proučitev najustrežnejših drevesnih vrst</p>					
<p>ANALIZA OBSTOJEČIH NASELIJ V GOZDU ALI NA ROBU GOZDA</p>				<p>DRUŽBENA VERIFIKACIJA POSEGA V GOZDNI PROSTOR 1. Proučitev zakonodaje 2. Stališča gozdarstva - gozdnih gospodarstev - SIS za gozdarstvo 3. Analiza krčitev v te namene v obdobju 1981 - 85 - analiza vlog (SIS) - analiza krčitev (SIS) vseh posebej velikih 4. Pregled potreb po krčitvah gozda v občinskih prostorskih planih v obdobjih 1986 - 1990 1986 - 2000</p>	
<p>IZDELAVA KRITERIJEV OCENJEVANJA PRIMERNIH LOKACIJ</p>				<p>RABA TAL V KORIDORJIH - npr. pod daljnovodi - stanje in možnosti (novoletne jelke, drva)</p>	
<p>PRAVNI IN ODŠKODNINSKI VIDIKI</p>					
<p>EKONOMSKA ANALIZA GRADNJE V GOZDU Z UPOŠTEVANJEM - cene zemljišča - cene infrastrukture (naselja) - cene vzdrževanja</p>					
<p>IZDELAVA METODOLOGIJE VNAŠANJA: MAKRO - MEZO - MIKRO NIVO ob upoštevanju EKOLOGIJE, ZAKONODAJE, STALIŠČ GOZDARSTVA, ARHITEKTURE, TEHNOLOGIJE</p>					
<p>MODELNA OBDELAVA LOKACIJE (ene ali dveh)</p>					

OPREDELITEV KATEGORIJ TUJKOV

UVOD

Podrobnejše opredeljevanje in kategorizacija tujkov v gozdnem prostoru nakazuje možnosti številnih vsebinskih in posledičnih členitev med katerimi je za obravnavo spreminjanja gozdnega prostora najpomembnejša:

- členitev po namenu in vzroku (11 kategorij),
- členitev po strokovnih nosilcih odgovornosti (17 kategorij),
- členitev po družbenem statusu (6 kategorij),
- členitev po učinku v prostoru (4 kategorije),
- členitev po učinku na človeka (4 kategorije),
- členitev po učinku na vegetacijo in prostoživeče živali (5 kategorij).

Zakonodaja in tekoča praksa omogoča vsaj 30 raznovrstnih posegov v gozdni prostor od katerih vsak zahteva svoj specifični krčitveni poligon z ožjim ali širšim vplivnim zaledjem, ki se v večini primerov tudi iskazuje kot območje, obremenjeno z zahtevami, ki bodisi omejujejo ali celo spreminjajo tako lesnoproizvodno, kot varovalno funkcijo gozdov.

Razsežnost zakonodaje je posledično neizmerna vendar prepogosto ohlapna in nerigorozna do uporabe prostora na sploh in še posebej do gozdnega. Simbolična nadomestila, v kolikor so sploh definirana, praktično stimulirajo uporabnike v agresivnem obnašanju do gozdnega prostora. Navidezne prepreke kakršne predstavljajo simbolični formalizmi ne morejo biti ovira niti vsaj resnejše variantno tehtanje posegov v gozdni prostor. Ves proces je bolj ali manj prepuščen "investitorjevi" pobudi od čitanja zakonodaje do dejanskega urejanja razmer na gozdnem prostoru, v katerem se uveljavlja pravica spremembe namembnosti.

PREGLED POSEGOV V GOZDNI PROSTOR -
VRSTE POSEGOV ZA POTREBE (Anketa)

- 1 - POSELITVE
- 2 - PROIZVODNJE
- 3 - REKREACIJE
- 4 - TURIZMA
- 5 - POKOPALIŠČ
- 6 - CEST
- 7 - ŽELEZNIC
- 8 - ZRAČNEGA PROMETA
- 9 - ŽIČNIC
- 10 - ELEKTROVODOV
- 11 - PLINOVODOV
- 12 - NAFTOVODOV
- 13 - TOPLOVODOV
- 14 - TELEFONIJE IN RTV
- 15 - VODOVODOV
- 16 - VODOOSKRBE S PODTALNICO
- 17 - VODNEGA GOSPODARSTVA
- 18 - HIDROENERGETIKE
- 19 - PESKOKOPOV
- 20 - KAMNOLOMOV
- 21 - GLINOKOPOV
- 22 - RUDARSKIH DNEVNIH KOPOV
- 23 - RUDARSKIH JAVNIH KOPOV S POVRŠINSKIMI POSLEDICAMI
- 24 - ODLAGALIŠČE JALOVINE
- 25 - ODLAGALIŠČE TRDNIH ODPADKOV PROIZVODNJE
- 26 - ODLAGALIŠČE TEKOČIH ODPADKOV PROIZVODNJE
- 27 - ODLAGALIŠČE KOMUNALNIH ODPADKOV
- 28 - SKLADIŠČ POSEBNIH ODPADKOV
- 29 - S L O
- 30 - KMETIJSTVA

KATEGORIJA TUJKOV :

I. PO NAMENU IN VZROKU

- 11 - POZIDAVA (BIVANJE IN DELO)
- 2 - REKREACIJA
- 3 - PROMET
- 4 - TRANSPORT ENERGIJE
- 5 - VODNOGOSPODARSKI OBJEKTI
- 6 - DNEVNI KOPI MINERALNIH SUROVIN
- 7 - PODZEMNI KOPI S POVRŠINSKIMI VPLIVI
- 8 - ODLAGALIŠČA - DEPOJI
- 9 - SKLADIŠČA ?
- 10 - AKTIVNO DEGRADIRANE POVRŠINE ZARADI ONESNAŽENJA ZRAKA
- 11 - OBMOČJA SLO - VOJAŠKE CONE - DRŽAVNE INTAKTNE CONE

II. PO STROKOVNIH NOSILCIH ODGOVORNOSTI

- 1 - URBANIZACIJA
- 2 - PROMETNE INSTITUCIJE
 - cestne
 - železniške
 - zračne
- 3 - ELEKTROGOSPODARSTVO
- 4 - PETROL
- 5 - PTT, RTV
- 6 - VODNO GOSPODARSTVO
- 7 - PODJETJE ZA UREJANJE HUDOURNIKOV
- 8 - RUDARSTVO
- 9 - KOMUNALNO GOSPODARSTVO
- 10 - IDENTIFICIRANA POLUCIJSKA INDUSTRIJA
- 11 - LASTNIKI IN UPRAVLJALCI SKLADIŠČNIH DEPOJEV
- 12 - RJNZ, JNA
- 13 - GOZDARSTVO
- 14 - KMETIJSTVO
- 15 - TURIZEM
- 16 - LOVSTVO
- 17 - SPOMENIŠKO VARSTVO (varstvo naravne in kulturne dediščine)

III. PO DRUŽBENEM STATUSU

- 1 - PODROČJA OPREDELJENA S SPECIFIČNO ZAKONODAJO .!!!
- 2 - PODROČJA OPREDELJENA S SPLOŠNO ZAKONODAJO
- 3 - PODROČJA , KJER SE UPORABLJAJO IZKUSTVENA MERILA ..
- 4 - NEOPREDELJENA-STIHIJSKO REŠEVANI PROBLEMI
- 5 - MONOPOLNE OPREDELITVE
- 6 - DRŽAVNA BIROKRACIJA

IV. PO UČINKU V PROSTORU

- LOKALNO
- LONGITUDINALNO
- VELIKOPOVRŠINSKO
- VSEOBSEŽNO

V. PO UČINKU NA ČLOVEKA

- NI VPLIVA
- VPLIV ZAZNAVEN
- VPLIV OBČUTEN
- VPLIV AKTIVEN

VI. PO UČINKU NA VEGETACIJO IN PROSTOŽIVEČE ŽIVALI

- NI VPLIVA
- VPLIV ZAZNAVEN
- VPLIV OBČUTEN
- VPLIV AKTIVEN
- ŽIVLJENJSKI PROSTOR UNIČEN

1.. POSELITEV

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Pod območja naselij se štejejo zemljiške površine, ki jih zasedajo naselja s stanovanjskimi, proizvodnimi, oskrbnimi, upravnimi, kulturnimi, športnimi in drugimi objekti ter prometnimi in drugimi komunalnimi napravami, vključno s pripadajočimi urejenimi rekreacijskimi in drugimi funkcionalnimi površinami.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

Zakon o urejanju naselij
in drugih posegov v prostor
(Ur.l.SRS, št.18/84)

- Urejanje naselij je urbanistično načrtovanje graditve, širitve in prenove naselij, določanje pogojev za prenos načrtovanih objektov in naprav v prostoru ter urbanistični nadzor med njihovim izvajanjem.
- Urejanje drugih posegov v prostor je urbanistično načrtovanje infrastrukturnih objektov in naprav ter drugih trajnih sprememb prostora zunaj ureditvenih območij naselij, določanje pogojev za prenos načrtovanih posegov v prostor ter urbanistični nadzor nad njihovim izvajanjem.
- Urejanje naselij in druge posege v prostor, delavci in delovni ljudje in občani urejajo v skladu z usmeritvami dolgoročnega plana glede razvoja dejavnosti v prostoru in njegove namenske rabe ter v skladu z rešitvami, ki jih določa srednjeročni družbeni plan družbenopolitične skupnosti. Urbanistično načrtovanje naselij oziroma urbanistično načrtovanje drugih posegov v prostor obsega pripravo in sprejem prostorskih izvedbenih aktov.
- Graditev in širitev naselij ter graditev infrastrukturnih objektov in naprav, ki trajno spreminjajo namensko rabo prostora, se načrtujejo na stavbnih zemljiščih.
- Stavbna zemljišča se določijo s srednjeročnim družbenim planom občine na območjih, ki jih za te namene opredeljuje dolgoročni plan občine.
- Drugi posegi v prostor se načrtujejo na zemljiščih, ki jih za te namene v skladu z usmeritvami v namenski rabi prostora, v prostorskih delih dolgoročnih planov določa srednjeročni družbeni plan.

- Z urbanističnim načrtovanjem naselij in drugih posegov v prostor je treba zagotoviti racionalno rabo zemljišč, objektov in naprav ter tako razporeditev in usklajenost z družbenim planom predvidenih dejavnosti v prostoru, da je omogočen skladen gospodarski in socialni razvoj. Načrtuje se tako, da je arhitektonska podoba usklajena s krajinskimi značilnostmi, z naravno in kulturno dediščino in tipologijo regionalne arhitekture ter z drugimi naravnimi in delom pridobljenimi vrednotami okolja. Posebej je potrebno proučiti in upoštevati vpliv posegov na okolje, pri načrtovanju dejavnosti z neizškodljivimi vplivi pa ga je potrebno zmanjšati na najmanjšo možno mero.

- Plodno zemljo je pri načrtovanju posegov v prostor potrebno zavarovati pred uničenjem v skladu z načinom kakršnega predpiše občina.

- Ureditev zelenih površin je potrebno z urbanističnim načrtovanjem urediti za rekreacijo na prostem, za varovanje in izboljševanje bivalnega in delovnega okolja ter za preprečitev ali zmanjšanje posledic naravnih in drugih nesreč, izrednih razmer in vojnih dejstvom.

- Prostorsko izvedbeni akti so:
 - prostorsko ureditveni pogoji in
 - prostorsko izvedbeni načrti.

Pripravljajo se na podlagi podatkov o naravnih lastnostih prostora ter ob upoštevanju podlag, ki so bile pripravljene za dolgoročni in srednjeročni družbeni plan ter posebnih strokovnih podlag, ki so določene v programu priprave prostorskih izvedbenih aktov, s katerimi se podrobneje razčlenijo naravne lastnosti in ustvarjene razmere ter možnosti za realizacijo odločitev, sprejetih v sred-

njeročnih družbenih planih s stališča vplivov, predvidenih prostorskih ureditev, na okolje.

Prostorsko izvedbeni načrti vsebujejo tudi obrazložitev soglasij, ki so jih v skladu z zakonom dali pristojni organi, organizacije in skupnosti.

- Javna razgrnitev osnutka prostorskega izvedbenega akta se izvede, ko izvršni svet občinske skupščine ugotovi, da so akti pripravljene v skladu z dolgoročnimi in srednjeročnimi planskimi usmeritvami. Osnutki se obravnavajo javno, sprejemajo se pripombe in predlogi, ki jih mora izvršni svet obravnavati in sprejeti stališča na osnovi katerih se izdelajo ustrezna dopolnila razgrnjenega osnutka, ki se pošlje v potrditev občinski skupščini, ki izda ODLOK O PROSTORSKIH UREDITVENIH POGOJIH.
- Sprejeti prostorski izvedbeni akt mora biti pri občinskem upravnem organu, pristojnem za urejanje prostora in v prizadetih krajevnih skupnostih stalno na vpogled občanom, organizacijam in skupnostim.
- Lokacijsko dovoljenje mora investitor pridobiti za graditev objektov in druge posege v prostor, ki trajno spreminjajo njegovo namensko rabo, bivalne in delovne pogoje, ekološko ravnovesje v naravi in krajinske značilnosti, zlasti pa za:
 - izkoriščanje rudnin
 - vodnogospodarske ureditve
 - melioracijo zemljišč
 - odkopavanje in nasipavanje zemljišč
 - urejanje javnih zelenic in drevoredov.Lokacijsko dovoljenje izda za urejanje prostora pristojni občinski upravni organ.

- Posebne gradbene uzance (Ur.l. SFRJ, št. 18/77)
- Pravilnik o varstvu pri gradbenem delu (Ur.l. SFRJ, št. 42/68)
- Odlok o določitvi objektov in naprav ter drugih posegov v prostor, za katere daje lokacijsko dovoljenje za urejanje prostora pristojni republiški upravni organ (Ur.l. SRS, št. 28/85)
- Navodilo o merilih za to, kaj se lahko šteje za objekte oziroma posege v prostor, za katere po zakonu ni potrebno lokacijsko dovoljenje in kaj se lahko šteje za pomožne objekte (Ur.l. SRS, št. 27/85)

Zakon o graditvi objektov
(Ur.l. SRS, št. 34/84)

- Strokovne podlage za investicijsko odločitev so po zakonu o graditvi objektov (Ur.l. SRS, št. 34/84) med drugimi tudi sledeča predhodna dela (čl. 4):

- študije, ki utemeljujejo usklajenost s planskimi akti
- ekološke in druge raziskave
- prikaz lokacije objekta in njegove vključitve v prostore z analizo vplivov na okolje in predvidenimi ukrepi varstva okolja, upoštevaje obrambni in zaščitni vidik.

Predhodna dela se lahko izdelajo v variantah.

- Investicijski program mora obsegati tudi (čl. 10):

- oceno ekološke obremenitve okolja.

- Idejni projekt se izdelava na podlagi predhodnih del in obsega tudi (čl. 11):

- tehnični opis tehnoloških in drugih ukrepov varstva okolja,
- prikaz usklajenosti projektne rešitve z lokacijskimi pogoji,
- zasnovo končne ekološke ureditve okolja
- obrambne in zaščitne ukrepe ter potrebe.

Idejni projekt se lahko izdelava v variantah.

- Tehnično dokumentacijo predstavljajo tudi (čl. 27):

- načrti zunanje ureditve in drugi načrti.

2. PROIZVODNJA

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Območje proizvodnih in servisnih dejavnosti je namenjeno za pretežno nekmetijske proizvodne in sorodne dejavnosti, tehnične, servisne, komunalne in druge dejavnosti, ki so po odloku o enotni klasifikaciji dejavnosti uvrščene v področje 01 in 05, kakor tudi površine, ki so trajno namenjene gradbeništvu.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

Proizvodnja predstavlja dejavnost ljudi v sklopu procesa družbene reprodukcije, ki je usmerjena na kontinuirano in masovno pridobivanje energije, surovin in materije, predvsem s ciljem njihove predelave na enoten standard in način ter se pri tem poslužuje mehaničnih in kemičnih metod obdelave in kontroliranih bioloških procesov - pretežno neodvisnih od vpliva narave - v pogojih rastoče delitve dela, specializacije in kooperacije, s ciljem realizacije ustvarjenih dobrin, s posredovanjem tržišča.

- **NORMATIVNI AKTI**

- Odlok o enotni klasifikaciji dejavnosti (Ur.l. SFRJ št. 34/76)
- Zakon o enotni klasifikaciji dejavnosti (ur.l. SFRJ št. 6/76)
- Odlok o določitvi gospodarskim in negospodarskim dejavnosti (Ur.l. SFRJ št. 14/77)
- Zakon o pospeševanju *skladnejšega* regionalnega razvoja v SRS (Ur.l. SRS, št. 29/75)

- **TEHNIČNI NORMATIVI**

Pestrost in zahtevnost proizvodnje zahtevajo veliko obsežnost tehničnih normativov. S splošnega stališča proizvodnje moramo upoštevati skupni sklad družbenega dela, ki je porazdeljeno po dejavnostih tako, da bo družba lahko optimalno zadovoljila svoje potrebe. Omejenost dobrin in proizvodnih faktorjev terja, da se v proizvodnji doseže čimvečji učinek s čim manjšo porabo zunanjih proizvodnih faktorjev.

- **OPOMBE**

MAKRO-LOKACIJA INDUSTRIJE

- Industrijsko dejavnost lahko v splošnem delimo na štiri osnovne grupe, v katerih so razvrščene industrijske dejavnosti. Glede na značilnosti, ki so pomembne za opredeljevanje širše lokacije:
 1. Ekstraktivna industrija - pridobivanje rudnin, flotacije, rafinerije, predelave s tehnološkim izgorevanjem;
 2. Težka industrija - predelava delno obdelane surovine, metalurška predelava;
 3. Lahka predelovalna industrija - vsa industrijska dejavnost, ki polproizvode obdeluje do finalnega predmeta namenjenega potrošnji;
 4. Energetska industrija - proizvodnja elektroenergije, hidro in termoelektrarne, toplarne.

- Število zaposlenih na 1 ha izgrajene industrijske površine je zelo različno (odvisno od vrste):
 - najnižje je pri: - energetske industriji (10 delavcev/ha)
 - kemični 80 - 120 delavcev/ha
 - avtomobilni 200 delavcev/ha

 - najvišje pa v: - elektroindustriji;
 - tovarnah čevljev in tekstilni industriji od 500 do 1200

Makrolokacija industrije je zlasti pod vplivom razvoja sodobne tehnologije vse bolj pogojena z mnogimi pogosto menjajočimi normativnimi spremembami.

MIKRO-LOKACIJA INDUSTRIJE

Predstavljajo predvsem probleme in ožje arhitektonsko-urbanistične prakse, hkrati pa morajo mikrolokacije industrije zagotoviti največje možno varstvo neposrednega okolja ob

hkratni zahtevi, da se industriji zagotovi pravilno in racionalno odvijanje tehnološkega procesa proizvodnje.

- Zato ima na izbor ožje lokacije bistveni vpliv značilnosti opredeljenih s stališča varstva neposrednega okolja in vključevanja v prostorsko celoto ob hkratnem normalnem delovanju industrijskega sistema.
- Glede na vpliv industrije na okolje razlikujemo sledeče štiri grupe industrije:
 1. - čista proizvodnja - predstavlja industrijo brez umazanih in škodljivih snovi, brez zastrupljenih odpadnih vod, brez širjenja smradu, brez radiacije.
 2. - umazana in nevarna proizvodnja - predstavlja industrijo, ki okolju škodi in nanj vpliva s širjenjem škodljivih fizikalnih in kemičnih snovi, škodljivih dimnih produktov izgorevanja, pare in plinov, nevarnih in eksplozivnih prašnih delcev ter industrijo, ki ustvarja v svojem procesu odpadne tekočine in snovi
 3. - mirna proizvodnja - predstavlja nehrupno industrijo
 4. - hrupna proizvodnja - predstavlja industrijo, ki v svoj proces uvaja neprijetne zvočne vplive v širšem radiusu, ki moteče vplivajo na ostalo dogajanje v prostoru.
- Na lokacijo industrije vpliva prostorski koncept novoprojektiranega podjetja. Industrijski objekti so lahko grajeni:
 - kot samostojni industrijski objekti ali
 - kot industrijski kompleksi (industrijske cone), ki so praviloma locirani na velikih površinah izven strnjeno naseljenih območij.
- Industrijske cone
Dimenzioniranje industrijskih con se lahko izvede empi-

ričnim potem razmeroma enostavno. Po nemških normah (DBZ, 1969) bi izračun za ustrezno industrijsko cono naselja z 12000 prebivalci izgledal takole:

- s predpostavko, da je 20% - 25% mestnega prebivalstva zaposlenega v tovarni, 20% pa v ostalih dejavnostih proizvodnje
 - s ključem, da je za 100 zaposlenih potreben 1 ha bruto gradbene površine
 - potem znaša minimalna površina industrijske cone 48 ha, maksimalna pa 54 ha.
 - Po ameriških normah se računa 180 zaposlenih/ha, po angleških pa 135 do 150 zaposlenih/ha (za jugoslovan-ske pogoje so angleški normativi ustrežnejši).
- Industrijske cone (kompleksi) so plansko organizirane skupine več zgradb in instalacijskih objektov s spremljajočimi površinami, ki skupaj tvorijo funkcionalno in kompozicijsko prostorsko arhitektonsko celoto - biti mora sinteza industrijske organizacije in prostorsko-arhitektonske kompozicije.
- Vsaka industrijska cona ima ne glede na tehnologijo in kapaciteto sledeče osnovne grupacije objektov:
1. Proizvodno cono, ki je največja grajena celota osnovnega proizvodnega ciklusa in kot taka zaseda tudi največji razpoložljivi prostor.
 2. Skladiščno cono, za uskladiščenje na prostem ali v zgradbah.
 3. Energetsko cono predstavljajo objekti za oskrbo z ustrežno energijo.
 4. Cono spremljajočih služb in objektov pa predstavljajo vsi ostali prostori grajenih in prostih površin v funkcionalnem kompleksu industrijske cone.

Velikostna razmerja med posameznimi conami so, v različnih industrijskih grupacijah, različna. Pri vseh je skupno, da je proizvodna cona večja od 50% skupne grajene površine, v elektroindustriji dosega do 90%.

Skladiščno cono varira v vrednostih od 1% (radio-industrija) do 32% (tovarna rudarskih strojev). Spremljajoče cone pa varirajo v vrednostih od 6% do 35%. (Velikostna razmerja navajana po nemškem viru - W. Henn - Industriebau, München 1961).

Na območjih namenjenih pretežno za industrijo, je treba z urbanističnim načrtovanjem omogočiti zdravo in humano delovno okolje ter čimboljše pogoje za načrtovano proizvodnjo.

3. REKREACIJA

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Rekreacija pomeni katerokoli obliko doživetja ali dejavnosti, za katero se človek odloča zaradi osebnega užitka in zadoščenja. Rekreacija na prostem je tista rekreacija, ki se odvija predvsem v naravi in ker so za njo potrebne velike površine zemljišč in tudi "prostorsko" pomembna dejavnost, saj so zanjo večkrat potrebne velike površine zemljišč.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- Idealni normativ tekmovalnih površin na prebivalca 7,38 m² (ne upošteva pa površin na gledalce, mirujoči predmet, urejene snežne površine, urejene vodne površine, urejene ravne površine)

Atletski stadion	117 m ² /osebo
Nogomet	45 m ² /osebo
Rokomet	7 m ² /osebo
Odbojka	15 m ² /osebo
Konjeniški šport	462 m ² /osebo
Golf	2489 m ² /osebo
Smučanje	49-5714 m ² /osebo
Smučarski tek	13 m ² /osebo
Sankanje	255 m ² /osebo
Lokostrelstvo	166 m ² /osebo
Streljanje-puška	3159 m ² /osebo
Trim steza	3 m ² /osebo

- Intenzivnost izrabe:

- Park 10 - 20 obiskovalcev / ura
- Gozd z napravami 7-10 obiskovalcev / ura
- Gozd brez naprav 4-7 prebivalcev / ura
- Gozd brez naprav - ob koncu tedna 2-4 prebivalcev/ura
- Razčlenjen gozd z jasami 150-180 prebivalcev/ura

- Urejene kopne površine:

- Kamping 16-30 m²/kampista
- Picnic 67-253 m²/obiskovalca
- Obre-je 7 m²/kopalca
- Zelenice in gozdne površine 1550-1600 m²/prebivalca

- Urejene snežne površine:

- Smučišča: vzdrževana 200 m²/smučarja
- nevzdrževana 500 m²/smučarja
- Turna hoja s smučmi 32 m²/osebo
- Smučarski tek 12 m²/osebo
- Sankanje 100 m²/osebo

IGRIŠČA IN ŠPORTNI OBJEKTI

Starost	Površina za igro na prebivalca	Velikost	Oddaljenost bivališča od igrišč
3 - 6 let	0,25 - 0,5 m ²	150 - 450 m ²	100 m
7 - 12 "	0,5 m ²	1000 m ²	500 m
13 - 17 "	1,0 m ²	7000 m ²	10 min. peš

Splošni športni objekti:

3,0 m²

- Za 30.000 - 50.000 prebivalcev je potrebno okoli 6 - 10 ha športnih objektov vseh vrst.
- Popolno igrišče za golf (z 18 luknjami) zahteva 50-75 ha. Za polóvico igrišča (z 9 luknjami) je potrebno 20-30 ha.

Vir: prof. Ernst Nojfert; Arhitektonsko projektiranje,
Beograd 1978

4. TURIZEM

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

5. POKOPALIŠČA

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Urejanje pokopališč je komunalna dejavnost posebnega družbenega pomena. Pokopališče je površina, ki jo je občinska skupščina z ustrezno dokumentacijo namenila kot skupni prostor za pokopavanje.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

POKOPALIŠČA

- Lega: Priporočljiva je lega v bližini gozda, ki ga vsaj delno sestavljajo tudi starejša drevesa. Potreben je čim enostavnejši pristop z javnimi prometnimi sredstvi. 3 - 5 km od zadnjih zgradb poselitve je maksimalna razdalja do pokopališča. Zemljišče mora biti primerno za pokopavanje (glineno, peščeno ali podobno). Podzemna voda mora biti globlja od 2,5 m do 3 m. Oskrba z vodo mora biti zagotovljena.

- Potrebna površina: na 100.000 prebivalcev je potrebno okrog 40 ha (s potmi in prostimi površinami) od tega je lahko 40-50% prostih površin. Globina pokopavanja je 2,0 - 2,4 m.

Vir: prof. Ernst Nojfert; Arhitektonsko projektiranje,
Beograd 1978

6. CESTE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Glede na gospodarski in družbeni pomen, glede na območje, za katero so namenjene in glede na pomen, ki ga imajo za promet, se ceste razvrstijo med:

- "Magistralne ceste" so mednarodne ceste in javne ceste, ki povezujejo glavna mesta ali pomembnejša gospodarska območja republik in avtonomnih pokrajin.
- "Regionalne ceste" so javne ceste, ki povezujejo glavna gospodarska območja posamezne republike ali avtonomne pokrajine ali ceste, ki so posebnega pomena za republiko ali pokrajino.
- "Lokalne ceste" so javne ceste, ki povezujejo naselja v občini ali, ki imajo pomen za promet v občini.

Javna cesta je prometna površina, ki je splošnega pomena za promet in jo lahko vsak prosto uporablja ob pogojih in na način, določen z zakonom. Cesta postane javna cesta, ko se razvrsti in izroči v promet.

- "ZAKON O CESTAH"

Uradni list SRS, št. 38-1687/81, z dne 25. dec. 1981.

- "TEHNIČNI PREDPISI o elementih in osnovnih pogojih, ki veljajo pri projektiranju javnih cest in objektov na njih". Uradni list SFRJ, št. 12/69, z dne 20. marca 1969.
- "ZAKON O TEMELJIH VARNOSTI CESTNEGA PROMETA (Uradni list SFRJ, št. 17/14).

Po namenu je cesta:

- avtomobilska cesta,
- cesta, rezervirana za motorna vozila
- cesta, določena za mešani promet,
- cesta, določena za posamezne druge vrste prometa.

- Gozdne ceste so prometne površine, ki so osnovno sredstvo gozdno gospodarskih organizacij in je na njih promet možen le pod pogoji in na način, kot to uredijo gozdno gospodarske organizacije.
- Na cestah, ki so osnovno sredstvo drugih organizacij združenega dela, urejajo promet te organizacije.
- Dovožne poti, vaške in poljske poti, gozdne poti ter druge krajevne poti, s katerimi ne gospodarijo organizacije združenega dela in niso njihovo osnovno sredstvo, so javne poti.

Cesto sestavljajo: (60. člen)

- cestno telo
- gradbeni objekti v trasi ceste
- naprave za odvodnjavanje
- zemljiški pas ob cestnem telesu, pod njim in nad njim največ 2 m preko zunanjega roba odvodnih jarkov, nožice nasipa, roba useka in cestnih objektov (cestni svet)
- zračni prostor najmanj do višine 7 m nad vozišča
- prometne površine izven vozišča
- stalne naprave proti snežnim plazovom
- zasaditev ob cestah na cestnem svetu
- priključki, odvozne in dovozne ceste k javni cesti v širini cestnega sveta.

(61. člen) Ceste je potrebno projektirati in graditi tako, da se na njih lahko varno opravlja promet, kateremu so namenjene.

Pri projektiranju in graditvi cest je potrebno upoštevati tudi druge interese, kot so interesi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, uporabe zemljišč, varstva vode, varstva naravnega okolja in podobno.

TEHNIČNI PREDPISI (NORMATIVI)

Elementi in osnovni pogoji iz teh predpisov veljajo pri projektiranju gradnje novih javnih cest oziroma pri projektiranju rekonstrukcije obstoječih javnih cest v Jugoslaviji, ki ne pripadajo omrežju mednarodnih cest. Mednarodne ceste morajo izpolnjevati tudi pogoje iz mednarodnih sporazumov, ki se nanašajo na ceste za mednarodni promet, katere je Jugoslavija sklenila in ratificirala.

KONSTRUKCIJSKI ELEMENTI CESTE:

Pregledna dolžina:

- normalna pregledna dolžina
- pregledna dolžina pri prehitevanju

Elementi prečnega profila:

- širina in število prometnih pasov
- širino prometnega pasu določamo po računski hitrosti ceste od 3,75 m pri hitrostih večjih od 100 km/h do 2,75 m pri hitrostih manjših od 40 km/h
- število prometnih pasov mora biti
- kolesarske steze:
 - pas za 1. vrsto kolesarjev mora biti širok 1,0 m, oddaljenost njegove osi od stalne ovire (drevje) mora znašati 0,80 m, od premične ovire pa najmanj 1,0 m
 - svetlobni profil (gabari) za kolesarsko stezo je min. 2,50 m.
- pešpoti:
 - najmanjša širina pešpoti za eno vrsto pešcev je 0,80 m, najmanjša višina svetlega profila pešpoti je 2,5 m
- robni pasovi:
 - se morajo ločiti od vozišča po konstrukciji in barvi; njihova širina znaša:

za računske hitrosti 100 km/h 0,50 m

za računske hitrosti 60-100 km/h 0,35 m

za hitrosti nižje kot 60 km/h se robni pasovi ne delajo

- bankine:

od hitrosti večje kot 100 km/h, normalna š.b. 2,50 m

od hitrosti manjše kot 60 km/h, minimalna 1,5 m, normalne š.b. 1,0 m, minimalne 1,0 m

- razdelilni pas in razdelilna črta:

- na avtomobilskih cestah mora biti p med obema voziščema v smeri vožnje razdeljeni pas, širok najmanj 4,00 m (izjemno 2,5 m), ki je na primeren način oze-lenjen

- odvajanje meteorske vode

- sistemi za odvajanje so predpisani v ustreznih jugoslo-vanskih standardih

- odstavni pas:

- širok najmanj 2,50 m

- posebni prometni pasovi za počasno vožnjo:

- na vzponih oziroma padcih

Horizontalne krivine:

- najmanjš

- uporaba in oblika prehodnice: obvezno je

hitrost	80 km - R	7000 m
---------	-----------	--------

hitrost	80 km - R	10000 m
---------	-----------	---------

- najmanjša dolžina prehodnice

- prehodne klančine

- preglednost ceste na horizontalnih krivinah

Vertikalni potek trase:

- minimalni podolžni nagib ceste v daljšem

- maksimalni podolžni nagib ceste

- zaobljenje prelomne

Razširitev vozišča v krivinah

Serpentine:

- smemo uporabiti le v najnujnejših primerih na težkih terenih in na cestah z manj intenzivnim prometom
- najmanjši polmer loka mora biti vsaj 1,5 krat večji od najmanjšega polmera, ki ga zahteva konstrukcija odločilnega vozila in za ceste 1. in 2. razreda ne sme biti manjši kot 20 m
- prehodnice v serpentini
- razširitev vozišča v serpentini

Objekti na javnih cestah

Trasa ceste v prostoru

Sodobna cesta mora ustrezati tako prometnotehničnim kot tudi estetskim in psihološkim zahtevam.

DRUGE DOLOČBE

- obhod naselij
- avtobusne postaje
- počivališča in parkirni prostori
- priključki in križanje cest
- križanje cest z železniškimi progami

KONČNA DELA

- v projektnem elaboratu je treba predvideti tudi vsa končna dela kot so: zasedbe, ureditev izposojenih prostorov in odlagališč, nasipanje zemlje na brežine, ureditev rodovit-

- nih površin, ki so bile uporabljene pri gradnji,
- zasadi drevja morajo biti ustrezno oddaljeni od ceste. Prilagoditi jih je treba okolici in njeni vegetaciji. Izven naselij je zasajanje drevoredov ob cesti prepovedano.

DRUGI OBJEKTI OB JAVNIH CESTAH

- Pomožni objekti (bencinske črpalke, servisne delavnice, moteli, garaže, postaje za prvo pomoč, parkirišča.
- Pri projektiranju cest je treba upoštevati vse obstoječe objekte drugih interesentov, kot so obstoječi daljnovodi, telefonski in drugi kabli, plinovodi, prekopi, stavežbe idr.

- MAGISTRALNA CESTA

To je cesta, ki povezuje glavna mesta ali pomembna gospodarska območja več republik oziroma pokrajin kot tudi mednarodna cesta, ki služi za prevažanje glavnih prometnih tokov.

- MEDNARODNA CESTA

To je cesta znotraj omrežja magistralnih cest, ki so z mednarodnim aktom, katerega je ratificirala Jugoslavija uvrščene v mednarodno cestno omrežje.

- AVTOMOBILSKA CESTA S PRIKLJUČKI

To je cesta znotraj omrežja magistralnih cest, ki so posebej zgrajene in namenjene izključno za promet motornih vozil.

- REGIONALNA CESTA

To je cesta, ki povezuje med seboj gospodarska obročja in sedeže občin v republiki, se povezujejo na omrežje cest v sosednjih državah prek njenih mejnih prehodov.

- LOKALNA CESTA

To je cesta, ki povezuje med seboj kraje v eni občini ali med več občinami in s tem zadovoljujejo lokalne potrebe prometa.

- DOVOZNA CESTA

Je nekategorizirana javna cesta, ulica, trg, javna pot in druge prometne površine, ki so po odloku občinske skupščine splošnega pomena za javni promet.

7. ŽELEZNICE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Železnice predstavljajo prometno infrastrukturo s spremljajočimi objekti na katerih druge oblike uporabe zemljišča niso možne.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

8. ZRAČNI PROMET

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Funkcionalna površina letališč z objekti in napravami je potreben kopenski prostor s stezami za vzletanje in pristajanje ter drugimi stezami, z objekti, pripravami in napravami, ki so namenjeni za vzletanje in pristajanje ter postanek zrakoplovov. To so površine, ki so ograjene ali označene z mejo letališča. Razlikujemo primarna letališča, sekundarna letališča in športna letališča.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

Zakon o zračni plovbi (Ur.l. SFRJ, št. 33/73)

- Razdelitev:
 - Letališče za helikopterje (heliport)
 - Letališče za jadralna letala (z ali brez motorne vleke)
 - Športno letališče (najčešče zatravljeno)
 - Sprejemno letališče
 - Letališče na glavnih linijah
 - Letališče na hitrih linijah
 - Velika letališča za interkontinentalni promet
 - Pristanišča za hidroplane

- Prometna vrednost letališča: je označena s količino blaga in potnikov v tranzitu, prometu in mestnem prometu (12,5 oseb = 1 t)

- Lokacija letališča: po možnosti v bližini mesta s priključkom na železnico, avtobus ali tramvaj, željeno je območje brez megle in ustaljenimi smermi vetra

- Orientacija piste za vzletanje in pristajanje: mora zagotavljati tekom leta 95% možnost vzletanja in pristajanja. Dovoljene komponente vetra so pri širini piste 45m okrog 37 km/h. Položaj piste očreja diagram stalnosti vetra, karte padavin, megle in višine oblakov.

- Letališke zgradbe:
 - sprejemna zgradba,
 - administrativna zgradba,
 - tehnična zgradba,
 - hangarji za avijone,
 - proizvodna zgradba.

Vir: prof. Ernst Nojfert; Arhitektonsko projektiranje,
Beograd 1978

- gondolska žičnica
- sedežnica

9. ŽIČNICE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- Gondolska žičnica služi za javni prevoz potnikov v zaprtih kabinah.
- Sedežnica je žičnica, ki služi za prevoz potnikovna odprtih sedežih.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o žičnicah (Ur.l. SRS, št. 13/67)
- Pravilnik o tehničnih ukrepih za žičnice (Ur.l. SRS št. 39/67 in 35/68)
- Pravilnik o zavarovanju ob javnih žičnicah (Ur.l. SRS št. 39/67)

- Javne žičnice (žičnice in vlečnice) so tiste, ki so pod enakimi pogoji vsakomur dostopne za prevoz ljudi in blaga.
- Investitor oziroma upravljalec žičnice ima pri graditvi, vzdrževanju in obratovanju žičnice pravico storiti na tujem zemljišču vse, kar je potrebno za zavarovanje stebrov, vrvi in drugih naprav žičnice; vendar je zato dolžan povrniti storjeno škodo.
- Tovorne žičnice praviloma ne smejo prevažati ljudi razen v izjemah, kot so vzdrževanje žičnice, reševanje ponesrečencev, gašenje požarov in v drugih podobnih nujnih primerih, vendar mora biti v vsakem primeru zagotovljena varnost prevoza.
- Tehnična kontrola žičnic mora biti izvedena občasno, s čemer se ugotovi ali je žičnica opremljena in vzdrževana v skladu s predpisi in tehničnimi pravili, ki se nanašajo na konstrukcijo, opremo, vzdrževanje in oskrbljenost žičnice.
- Redni pregled žičnic se izvaja vsakih 12 mesecev.
- Pravilnik o spremembah pravilnika o tehničnih ukrepih za žičnice (Ur.l. SRS, št. 35/68)

Pravilnik o tehničnih
ukrepih za žičnice
(Ur.l. SRS, št.39/67)

- Investicijska in tehnična dokumentacija za žičnice mora biti izdelana tako, da sta zagotovljeni varnost prevoza in obratovanja žičnice ter varnost ljudi in premoženja v vplivnem območju žičnice - to je prostoru pod žičnico in pas na obeh straneh tega prostora v širini, ki se mora določiti, glede na višino žičnice in druge vplivne okoliščine navedene v tehnični dokumentaciji, ki mora poleg drugih elementov obsegati tudi projekt trase:
 - Projekt trase mora obsegati:
 1. - potek trase na topografski karti 1:25000
 2. - situacijski načrt v katastrskem merilu z vrisom kultur in lastnikov
 3. - situacijski načrt energetskega napajanja žičnice in telekomunikacijskih povezav
 4. - vzdolžni profil trase, usklajen z geodetskim posnetkom terena
 5. - prečne profile terena
 6. - preračun trase s splošnimi podatki o projektu.
- Projekt postajnih objektov in objektov na trasi mora med drugim obsegati tudi:
 - načrt ureditve hudournikov in plazov, če je to potrebno zaradi varstva postajnih objektov in objektov na trasi (stebrov).
- Ureditev trase pred pričetkom del je potrebno izvesti v taki širini in tako, da je možno varno montiranje in obratovanje žičnice.

Nestabilna drevesa in druge predmete ob trasi, ki bi pri padcu lahko ogrožali varnost montiranja ali obratovanja žičnice, je treba odstraniti.

Ureditev poti se mora izvesti zunaj vplivnega območja žičnice.

10. ELEKTROVODI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Elektrovodi so območja tras energetske infrastrukture, na katerih druge oblike uporabe zemljišča niso možne, razen za kmetijske namene pod določenimi pogoji.

Elektroprenosni vodi so 20-35 kV, 110 kV, 220 kV, 400 kV in nad 400 kV vodi.

- POSEG ZAJEMA

- PРАВNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Naro

(Ur.l. SRS, št. 11/70)

- Strokovna metodološka navodilaza izdelavo lokacijske dokumentacije in distrib

- Metodologija določanja odškodnine za škodo, ki nastane zaradi gozdnih presek pod daljnovodi, dr. Iztok Winkler, dipl.ing.gozd. BF-VTOZD za gozdarstvo, Ljubljana.

- TEHNIČNI NORMATIVI

- Tehnični normativi za gradnjo nadzemnih elektro vodov (Ur.l. SRFJ, št. 51/13) in (Ur.l. št. 69/70).

- OPOMBE

Strokovno metodološko navodilo
o izdelavi lokacijske dokumen-
tacije za distribucijske elek-
troenergetske objekte in naprave

(Ur.l. SRS, št.35/70)

- Distribucijske naprave in elektroenergetski objekti so:
 - daljnovodi visoke napetosti, nadzemni in kablovski (10,20,35,110 kV in več)
 - razdelilne transformatorske postaje - RTP
 - napajalne transformatorske postaje - TP
 - niskonapetostno omrežje - nadzemno in kablovsko

- Lokacijska dokumentacija za daljnovode visoke napetosti in niskonapetostno omrežje vsebuje:
 - geodetski načrt sedanjega stanja,
 - geodetski načrt z zarisano traso daljnovoda in zaščitnim pasom ter prihodnjim stanjem terena, objektov in naprav,
 - urbanistična dokumentacija
 - poročilo zazidavi (uporabi) obravnavanega zemljišča
 - soglasja pristojnih organov in organizacij.

- Geodetski načrt sedanje in prihodnje stanje se prikaže na merilu 1 : 2880 ali v drugem razpoložljivem katastrskem merilu.

Daljnovodi daljši od 1 km se prikažejo tudi v merilu 1 : 10000.

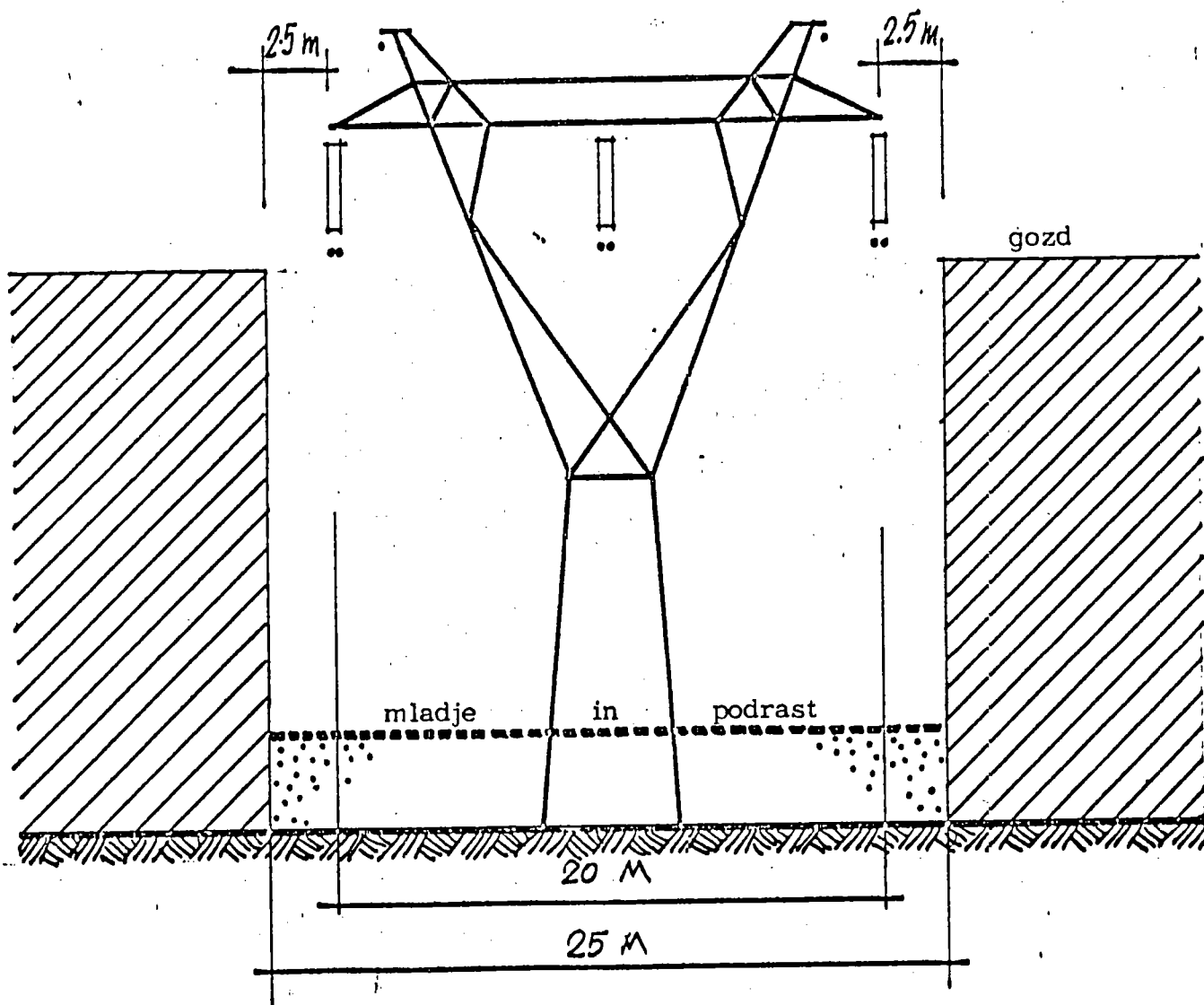
Poleg trase mora biti prikazano tudi varstveno območje ob trasi daljnovoda.

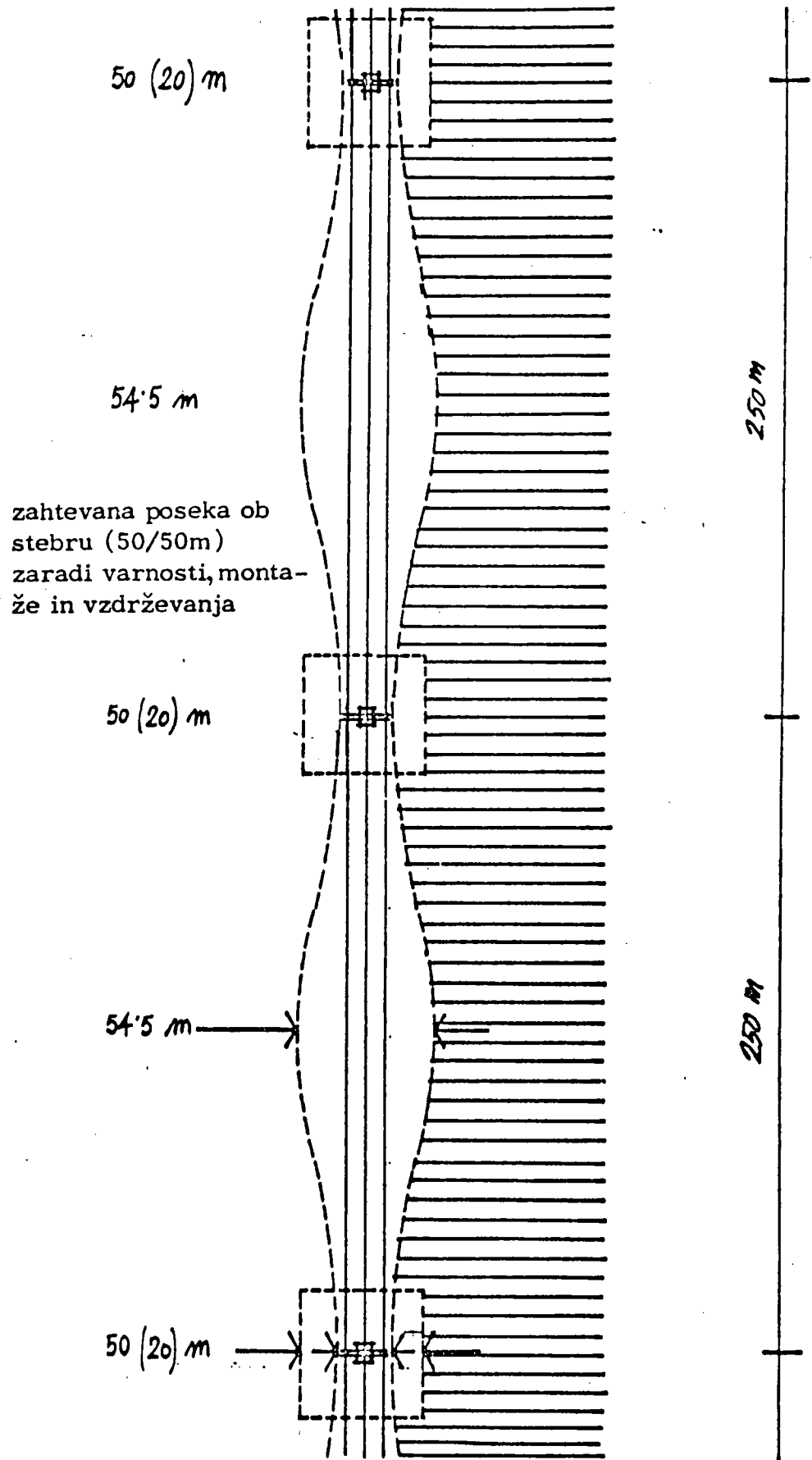
Označeni morajo biti predvideni gozdni poseki ter križanje z infrastrukturnimi objekti.

- Soglasja pristojnih organov in organizacij

- lokacijski dokumentaciji se priloži tudinačelno soglasje lastnikov oziroma upravljalcev zemljišč;
- soglasje pristojnega organa za varstvo narave za območja, ki so naravovarstveno posebej pomembna;

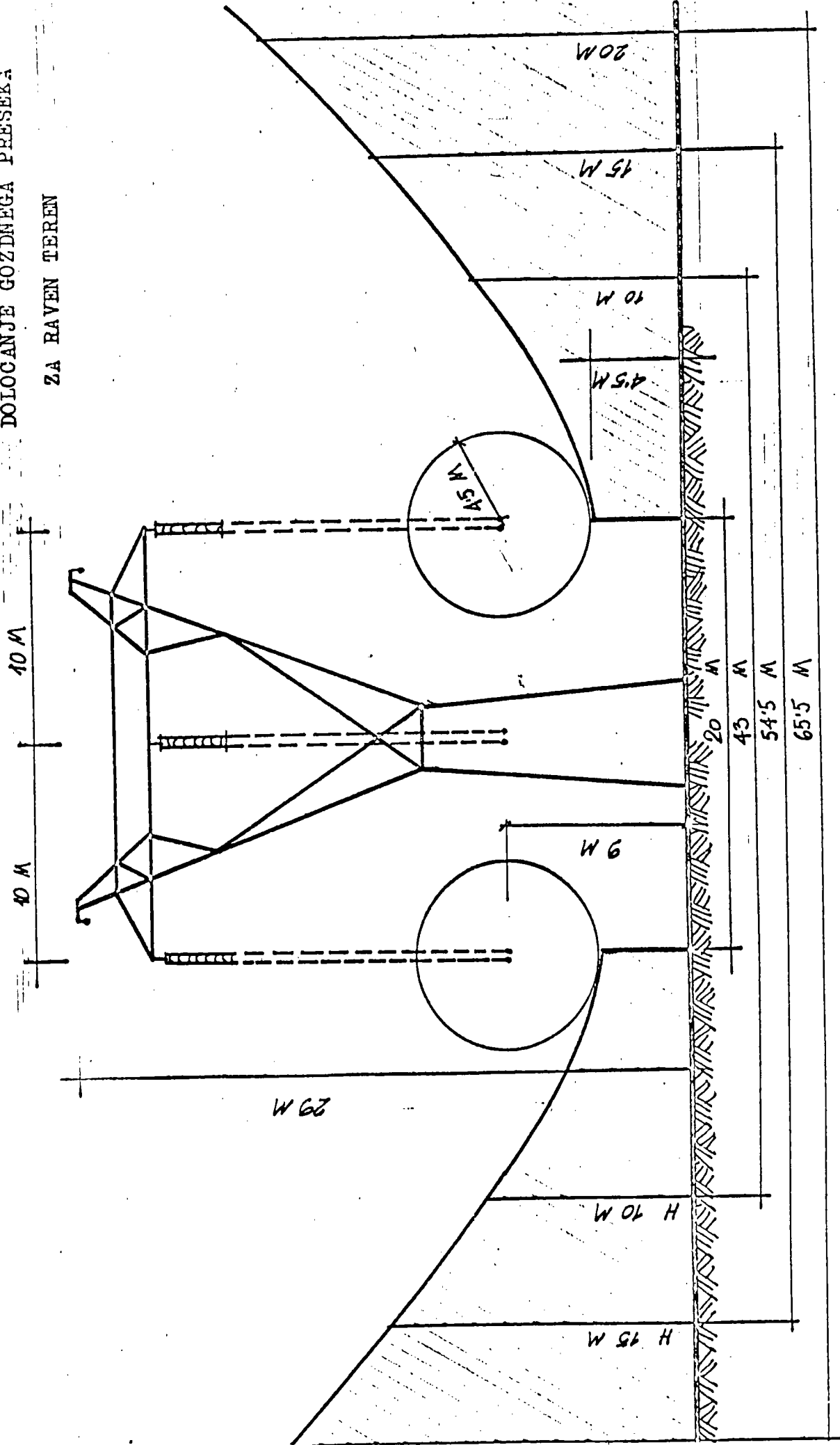
MONTAŽNI PRESEK SKOZI GOZD

Primer preseke skozi gozd, ki je usklajena z veljavnimi tehničnimi predpisi. Povprečna višina dreves je 15 m, najvišja višina vodnika 18 m.

DOLOČANJE GOZDNEGA PRESEKA
ZA RAVEN TEREN

10 M

10 M

W 62

W 6

W 32.5

W 32.5

10 M

15 M

20 M

20 M

43 M

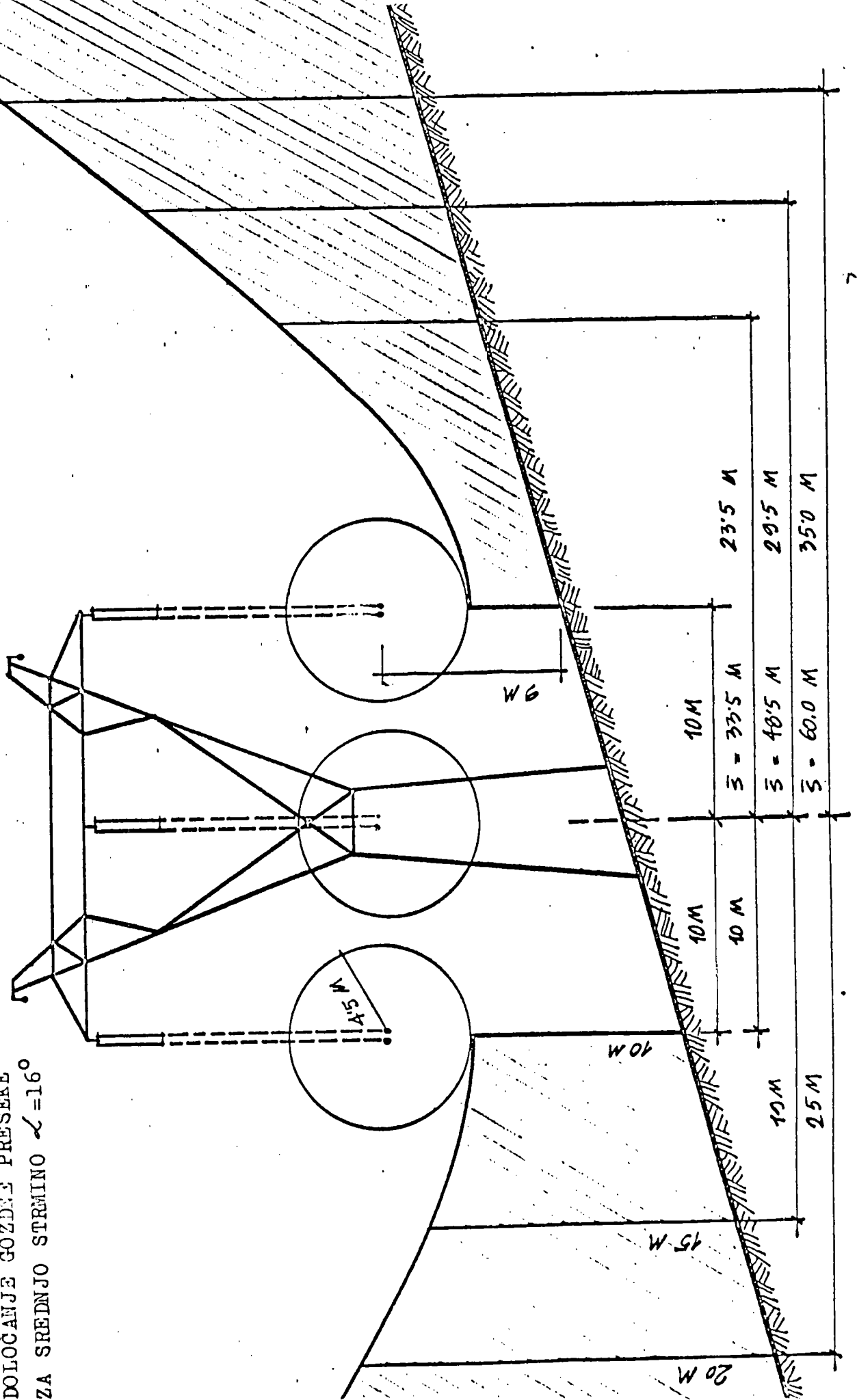
54.5 M

65.5 M

H 10 M

H 15 M

DOLOČANJE GOZDNE PRESEKE
 ZA SREDNJO STRMINO $\alpha = 16^\circ$

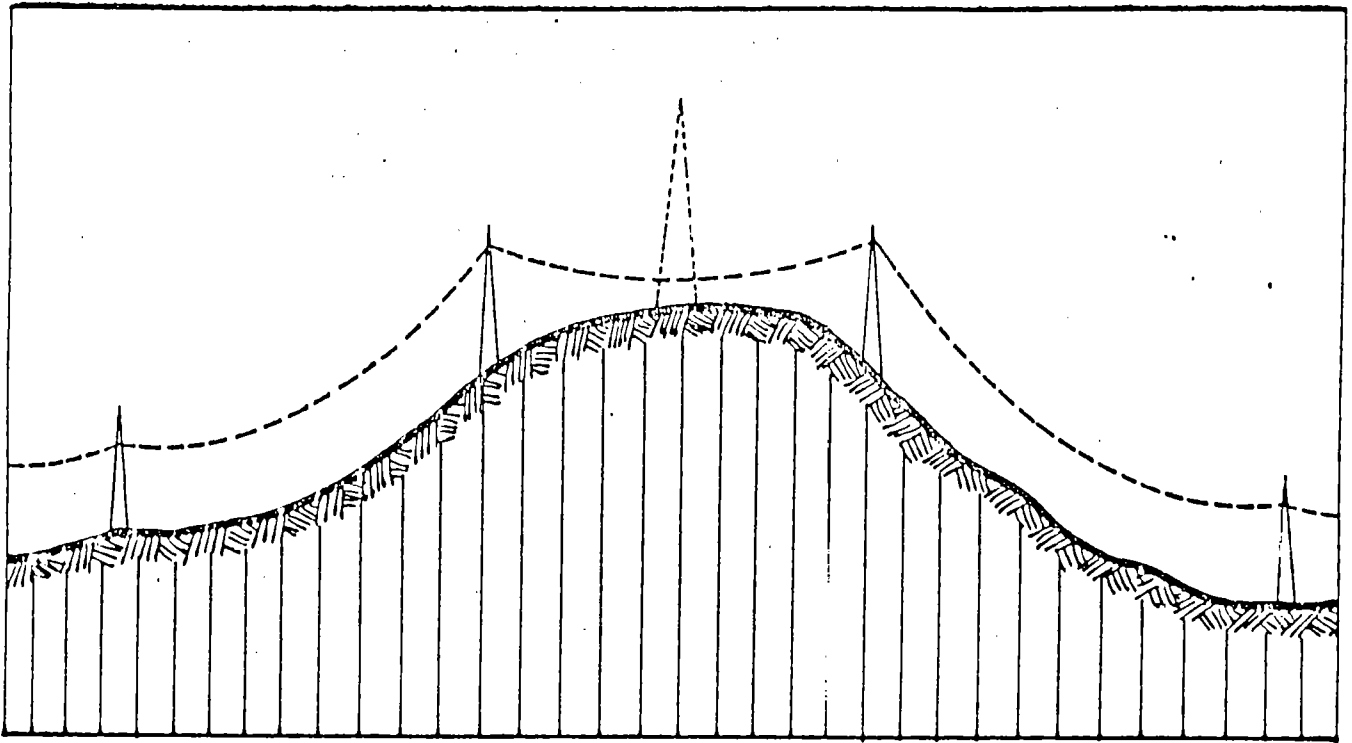
ŠIRINA GOZDNEGA PRESEKA NA
 RAVNEM TERENU V ODVISNOSTI OD VIŠINE
 DREVES IN VIŠINE VODNIKOV NAD ZEMLJO:

višina H v M drevja	8	10	15	20	25	30
9	37,5	43	54,5	65,5	67	86,5
12	27	36	50,5	63	74	85
15	20	20	45	58,5	70,5	82
18	20	20	20	53	57	79
21	20	20	20	45	61	74,5

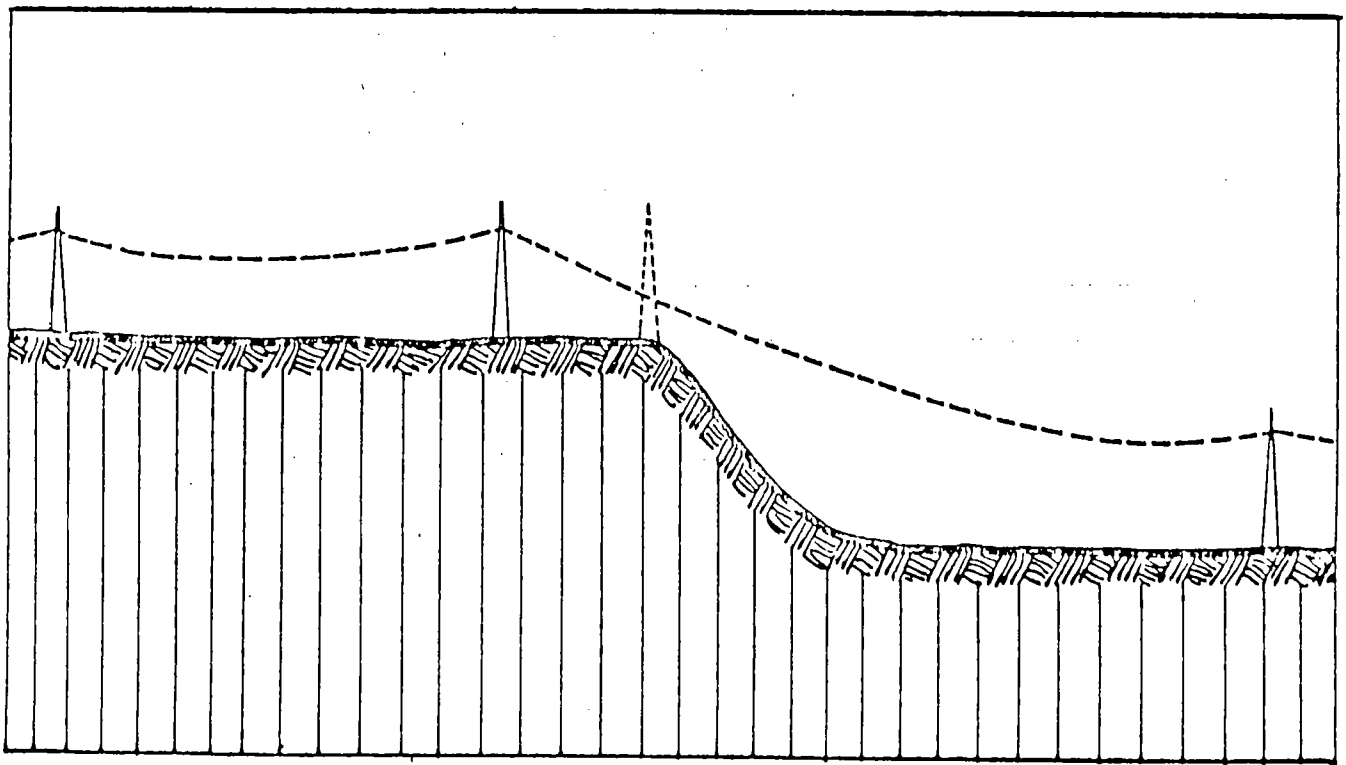
ŠIRINA GOZDNEGA PRESEKA ZA SREDNJO
 STRMINO $\alpha = 16^\circ$ V ODVISNOSTI OD VIŠINE
 DREVES IN VIŠINE VODNIKOV NAD ZEMLJO:

višina h v M drevja	8	10	15	20	25	30
9	31,5	33,5	48,5	60	70,5	81
12	28	31,5	42,5	56	68	78,5
15	20	20	37	51	63,5	75,5
18	20	20	33	43	59	72
21	20	20	20	40	57,5	67,5

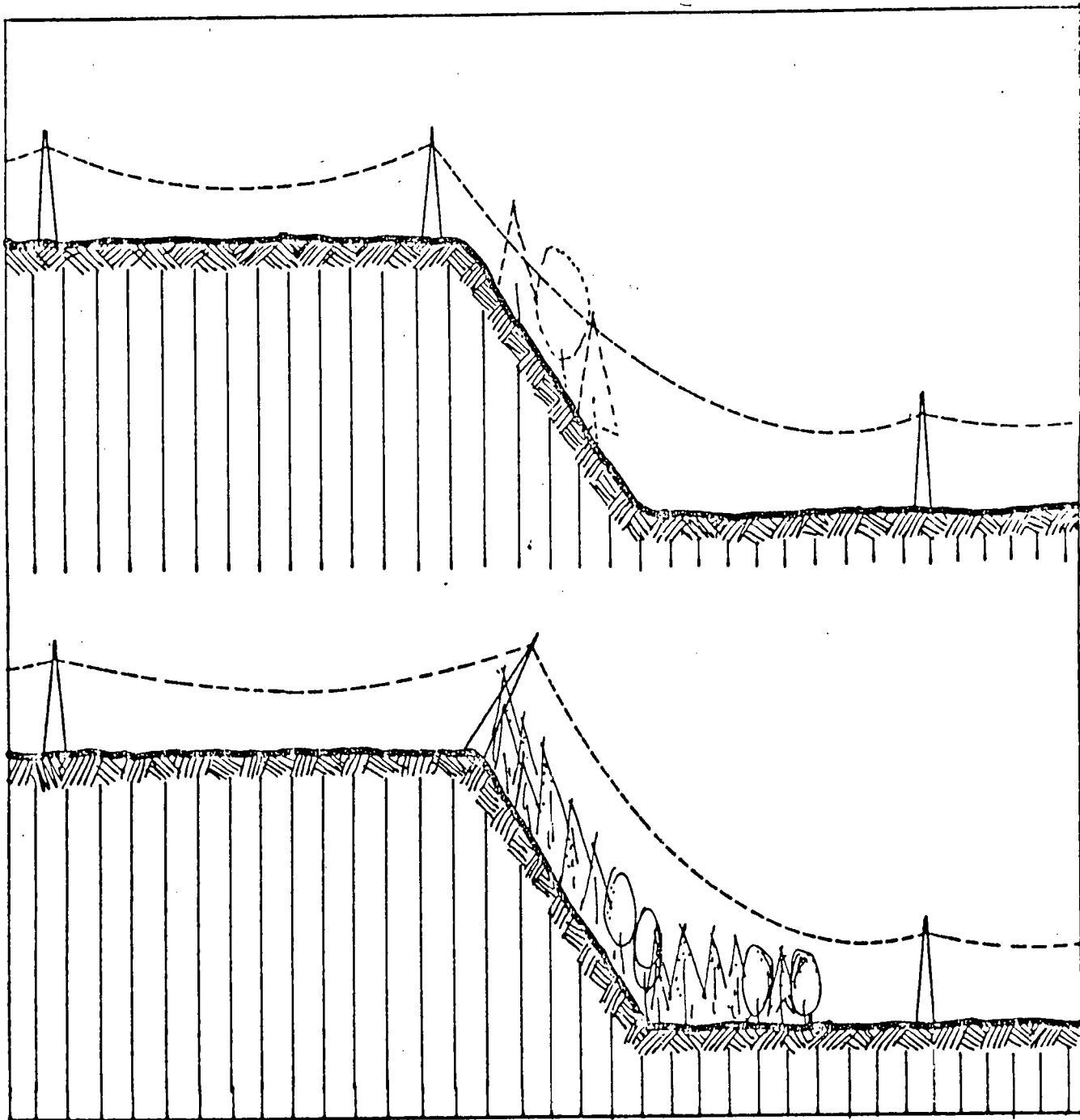
(Tabeli in skici sta izdelani po načrtu
 ing. Janeza Jakšeta, Elektroprojekt Ljubljana)

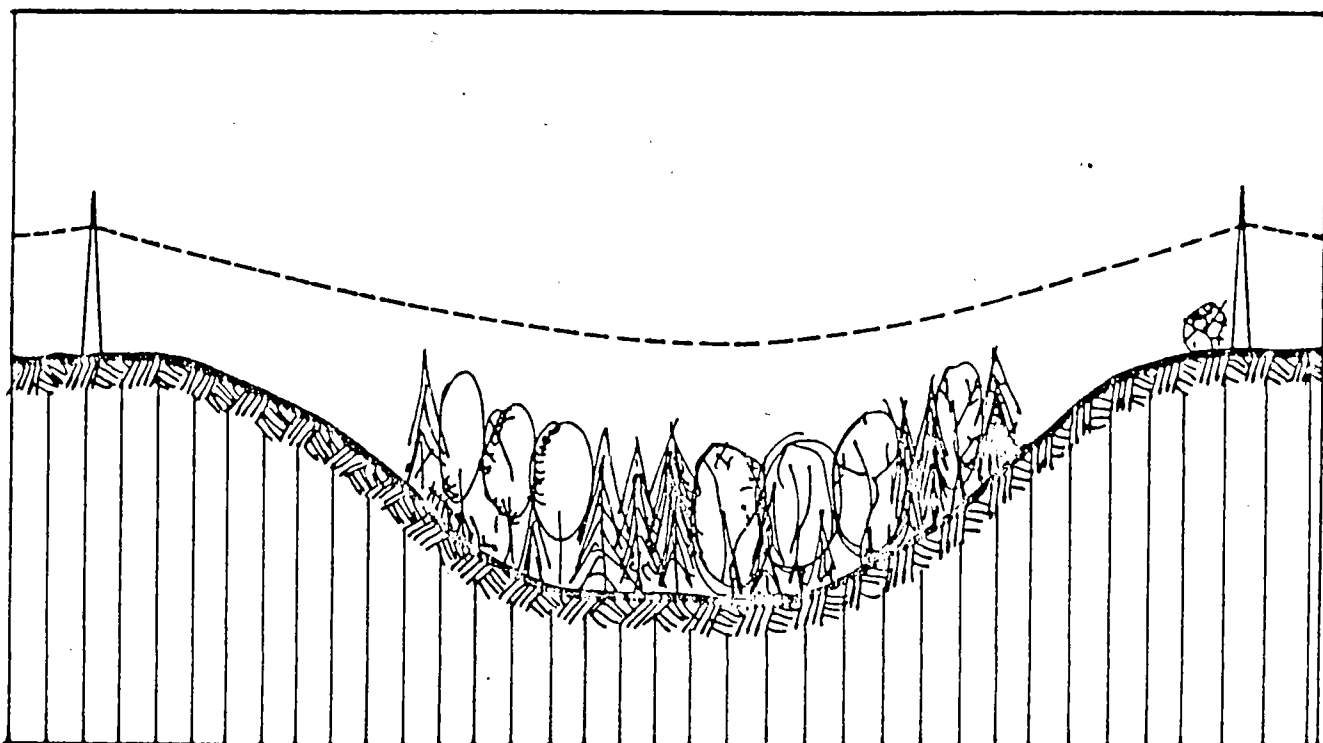
Prehod preko slemena ali grebena v odprti krajini je znatno boljši s postavitvijo dveh stebrov..

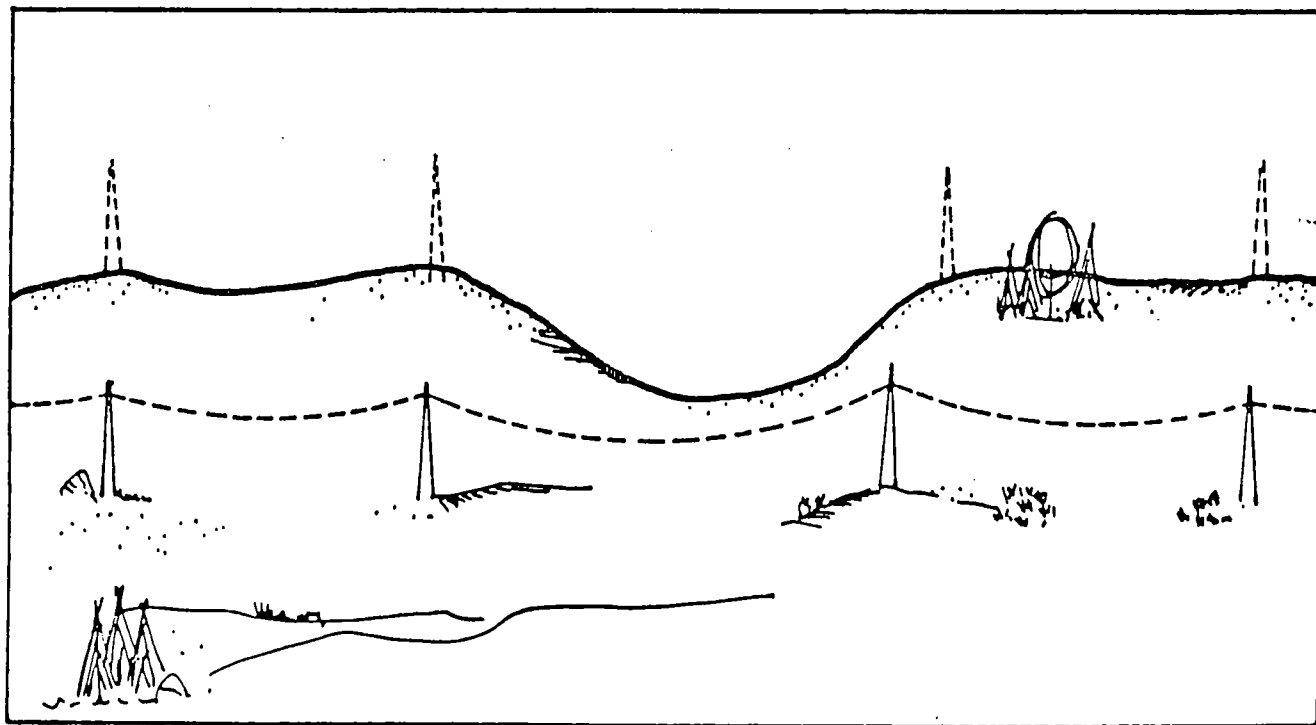
Na ostrih robovih med ravnico in nagibom (terase) je krajinsko ugodnejša rešitev, če se drog odmakne za ustrezno dolžino od roba.

Pri gozdovih na ježi ali vzpetinah z večjim nagibom, ki so dominantne in izpostavljene lahko preseko zmanjšamo ali jo sploh ne izvedemo, če vodnike dvignemo nad gozdno površino npr. z vogalnim poševnim stebrom.

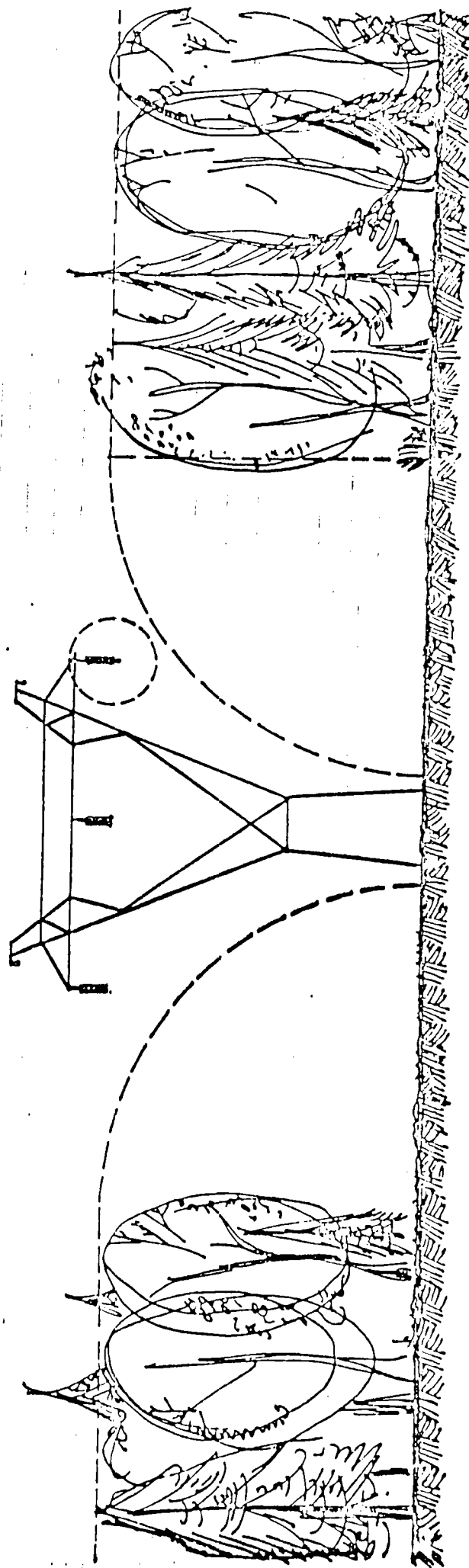

Pri prehodu ožjih dolin in grap z gozdom praktično preseke niso potrebne, če ima vodnik ustrezno varnostno višino. Izpopolnjena tehnologija gradnje ne zahteva niti montažno preseko, če se npr. prenašajo žice s helikopterjem.

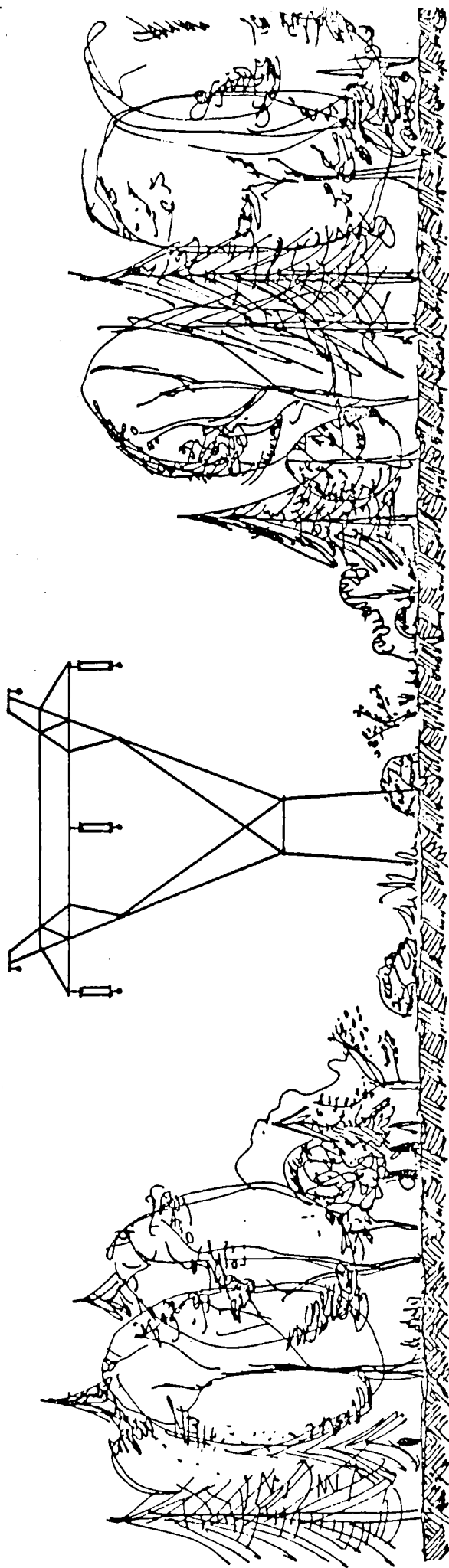

Krajinsko neustrezno je vodenje daljnovođa po grebenu.

Ugodnejša je vizuelna "naslonitev" daljnovođa na pobočje

Linearna preseka , ki je določena na osnovi varnosti in tehničnih predpisov za daljnovid. Deluje togo in estetsko nepri-
merno, ker je daljnovidno omrežje izpostavljeno in v kontrastu z okoljem.

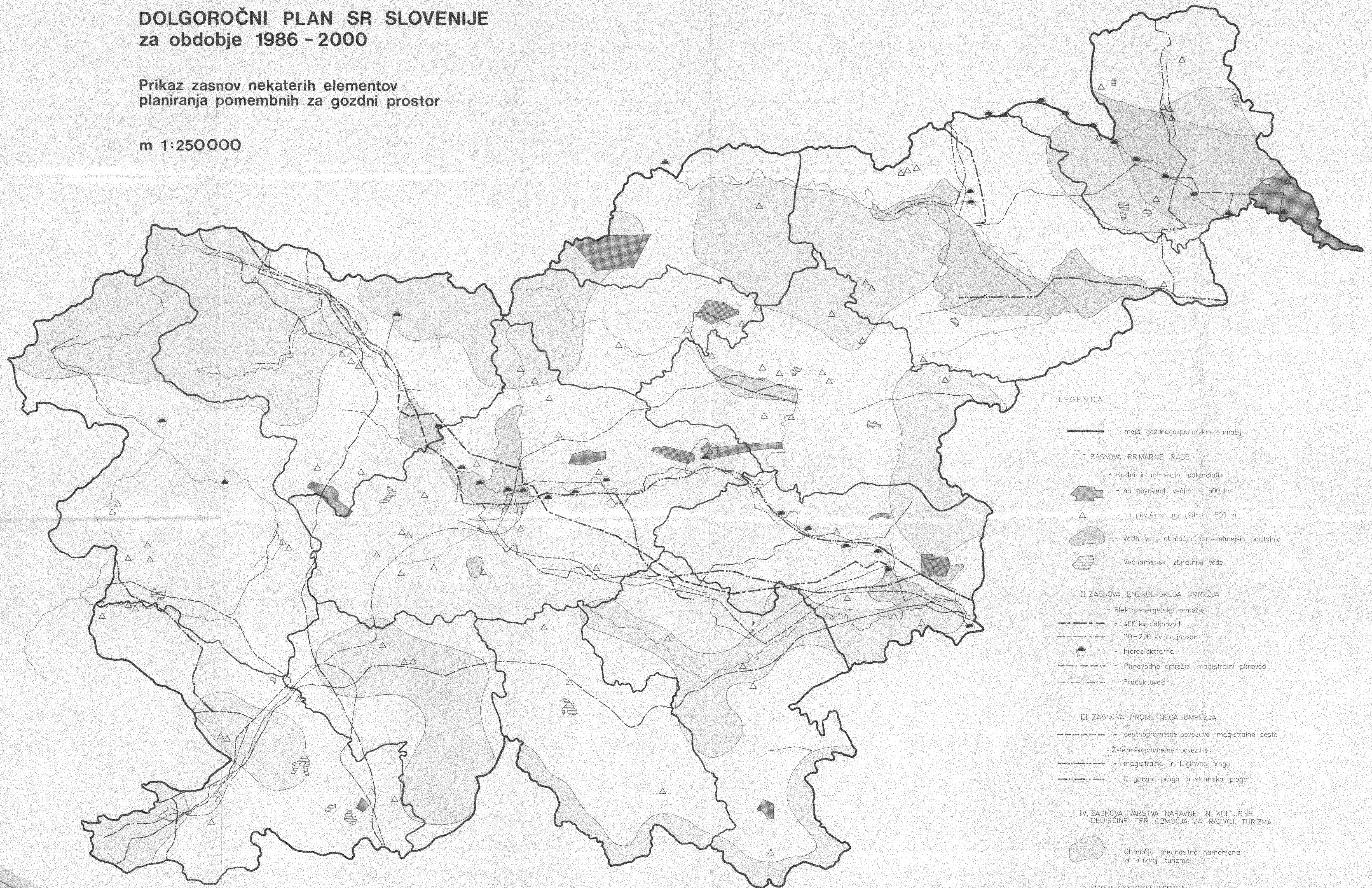

Primerno oblikovana preseka v V profilu. Dosežena je z zahtevo, da se podrast in mladje na trasi ne odstrani ali pa jo z dodatnim dosajanjem oblikujemo. Na ta način je daljnovid manj izpostavljen in ni ostrega odnosa med dvema elementoma.

DOLGOROČNI PLAN SR SLOVENIJE za obdobje 1986 - 2000

Prikaz zasnov nekaterih elementov
planiranja pomembnih za gozdni prostor

m 1:250000

LEGENDA:

- meja gozdnogospodarskih območij
- I. ZASNOVA PRIMARNE RABE**
 - Rudni in mineralni potenciali:
 - - na površinah večjih od 500 ha
 - △ - na površinah manjših od 500 ha
 - - Vodni viri - območja pomembnejših podtalnic
 - ▨ - Večnamenski zbiralniki vode
- II. ZASNOVA ENERGETSKEGA OMREŽJA**
 - Elektroenergetsko omrežje:
 - 400 kv daljnovod
 - - - 110-220 kv daljnovod
 - - hidroelektrarna
 - Plinovodno omrežje - magistralni plinovod
 - - - Produktovod
- III. ZASNOVA PROMETNEGA OMREŽJA**
 - cestnoprometne povezave - magistralne ceste
 - železniškoprometne povezave:
 - - - magistralna in I. glavna proga
 - - - II. glavna proga in stranska proga
- IV. ZASNOVA VARSTVA NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE TER OBMOČJA ZA RAZVOJ TURIZMA**
 - - Območja prednostno namenjena za razvoj turizma

ANKETA O VNAŠANJU NASELIJ IN INFRASTRUKTURE
V GOZDNI PROSTOR

11. PLINOVODI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Plinovod predstavlja traso energetske infrastrukture s pripadajočimi objekti, na kateri so druge oblike uporabe omejene v skladu z veljavnim "Pravilnikom".

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Navodila (Ur.l. SRS, št. 11/70)

- Zakon o izdelavi katastra komunalnih naprav (Ur.l. SRS, št. 25/76)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- "Pravilnik o tehničkim merama i uslovima za projektovanje, izvodjenje i ispitivanje instalacija i cevovoda za transport naftovodima i gasovodima" Jugoslovanski predpis
- Potrebna širina gozdnih posekov je enaka širini delovnega pasu in znaša 15-20 m
- Postaje za plin - varnostna zona za plinske postaje je 30 m od možnega iztekanja plina - to je hkrati tudi širina poseke. Požarna cona je v polmeru 50 m
- Ograja se postavlja okrog plinske merilne postaje v dimenziji 15 x 30 m, lahko tuči več, odvisno od velikosti postaje
- Za kompresorske postaje so potrebne večje površine
- zona nevarnosti eksplozije je enaka kot požarna zona 50 m

- OPOMBE

NEKATERE DETAJLNEJŠE OBRAZLOŽITVE H¹GRADNJI MAGISTRALNEGA PLINOVODA SLOVENIJE

1. Tehnologija gradnje plinovoda

1.1 Priprava delovnega pasu

Teren, po katerem bo položen plinovod je potrebno najprej očistiti od vegetacije in drugih predmetov. Širina pasu je - 20 metrov odvisno od premera plinovoda in težavnosti terena. Čiščenje se opravi strojno z buldožerji, le v težje dostopnih terenih ročno. V gozdu moramo v tem pasu posekati vse drevje in grmičevje in izrjavati štone in večje korenine. Isto velja tudi za sadovnjake.

Na obdelovalnih površinah (njive, vrtovi in podobno) se najprej odstrani vrhnja plast humusa in se odloži na robu delovnega pasu za poznejše nasutje. Na nerodovitnih terenih, travnikih in pašnikih se humus ne odstranjuje temveč se teren planira da po njem lahko vozijo gradbeni stroji.

1.2 Razvoz cevi na traso plinovoda

Cevi se iz področnih deponij ali skladišč prevažajo na traso s kamioni, ki so prirejeni za ta namen, ali pa s posebnim nalašč v to svrho izdelanim vozilom z gosenicami (za težko dostopne terene). Cevi se vzdolž trase polagajo na lesene podstavke (železniški pragovi).

1.3 Kopanje jarka

Jarek za polaganje plinovoda se koplje strojno običajno s posebnimi stroji za kopanje jarka. Širina jarka je odvisna od premera plinovoda in mora biti najmanj 200 mm večja od premera cevi. Običajne širine jarka so med 50 in 100 cm. Širina jarka je odvisna tudi od vrste uporabljenega stroja za kopanje.

Najmanjša globina jarka je odrejena v členu 19 "Pravilnik" tako, da se najmanjši globini zakopavanja doda premer plinovoda z izolacijo.

1.4 Montaža plinovoda

Montaža plinovoda se sestoji iz naslednjih delovnih operacij:

- postavljanje cevi v linijo, centriranje in priprava za varjenje
- varjenje cevi
- radiografska kontrola zvarov
- izolacija plinovoda
- kontrola izolacije in popravila.

Vsa ta dela se vršijo na delovnem pasu z uporabo strojev, posebej izdelanih ali prirejenih za te operacije. Vsi ti stroji so samohodni na gosenicah ali kolesih. Pogon teh strojev je izključno z dizelskimi motorji in manj so poznani taki stroji z električnim pogonom.

1.5 Polaganje plinovoda v jarek

Plinovod se polaga v izkopen jarek strojno s posebnimi stroji za polaganje plinovoda. Za premere plinovoda do 12 inch zadostujejo 3 stroji, za večje premere pa 4 - 6 strojev v koloni. Stroji dvignejo plinovod iz podstavkov in ga postopoma spuščajo v jarek.

1.6 Zasipanje jarka

Zasipanje jarka se vrši strojno z buldožerji. Zemlja se stepta in nabije do potrebne zbitosti, višek materiala pa se raztrese in splanira.

2. Variante obdelave krovne površine

Na obdelovalnih površinah se delovni pas po zasipanju jarka ponovno prekrije s prej odstranjeno plastjo humusa in planira.

Na travnatih in nerodovitnih površinah se po zasutju in planiranju ponovno zaseje trava.

V gozdovih in sadovnjakih se poseka v širini delovnega pasu ohrani še naprej, delovni pas pa se poseje s travo ali s kako drugo poljedilsko kulturo. Saditi drevje ali grmovje v celovnem pasu ni dopustno.

Na površinah kot so vrtovi, parki, igrišča ali druge urejene površine se le-te dovedejo v prvotno stanje.

3. Praviloma zakopani plinovod ne zahteva rezervata zemljišča, ki bi služil izključno za potrebe plinovoda. Vsa taka mesta (armatura, postaje idr.) so ograjena. Zemljišče, v katerem je zakopan plinovod, se lahko še naprej uporablja v poljedelske namene, za parke in podobno, le v gozdovih in sadovnjakih mora ostati poseka.

Omejitev je pri gradnji stanovanjskih in drugih objektov v katerih prebivajo ali delajo ljudje. V pasu 30 m od plinovoda se taki objekti ne smejo postavljati, razen še niso bili že pri načrtovanju plinovoda predvideni. To ne velja za že obstoječe objekte, ker bodo v projektu že upoštevani.

4. Sekcijski zaporni organi zahtevajo ograjen prostor velikosti do 4 x 6 m.

6. Hrup, ki ga povzročajo regulatorji in druge naprave v merilu regulacijskih postajah ne presega vrednosti 50 - 65 db. V izjemnih primerih ta hrup lahko doseže tudi preko 100 db, se pa v teh primerih taka naprava postavi znotraj stavbe, ki je zvočno izolirana. V pravilu ni potrebno predvideti nobenih posebnih odmikov ali omejitev zaradi hrupa.

6. Nosilnost terena za gradnjo objektov na plinovodu bo najmanj 1,5 kp/cm².

7. Potrebna širina gozdnih posekov je enaka širini delovnega pasu in je običajno 15 - 20 m.

Postaje za nafto in postaje za plin.

Varnostna zona za plinske postaje je 30 m od možnega iztekanja plina in v tem pasu ne smejo biti postavljeni objekti, ki bi lahko bili ogroženi. To velja tudi za gozd. Širina poseke je 30 m. Požarna zona baklje je okrog s polmerom 50 m. Baklja se pri plinovodnem omrežju ne bo uporabljala.

Požarne zone se ne smejo prekrivati.

Ograjena površina

Ograja se pri postojah za plin postavlja izven varnostne zone postaje, to je 7,5 m od najbližjega možnega iztekanja plina. Običajna velikost ograjenega prostora za plinske postaje na glavnih plinovodih je 15 x 30 m, lahko pa tudi več odvisno od velikosti in namena postaje. Navedeno velja predvsem za merilno redukcijske postaje, medtem ko so za kompresorske postaje potrebne precej večje površine.

Zona nevarnosti od eksplozije se pri plinskih napravah sklada s požarno zono.

Pri določanju trase in izbiri debeline cevi je potrebno upoštevati sedanje stanje in predvidljivi razvoj v prihodnjih 40 letih.

Za vse bodoče gradnje in poseke v coni vpliva 200 m od osi cevovoda bo moral upravilalec plinovoda dati soglasje.

Za boljše razumevanje na kartografskih prilogah označenih varnostnih

pasov podajamo tolmačenje iz "Pravilnika o tehniškim merama i uslo-
vima za projektovanje, izvodjenje i ispitivanje instalacija i cevovoda
za transport, naftovodima i gazovodima".

Cevovod naj bi bil načelno speljan tako, da v varnosnem pasu plinovoda (30 m na vsako stran cevovoda) ne bi bilo objektov, vkolikor pa se temu ni mogoče izogniti, je tu potrebno namestiti debelino cevi predvideno za 4. razred.

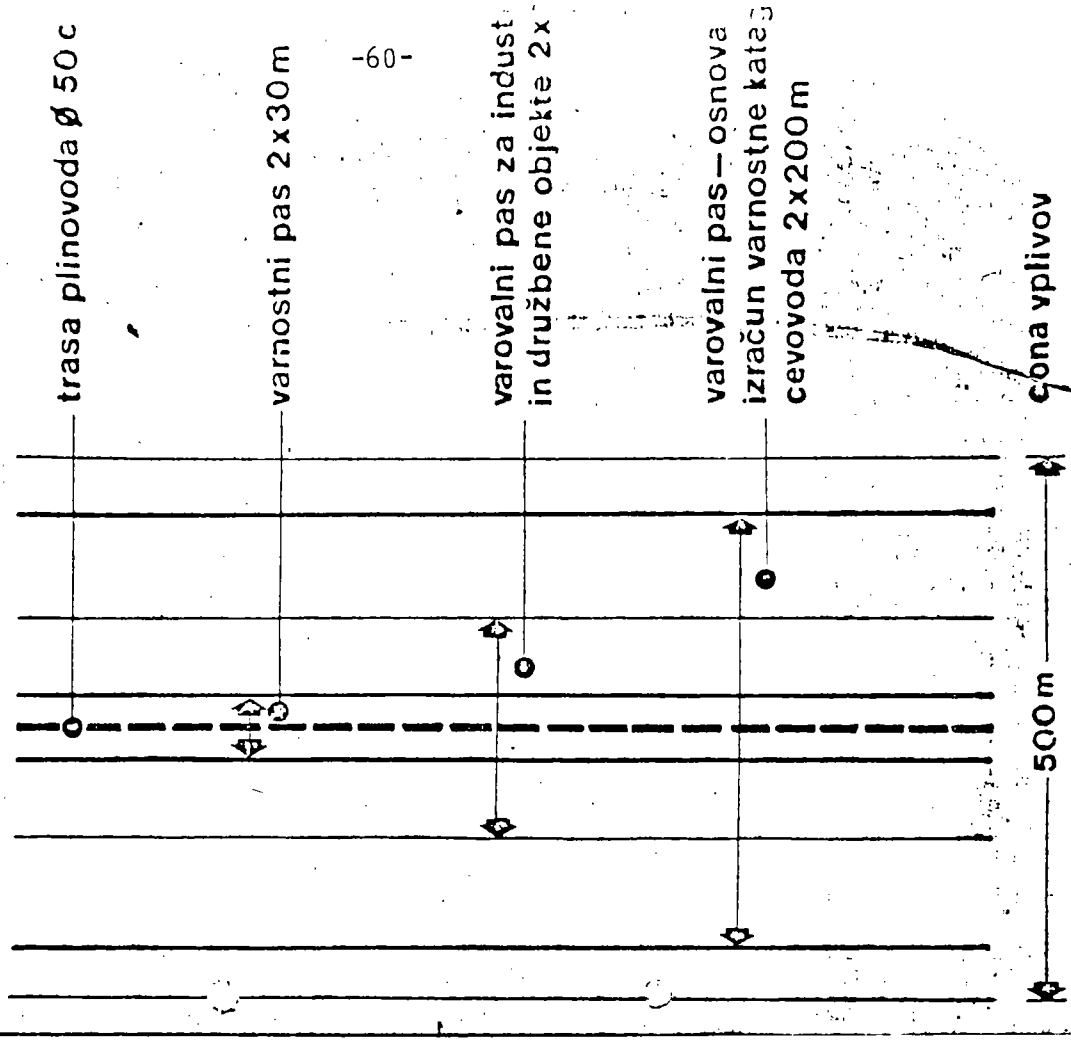
Minimalna globluna polaganja cevovoda do zgornjega roba cevi mora znašati:

	normalni teren	teren, ki zahteva miniranje
- za območje 1. razreda	80 cm	50 cm
- za območje 2., 3. in 4. razreda	100 cm	60 cm
- od dna odvodnih jaškov ob prometnicah	110 cm	90 cm
- od dna reguliranih korit vodnih tokov	100 cm	50 cm
- od zgornje površine ceste ali železniških pragov	135 cm	135 cm

Cevovod se bo polagal s pomočjo mehanizacije, ki zahteva ob polaganju traso široko ca 16 m. V pogozdenih območjih bo potrebno to poseko varovati pred zaraščanjem.

Na poljedelskih območjih ni omejitev za normalno izrabo in obdelovanje do globine vkopa razen sajenja drevoja na sami trasi.

Minimalna razdalja med cevovodom in drugimi podzemnimi instalacijami mora biti 30 cm in minimalna oddaljenost od temeljev stavb 1 m, pod pogojem, da pri tem ni nevarnosti za statično varnost objekta.

12. NAFTOVODI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Naftovod in produktovod predstavlja energetski koridor cevovoda za transport nafte oziroma za transport različnih vrst naftnih derivatov.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

13. POČIT.NAS.

- SPLOŠNA DEFINICIJA

To so območja samostojnih naselij s sekundarnimi počitniškimi hišami in območja s pretežno sekundarnimi počitniškimi stanovanji v sklopu stalnih naselij v katerih je delež sekundarnih počitniških stanovanj večji od 50% z več kot 10 hišami s takimi stanovanji.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

14. TELEFONIJA IN RTV

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

15. VODOVODI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Vodovodno omrežje zajema dolžino glavnega voda in dolžino razdelilnega omrežja; so transportni cevovodi skupinskega vodovoda od črpališča ali zajetja do naselja, oziroma začetka sekundarnega vodovodnega omrežja ali do vodobrana ter tranzitni cevovodi za prevajanje vode med posameznimi območji oskrbe.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

Oskrba naselij z vodo, ki obsega zajemanje, čiščenje in dovajanje vode, gospodinjstvom, industriji in drugim uporabnikom, se šteje za komunalno dejavnost. Opravljanje komunalnih dejavnosti mora omogočiti smotrno, ekonomično in učinkovito izkoriščanje komunalnih objektov in naprav in kakovostno oskrbo delovnih ljudi in občanov s komunalnimi storitvami.

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o komunalnih dejavnostih (Ur.l. SRS, št. 8/82)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

16. VODOOSKRBA S PODTALNICO

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Podtalnica je voda, ki zapolnjuje pore v produ in pesku in ni kemično ali fizikalno vezana ter po svoji zmožnosti in kvaliteti prihaja v poštev za oskrbo z vodo.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

Oskrba naselij z vodo, ki obsega zajemanje, čiščenje in dovajanje vode gospodinjstvom, industriji in drugim uporabnikom, se šteje za komunalno dejavnost.

- NORMATIVNI AKTI

- Republiški zakon o vodah (Ur.l. SRS, št. 38/81)
- Zakon o komunalnih dejavnostih (Ur.l. SRS, št. 8/82)
- Odlok o varstvu podtalnice

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

17. VODNO GO- SPODARSTVO

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Z vodnim gospodarstvom razumemo celotnost družbene dejavnosti v zvezi z izkoriščanjem vodnih ~~resursov~~ , varstvo pred vodno stihijo in varstvo vode pred onesnaževanjem.

- POSEG ZAJEMA

Vodnogospodarske organizacije za urejanje voda in hudournikov opravljajo dejavnost posebnega družbenega pomena. Vzdrževanje voda, vodnih zemljišč ter vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi obsega zlasti:

- čiščenje obrežij, strug, vodotokov, jezer in morja
- utrjevanje brežin, nasipov in morskih površin
- popravila spodjed na naravnih in umetnih strugah, jezerih in morjih
- popravila obrežnih ~~zavarovalnih~~ pragov in nasipov
- odstranjevanje naplavin

- PRAVNA DEFINICIJA

Pasivno vodno gospodarstvo je redarstvena in gradbena vloga ne pa funkcionalna dejavnost aktivizacije zgrajenih objektov ter sistemov. Vodno gospodarstvo postane aktivna funkcionalna dejavnost, če prevzame vlogo nosilca in realizatorja aktivnega in operativnega funkcioniranja vodnogospodarskih objektov in sistemov.

- NORMATIVNI AKTI

- Republiški zakon o vodah (Ur.l. SRS št. 38/81)
- Zakon o medrepubliških in meddržavnih vodah (Ur.l. SFRJ št. 2/74; 24/76)

- Številni izvršilni predpisi
- Strokovno navodilo o tem, za katere posege je potrebno vodnogospodarsko soglasje in kaj se šteje za manjšo spremembo vodnega režima (Ur.l. SRS št. 27/84)
- Strokovno navodilo za izdelavo vodnogospodarskih osnov (Ur.l. SRS št. 27/84)
- Pravilnik o nevarnih snoveh, ki se ne smejo spuščati v vodo (Ur.l. SFRJ št. 3/66)
- Navodilo o načinu določanja količine in stopnje onesnaženosti vode (Ur.l. SRS št. 29/76)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- Zvezna odredba o *objektih za urejanje* hudournikov in za varstvo zemljišč pred *erozijo* (Ur.l. SFRJ št. 27/62, 52/66, 20/67)
- Zakon o ureditvi hudournikov (Ur.l. SFRJ, št. 25/65, 12/67)
- Zakon o vodah (Ur.l. SRS, št. 38/81)
- Zakon o komunalnih dejavnostih (Ur.l. SRS št. 8/84)

- OPOMBE

Vodnogospodarski objekti in naprave v splošni rabi so ti, ki po svoji naravi in namenu zagotavljajo varstvo pred poplavami in erozijo ter boljšo časovno in prostorsko razporeditev voda nasploh. Vse druge objekte pa štejemo za objekte in naprave v posebni rabi. Za vodnogospodarske objekte se štejejo tudi umetni vodotoki, umetna jezera in drugi umetni zbiralniki s pripadajočimi objekti in napravami.

Vodnogospodarski objekti in naprave, ki zagotavljajo varstvo pred poplavami so:

- regulacije vodotokov in hudournikov ..
- visokovodni nasipi
- jezovi in pragovi , ki urejajo padec struge
- zadrževalniki in zbiralniki vode

Vodnogospodarski objekti in naprave, ki zagotavljajo varstvo so:

- kinete
- pragovi
- prodni zadrževalniki
- razpršilni objekti
- konsolidacijske zgradbe
- vegetativne ureditve brežin oziroma pobočij

Vodnogospodarski objekti in naprave, ki zagotavljajo boljšo časovno in prostorsko razporeditev voda so:

- razbremenilni kanali
- zadrževalniki in zbiralniki vode in zapore naravnih iztokov

Umetni vodotoki in drugi zbiralniki vode so tisti, ki so nastali zaradi gradnje in drugih posegov v prostor. Umetni vodotoki so:

- odvodni in dovodni kanali
- energetski in drugi objekti
- razbremenilni kanali
- obrobni ter melioracijski jarki

Umetni zbiralniki pa so:

- umetna jezera in lagune
- zaježitve in ribniki

Zakon o vodah

(Ur.l. SRS, št. 38/81)

- Voda, vodotoki, jezera, izviri, obalno morje in morska obala ter vodna in priobalna zemljišča so dobrine splošnega pomena pod posebnim družbenim varstvom in jih je dovoljeno rabiti ali izkoriščati le na način, ki ga določa zakon in na njegovi podlagi izdani predpisi.
To so dobrine v splošni rabi in so družbena lastnina.
- Preskrba s pitno vodo ima prednost pred uporabo in izkoriščanjem vode za druge potrebe.
- Vodni režim se ohranja in ureja tako, da se upošteva njegovo celovitost v povodju.
- Pri izkoriščanju voda in posegih, ki vplivajo na vodo so delovni ljudje in občani dolžni da:
 - ohranijo in urejajo vodni režim tako, da se čim bolj zavaruje človekovo okolje in omogoča uspešen družbeni napredek;
 - preprečujejo škodljivo delovanje voda in erozije s smotrno rabo voda in gospodarjenjem na vodnih, priobalnih in eroziji podvrženih zemljiščih;
 - varujejo vodne količine z načrtnim povečevanjem gozdnih in zelenih površin, s primerno obdelavo zemljišč, smotrno prostorsko ureditvijo ter z drugimi ukrepi s katerimi se izboljšuje razporeditev vode v času in prostoru;
 - zagotavljajo boljšo kakovost vode z organizirano gradnjo zadrževalnikov in drugimi ukrepi, ki preprečujejo onesnaževanje vode;
- Vodna območja Slovenije:
 - vodno območje Mure
 - vodno območje Drave
 - vodno območje Save

- vodno območje Soče
 - vodno območje obalnega morja s pritoki
- Območne vodne skupnosti predstavljajo združenje vodno-gospodarskih organizacij ter uporabnikov vode, katerih dolžnost je med drugim tudi:
- sprejemanje planskih aktov s katerimi se določa in na podlagi katerih izvaja v skladu z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti vodno-gospodarska politika območja;
 - skrb za varnost pred škodljivim delovanjem voda, skrb za vzdrževanje naravnih vodotokov;
 - skrb za ohranitev vodnih količin in zalog na območju;
 - skrb za varstvo kakovostnih voda in vodnih zalog;
- Območje vodne skupnosti usklajujejo tudi interese z drugimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi, ki so udeležene pri urejanju vodnega režima.
- Sredstva za vodno gospodarstvo se deloma zagotavljajo tudi iz dela sredstev odškodnin zaradi spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč in gozdov.
 - Odškodnino za odvzeti pesek, mivko in prod iz strug, brežin in pridobljenih zemljišč plačajo organizacije združenega dela, občani in vsi koristniki tako pridobljenega materiala. Višino odškodnine določa skupščina območje vodne skupnosti.
 - Vodnogospodarske organizacije za urejanje voda in vodnogospodarske organizacije za urejanje hudournikov:
 - vzdržujejo naravne vodotoke, jezera in izvire, obalno morje in vodna zemljišča ter vodnogospodarske objekte in naprave v splošni rabi

- spremljajo in zagotavljajo varstvo vodnega režima
- usmerjajo graditev vodnogospodarskih objektov in naprav ter regulacijo vodotokov.
- Vodnogospodarske osnove so strokovne osnove za sestavo planskih aktov, izdelajo se za vodna območja in za območje SR Slovenije.
- Vodnogospodarska soglasja in dovoljenja so potrebna za vsako spremembo vodnega režima, ki lahko nastane z rabo in izkoriščanjem vode, z izpuščanjem onesnažene vode oziroma snovi, ki onesnažuje vodo, z gradnjo in rekonstrukcijo vodnogospodarskih in drugih objektov in naprav ter z drugimi posegi v naravni ali umetni vodotok in vodna zemljišča s katerimi se spreminja količina, kakovost, prostorska in časovna razporeditev voda.
- Urejanje vodnega režima se izvaja na podlagi vodnogospodarske osnove v skladu s planskimi dokumenti vodnega gospodarstva.
- Vodotoki in drugi zbiralniki vode so vsi naravni in umetni, površinski ali podtalni zbiralniki in odvodniki vode kot so: izviri, vodnjaki, potoki, reke, kanali, hudourniki, jezera, akumulacije, podtalni tokovi in obalno morje. Po vodnogospodarskem pomenu se kategorizirajo na lokalne, regionalne in medregionalne.
- Vodna zemljišča so struge in korita z brežinami do višine srednje letne vode ter opuščene struge in prodišča, ki jih voda od časa do časa še poplavlja. Vodno zemljišče je tudi dno priobalnega morja in njegova obala, do višini najvišjega vodostoja plime.

- Priobalna zemljišča so vsa pribrežna zemljišča nad višino srednje letne vode in nad višino najvišjega vodostoja plime v širini najmanj 10 m, vsa zemljišča med visokovodnimi nasipi in zemljišča najmanj v petmetrskem pasu za visokovodnimi nasipi. Sem štejejo tudi erozijska območja z intenzivno erozijo in površine, ki jih ogrožajo plazovi.

- Vodnogospodarski objekti in naprave so sistemi s katerimi se ureja vodni režim, ali se neposredno vpliva nanj, ne glede na gospodarsko ali drugo namembnost, zaradi katere so zgrajeni. Sem štejejo tudi umetne vodotoke, umetna jezera in druge umetne zbiralnike s pripadajočimi objekti in napravami; v isto kategorijo objektov in naprav štejejo tudi sisteme, ki po svoji naravi in namenu zagotavljajo varstvo pred poplavami in erozijo ter boljše časovno in prostorsko razporeditev vode nasploh.

- Meje priobalnih zemljišč in erozijskih območij ter meje morske obale, kakor tudi način gospodarjenja na teh zemljiščih predpiše občinska skupščina z odlokom, ki jo izda na predlog vodnogospodarske organizacije za urejanje voda oziroma za urejanje hudournikov.

- Varstvo vodnih količin in kakovosti vode: s poseganjem v vodni režim se stanje voda ne sme spreminjati, niti po količini, niti po kakovosti. Potrebno je zagotoviti, da v vode, vodne tokove in vode obalnega morja ne bi prihajale snovi, ki bi lahko povzročale tolikšno spremembo njihove kemične, fizikalne, biološke ali sestave, da bi omejile ali onemogočile njeno rabo.

- Zavarovana območja se lahko določijo na širšem območju, da se s tem zavaruje voda v vodotokih in podtalnicah. Opredelijo se s plani vodnih skupnosti in plani družbenopolitičnih skupnosti.
- Odvzem mivke, peska, proda in kamna iz naravnih vodotokov, iz obalnega morja, iz vodnih in priobalnih zemljišč ter iz objektov za zbiranje vode, se lahko izvaja le v skladu posebnih določb za odvzem.
- Strokovna navodila republiškega upravnega organa pristojnega za vodno gospodarstvo so med drugimi tudi sledeča:
 - o tem, kaj obsega vzdrževanje naravnih vodotokov,
 - o tem, za katere posege je potrebno vodnogospodarsko soglasje,
 - o načinu kategorizacije vodotokov in hudourniških območij,
 - o tem, kateri objekti se štejejo za vodnogospodarske objekte, kateri vodotoki se štejejo za umetne,
 - za določanje meje priobalnih zemljišč, erozijskih območij in morske obale,
 - o načinu odvzemanja mivke, peska, proda in kamna.

STROKOVNO NAVODILO

ZA IZDELAVO VODNOGOSPODARSKIH OSNOV (Ur.l.SRS, št. 27/84)

- Vodnogospodarske osnove dajejo na podlagi prikaza danosti vodnega režima v povodju in časovnem obdobju izhodišča in možnosti bodočega vodnogospodarskega razvoja; hkrati so strokovne osnove za sestavo planskih aktov. Vodnogospodarske osnove vodnih območij so sestavljene iz vodnogospodarskih ureditev posameznih povodij. Vodnogospodarske osnove SRS se izdelajo na podlagi usklajenih vodnogospodarskih osnov vodnih območij.

- Vsebina vodnogospodarskih osnov:
 1. Analiza naravnih danosti (36 elementov):
 - vegetacija,
 - lokacija in sestav gospodarskih potencialov,
 - pedološke razmere,
 - erozija,
 - sproščanje hribinskega materiala,
 - erozijska žarišča in območja labilnih ravnovesnih razmer,
 - transport hribinskega materiala,
 - krajinske in naravne danosti.

 2. Elementi stanja vodnega režima, ki sta jih povzročila naselitev in gospodarske dejavnosti (36 elementov):
 - vzdrževanje in stabilizacija naravnih strug vodotokov,
 - vzdrževanje in stabilizacija vodnih in priobalnih zemljišč,
 - varstvo pred erozijo,
 - karta poplav,
 - odvodnjavanje in osuševanje mokrotnih zemljišč,
 - varstvo vodnih količin in kakovosti voda,
 - izraba vodnih moči,
 - vodnoenergetski potencial,
 - ribištvo, turizem, šport in rekreacija.

3. Sinteza (16 elementov):

- ocena naravnih danosti, stanja in dosedanjih posegov v vodni režim,
- smernice za gospodarjenje z vodami in urejanje režima voda,
- izhodišča za izdelavo vodnogospodarskih načrtov,
- merila, normativi in standardi za ugotavljanje in verifikacijo izhodišč za izdelavo razvojnih prognoz vodnogospodarskih dejavnosti,
- seznam raziskav in studij.

4. Načrt ureditve vodnega režima (46 elementov):

- varstvo pred erozijo tal in urejanje hudournikov,
 - zadrževanje voda,
 - problematika naravnih jezer,
 - raba in izkoriščanje vode,
 - razvojne možnosti oskrbe z vodo za vse namene,
 - energetska izraba vode,
 - ribištvo, turizem, sport in rekreacija,
 - varstvo vodnih količin in kakovost voda,
 - varstveni pasovi vodnih virov, izvirov in zajetij in ukrepi za vzdrževanje režima,
 - hidrotehnične melioracije,
 - voda v okolju
 - voda v krajini
 - vzdrževanje vodnega režima.
- Grafične priloge vodnogospodarskih ureditev so:
- za vodnogospodarske ureditve posameznih povodij v M 1:50.000 oziroma M 1:10.000,
 - za vodnogospodarske osnove območij v M 1:25.000,
 - za vodnogospodarske osnove SR Slovenije v M 1:250.000.

- Rok:

- vodnogospodarske ureditve posameznih povodij
do 1990 (36)
- vodnogospodarske osnove območij do 1991 (5)
- vodnogospodarske osnove SR Slovenije do 1992 (1)

STROKOVNO NAVODILO

O NAČINU ZBIRANJA VODNOGOSPODARSKIH SOGLASIJ IN VODNOGOSPODARSKIH DOVOLJENJ V VODNI KNJIGI IN KATASTRU VODA, O VPI-SOVANJU VODNIH KOLIČIN, KAKOVOSTI VODE IN ZGRAJENIH VODNOGOSPODARSKIH OBJEKTOV IN NAPRAV

(Ur.l. SRS, št. 27/84)

- Vodna knjiga je evidenca o izdanih vodnogospodarskih soglasjih in dovoljenjih. Vodna knjiga in kataster sta javni.
- V vodni knjigi se znotraj območij vodi evidenca tudi po sledečih področjih:
 - 01 - hudourniki in erozijska žarišča
 - 02 - regulacije
 - 03 - melioracije
 - 04 - energetske objekti
 - 05 - preskrba z vodo
- Kataster voda se vodi za celotno območje SRS s podatki o:
 - 1 - površinskih in podzemnih vodah
 - 2 - vodnih virih za vodooskrbo
 - 3 - vodnogospodarskih objektih in napravah v splošni rabi
- Koeficient propustnosti tal se vodi kot hidrološki podatek za površinske in podzemne vode
- Vodni viri za oskrbo z vodo se med drugimi vodijo tudi s podatki:
 - koordinate in nadmorska višina
- Vodnogospodarski objekti in naprave v splošni rabi po šifrah in nomenklaturah:

- 111-51 regulacija
- 111-52 varstvo pred poplavo
- 111-53 hudourniki
- 111-54 osuševanje
- 111-55 namakanje
- 111-56 drugi objekti

STROKOVNO NAVODILO
ZA DOLOČANJE MEJE PRIOBALNIH ZEMLJIŠČ, EROZIJSKIH OBMOČIJ
IN MORSKE OBALE

(Ur.l. SRS, št. 4/85)

- Za priobalna zemljišča se štejejo vsa približna zemljišča nad višino srednje letne vode in nad višino najvišjega vodostaja pline v širini najmanj 10 m, vsa zemljišča med visokovodnimi nasipi in zemljišča najmanj v petmetrskem pasu za visokovodnimi nasipi. Za priobalna zemljišča se štejejo tudi erozijska območja z intenzivno erozijo in površine, ki jih ogrožajo plazovi.

- Meje pribrežnih zemljišč se določajo:
 - pri vodotokih in drugih zbiralnikih voda od višine srednje letne vode v širino, ki je potrebna za vzdrževanje, vendar najmanj 10 m,
 - pri morju od najvišjega vodostaja plime v širino, ki je potrebna za vzdrževanje, vendar najmanj 10 m
 - meje zemljišč za visokovodnimi nasipi se določajo v širini petih metrov, merjeno od pete nasipa oziroma od zunanjega roba drenažnega jarka,
 - meje erozijskih območij se določajo z opredelitvijo površin, ki so ogrožene od erozije,
 - meje območij, ki jih ogrožajo plazovi se določajo z opredelitvijo površin, ki so ogrožene s snežnimi plazovi ali kjer prihaja do drsenjatal na poševnih terenih oziroma do drugih nenadnih geoloških premikov tal z znamenji prelomov na površini.

- Erozija je sprememba zemeljskega površja, ki nastane kot posledica delovanja vode, mraza in temperaturnih razlik ter vetra.

18. HIDRO-
ENERGETIKA

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

19. PESKOKOPI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o izkoriščanju gramoz, glin, peska in proda (Ur.l. SRS št.39/60-37/69)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

- Za "KAMNITE AGREGATE" poimenujemo gramoz, prod, pesek ter gradbeni kamen.

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- Rudnine so kot naravno bogastvo, ki se ne obnavlja, dobrine splošnega pomena v družbeni lastnini in so pod posebnim družbenim varstvom.
- Na območju na katerem so urbana naselja, javne prometne poti, vodne gradnje, vodovodi, plinovodi, naftovodi, električni vodi visoke napetosti, vrelci mineralnih, radioaktivnih in termalnih zdravilnih voda, kulturni spomeniki, naravne znamenitosti, vojaški objekti, pokopališča ter drugi objekti splošnega pomena, ter na območju, ki je razglašeno za zavarovano (npr. narodni parki, varovalni gozdovi, ni dovoljeno raziskovati ali pridobivati rudnin. Kadar gre za rudnine večjega ali posebnega družbenega pomena jih sme organizacija raziskovati in pridobivati tudi na območjih iz prejšnjega odstavka tega člena, vendar le s soglasjem organov, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, v katerih pristojnost spadajo zadeve, ki se nanašajo na ta območja.

- DELITEV RUDNIN

- Energetske rudnine: - rjavi premog in lignit
 - uran
- Kovinske rudnine: - svinčeve in cinkove rude
 - živosrebrne rude
- Nekovinske mineralne rudnine:
 - kremenčevi peski
 - keramične gline
 - kaolin
 - roženci, kvarciti
 - kremenovi konglomerati in kremenove žile

- krede
- tuf
- dolomit
- apnenec
- glinenci
- surovine za proizvodnjo mineralne volne

- TEHNIČNI NORMATIVI:

Vplivi pridobivanja rudnin na uporabo prostora:

1. Rušilno območje: v teh območjih se pojavlja neposreden vpliv rušenja na površini zaradi podzemeljskih del
2. Vplivno območje: v teh območjih se pojavljajo posredni vplivi podzemnega izkoriščanja rudnin
3. Območje drugotnih vplivov: to so zavarovana območja, vendar lahko pride na njih zaradi pridobivanja rudnin do drugotnih pojavov kot so: spremembe vodnega toka, porušitve ravnotežja plazovitega ozemlja.

- NORMATIVNI AKTI:

- Zakon o izkoriščanju gramozov, glin, peska in prod (Ur.l. SRS, št. 39/60, 37/69)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SFRJ, št. 37/69)
- Rudarski zakon (Ur.l. SFRJ, št. 9/66)
- Zakon o enotnem načinu ugotavljanja, evidentiranja in zbiranja podatkov o rezervah rudnih surovin in talnih vodah ter o bilanci teh rezerv (Ur.l. SFRJ, št. 53/77)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SRS, št. 17/75)
- Zakon o energetskem gospodarstvu (Ur.l. SRS, št. 34/81)

Zakon o rudarstvu
(Ur.l.SRS št.17/75)

- Rudnine so snovi naravnega izvora, bodisi da so v trdnem, tekočem ali plinastem stanju ali v naravnih razstopinah in ne glede na to, ali so v svojem prvotnem ležišču ali pa v naplavinah, izkopeninah, jaloviščih ali talilniških odpadkih. Rudnine so kot naravno bogastvo, ki se ne obnavlja dobrine splošnega pomena v družbeni lastnici in pod posebnim družbenim varstvom.

- Organizacija, ki raziskuje ali izkorišča rudnine, mora skrbeti za varstvo ljudi in živali in varstvo okolja med izvajanjem del in omogočiti po končanih delih ponovno uporabo zemljišča, ki je bilo poškodovano s temi deli. Odškodnina za škodo se obravnava po pravilih premoženjskega prava.
Po končanem raziskovanju ali izkoriščanju rudnin mora organizacija izvesti na tistih mestih, na katerih je bilo raziskovanje ali izkoriščanje rudnin, ukrepe zavarovanja, da se izključi kakršnakoli nevarnost za zdravje ali življenje ljudi in živali.

- Raziskovanje in izkoriščanje rudnin ni dovoljeno na območjih, ki so razglašena kot zavarovana (narodni parki, varovalni gozdovi). Kadar gre za rudnine večjega ali posebnega pomena se smejo raziskovati tudi na zavarovanih območjih, vendar le s soglasjem samoupravnih organov in interesnih skupnosti pristojnih za obravnavane zadeve.

- Upravni organ pristojen za rudarstvo mora voditi evidenco in kataster raziskovalnih in pridobivalnih prostorov.

- Tehnična dokumentacija; na podlagi katere lahko organizacija izvaja delo pri raziskovanju ali izkoriščanju rudnin obsega:

1. - rudarske projekte
2. - rudarske načrte izvedenih del
3. - dolgoročni program razvoja in letni program izkoriščanja rudnin
4. - evidenco o rezervah rudnin
5. - materialno geološko dokumentacijo

Rudarski projekti so:

1. - projekt za raziskovanje rudnin
2. - projekt za izkoriščanje rudnin
3. - projekt za izvajanje del pri raziskovanju in izkoriščanju rudnin.

- Organizacija sme uporabljati površinske vode po predpisih o vodah in očistiti odplake škodljivih sestavin, preden jih spusti v površinsko vodo.

- V skladu z zakonodajo morajo biti izdani predpisi o:

- raziskovalnem prostoru
- pridobivalnem prostoru
- evidenci in katastru raziskovalnih in pridobivalnih prostorov
- rudarskih načrtih
- rudarskih projektih
- dolgoročnem programu razvoja izkoriščanja rudnin in letnem programu.

Zakon o izkoriščanju gline,
peska, proda in kamna
(Ur.l. SRS, št.39/60)

- Mineralne surovine so rudno blago in splošna dobrina.
- Ne glede na to, ali ležijo v svojih prvotnih ležiščih, v naplavinah ali v meliščih in ne glede na to, ali so v raščenem, vzrahljanem ali v plastičnem stanju, sledeče:
 - gline so vse vrste opekarske in lončarske ter druge vrste glin, ki se uporabljajo za gradbeni material;
 - pesek in prod se šteje vse vrste peska in proda, ki se uporablja za gradbeni material, za posipanje in utrjevanje cest in dvorišč, za apnenje zemljišč ali za izdelavo cementnih in podobnih izdelkov;
 - kamen predstavlja vse vrste kamna, ki se uporablja za gradbeni material.
- Izkoriščanje mineralnih surovin ni dovoljeno:
 - na zemljiščih določenih za gradbeni okoliš,
 - na prostoru stavb izven gradbenih okolišev in v njihovem polmeru 40 m okrog takih lokacij,
tak poseg odobri upravljalec zemljišča oziroma stavbe.

20. KAMNOLOMI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

- Za "KAMNITE AGREGATE" poimenujemo gramoz, prod, pesek ter gradbeni kamen.

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- Rudnine so kot naravno bogastvo, ki se ne obnavlja, dobrine splošnega pomena v družbeni lastnini in so pod posebnim družbenim varstvom.
- Na območju na katerem so urbana naselja, javne prometne poti, vodne gradnje, vodovodi, plinovodi, naftovodi, električni vodi visoke napetosti, vrelci mineralnih, radioaktivnih in termalnih zdravilnih voda, kulturni spomeniki, naravne znamenitosti, vojaški objekti, pokopališča ter drugi objekti splošnega pomena, ter na območju, ki je razglašeno za zavarovano (npr. narodni parki, varovalni gozdovi, ni dovoljeno raziskovati ali pridobivati rudnin. Kadar gre za rudnine večjega ali posebnega družbenega pomena jih sme organizacija raziskovati in pridobivati tudi na območjih iz prejšnjega odstavka tega člena, vendar le s soglasjem organov, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, v katerih pristojnost spadajo zadeve, ki se nanašajo na ta območja.

- DELITEV RUDNIN

- Energetske rudnine: - rjavi premog in lignit
 - uran
- Kovinske rudnine: - svinčeve in cinkove rude
 - živosrebrne rude
- Nekovinske mineralne rudnine:
 - kremenčevi peski
 - keramične gline
 - kaolin
 - roženci, kvarciti
 - kremenovi konglomerati in kremeneve žile

- krede
- tuf
- dolomit
- apnenec
- glinenci
- surovine za proizvodnjo mineralne volne

- TEHNIČNI NORMATIVI:

Vplivi pridobivanja rudnin na uporabo prostora:

1. Rušilno območje: v teh območjih se pojavlja neposreden vpliv rušenja na površini zaradi podzemeljskih del
2. Vplivno območje: v teh območjih se pojavljajo posredni vplivi podzemnega izkoriščanja rudnin
3. Območje drugotnih vplivov: to so zavarovana območja, vendar lahko pride na njih zaradi pridobivanja rudnin do drugotnih pojavov kot so: spremembe vodnega toka, porušitve ravnotežja plazovitega ozemlja.

- NORMATIVNI AKTI:

- Zakon o izkoriščanju gramoza, gline, peska in prod (Ur.l. SRS, št. 39/60, 37/69)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SFRJ, št. 37/69)
- Rudarski zakon (Ur.l. SFRJ, št. 9/66)
- Zakon o enotnem načinu ugotavljanja, evidentiranja in zbiranja podatkov o rezervah rudnih surovin in talnih vodah ter o bilanci teh rezerv (Ur.l. SFRJ, št. 53/77)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SRS, št. 17/75)
- Zakon o energetskega gospodarstvu (Ur.l. SRS, št. 34/81)

Zakon o izkoriščanju gline,
peska, proda in kamna
(Ur.l. SRS, št.39/60)

- Mineralne surovine so rudno blago in splošna dobrina.
- Ne glede na to, ali ležijo v svojih prvotnih ležiščih, v naplavinah ali v meliščih in ne glede na to, ali so v raščenem, vzrahljanem ali v plastičnem stanju, sledeče:
 - gline so vse vrste opekarske in lončarske ter druge vrste glin, ki se uporabljajo za gradbeni material;
 - pesek in prod se šteje vse vrste peska in proda, ki se uporablja za gradbeni material, za posipanje in utrjevanje cest in dvorišč, za apnenje zemljišč ali za izdelavo cementnih in podobnih izdelkov;
 - kamen predstavlja vse vrste kamna, ki se uporablja za gradbeni material.
- Izkoriščanje mineralnih surovin ni dovoljeno:
 - na zemljiščih določenih za gradbeni okoliš,
 - na prostoru stavb izven gradbenih okolišev in v njihovem polmeru 40 m okrog takih lokacij, tak poseg odobri upravljalec zemljišča oziroma stavbe.

21. GLINOKOPT

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- Rudnine so kot naravno bogastvo, ki se ne obnavlja, dobrine splošnega pomena v družbeni lastnini in so pod posebnim družbenim varstvom.
- Na območju na katerem so urbana naselja, javne prometne poti, vodne gradnje, vodovodi, plinovodi, naftovodi, električni vodi visoke napetosti, vrelci mineralnih, radioaktivnih in termalnih zdravilnih voda, kulturni spomeniki, naravne znamenitosti, vojaški objekti, pokopališča ter drugi objekti splošnega pomena, ter na območju, ki je razglašeno za zavarovano (npr. narodni parki, varovalni gozdovi, ni dovoljeno raziskovati ali pridobivati rudnin. Kadar gre za rudnine večjega ali posebnega družbenega pomena jih sme organizacija raziskovati in pridobivati tudi na območjih iz prejšnjega odstavka tega člena, vendar le s soglasjem organov, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, v katerih pristojnost spadajo zadeve, ki se nanašajo na ta območja.

- DELITEV RUDNIN

- Energetske rudnine: - rjavi premog in lignit
 - uran
- Kovinske rudnine: - svinčeve in cinkove rude
 - živosrebrne rude
- Nekovinske mineralne rudnine: :
 - kremenčevi peski
 - keramične gline
 - kaolin
 - roženci, kvarciti
 - kremenovi konglomerati in kremeneve žile

- krede
- tuf
- dolomit
- apnēnec
- glinenci
- surovine za proizvodnjo mineral-
ne volne

- TEHNIČNI NORMATIVI:

Vplivi pridobivanja rudnin na uporabo prostora:

1. Rušilno območje: v teh območjih se pojavlja neposreden vpliv rušenja na površini zaradi podzemeljskih del
2. Vplivno območje: v teh območjih se pojavljajo posredni vplivi podzemnega izkoriščanja rudnin
3. Območje drugotnih vplivov: to so zavarovana območja, vendar lahko pride na njih zaradi pridobivanja rudnin do drugotnih pojavov kot so: spremembe vodnega toka, porušitve ravnotežja *plazovitega* ozemlja.

- NORMATIVNI AKTI:

- Zakon o izkoriščanju gramozov, gline, peska in prod (Ur.l. SRS, št. 39/60, 37/69)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SFRJ, št. 37/69)
- Rudarski zakon (Ur.l. SFRJ, št. 9/66)
- Zakon o enotnem načinu ugotavljanja, evidentiranja in zbiranja podatkov o rezervah rudnih surovin in talnih vodah ter o bilanci teh rezerv (Ur.l. SFRJ, št. 53/77)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SRS, št. 17/75)
- Zakon o energetskega gospodarstvu (Ur.l. SRS, št. 34/81)

Zakon o izkoriščanju gline,
peska, proda in kamna
(Ur.l. SRS, št.39/60)

- Mineralne surovine so rudno blago in splošna dobrina.
- Ne glede na to, ali ležijo v svojih prvotnih ležiščih, v naplavinah ali v meliščih in ne glede na to, ali so v raščenem, vzrahljanem ali v plastičnem stanju, sledeče:
 - gline so vse vrste opekarske in lončarske ter druge vrste glin, ki se uporabljajo za gradbeni material;
 - pesek in prod se šteje vse vrste peska in proda, ki se uporablja za gradbeni material, za posipanje in utrjevanje cest in dvorišč, za apnenje zemljišč ali za izdelavo cementnih in podobnih izdelkov;
 - kamen predstavlja vse vrste kamna, ki se uporablja za gradbeni material.
- Izkoriščanje mineralnih surovin ni dovoljeno:
 - na zemljiščih določenih za gradbeni okoliš,
 - na prostoru stavb izven gradbenih okolišev in v njihovem polmeru 40 m okrog takih lokacij, tak poseg odobri upravljalec zemljišča oziroma stavbe.

22. RUDARSKI
DNEVNI KOPI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o enotnem načinu ugotavljanja, evidentiranja in zbiranja podatkov
o rezervah rudnih surovin in talnih voda ter o bilanci teh rezerv.

(Ur. l. SFRJ, št. 53/77).

- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SFRJ 37/69)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- Rudarski zakon (Ur.l. SFRJ št. 9/66)

- OPOMBE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- Rudnine so kot naravno bogastvo, ki se ne obnavlja, dobrine splošnega pomena v družbeni lastnini in so pod posebnim družbenim varstvom.
- Na območju na katerem so urbana naselja, javne prometne poti, vodne gradnje, vodovodi, plinovodi, naftovodi, električni vodi visoke napetosti, vrelci mineralnih, radioaktivnih in termalnih zdravilnih voda, kulturni spomeniki, naravne znamenitosti, vojaški objekti, pokopališča ter drugi objekti splošnega pomena, ter na območju, ki je razglašeno za zavarovano (npr. narodni parki, varovalni gozdovi, ni dovoljeno raziskovati ali pridobivati rudnin. Kadar gre za rudnine večjega ali posebnega družbenega pomena jih sme organizacija raziskovati in pridobivati tudi na območjih iz prejšnjega odstavka tega člena, vendar le s soglasjem organov, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, v katerih pristojnost spadajo zadeve, ki se nanašajo na ta območja.

- DELITEV RUDNIN

- Energetske rudnine: - rjavi premog in lignit
 - uran
- Kovinske rudnine: - svinčeve in cinkove rude
 - živosrebrne rude
- Nekovinske mineralne rudnine:
 - kremenčevi peski
 - keramične gline
 - kaolin
 - roženci, kvarciti
 - kremenovi konglomerati in kremenove žile

- krede
- tuf
- dolomit
- apnec
- glinenci
- surovine za proizvodnjo mineral-
ne vclne

- TEHNIČNI NORMATIVI:

Vplivi pridobivanja rudnin na uporabo prostora:

1. Rušilno območje: v teh območjih se pojavlja neposreden vpliv rušenja na površini zaradi podzemeljskih del
2. Vplivno območje: v teh območjih se pojavljajo posredni vplivi podzemnega izkoriščanja rudnin
3. Območje drugotnih vplivov: to so zavarovana območja, vendar lahko pride na njih zaradi pridobivanja rudnin do drugotnih pojavov kot so: spremembe vodnega toka, porušitve ravnotežja plazivitega ozemlja.

- NORMATIVNI AKTI:

- Zakon o izkoriščanju gramoza, gline, peska in prod (Ur.l. SRS, št. 39/60, 37/69)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SFRJ, št. 37/69)
- Rudarski zakon (Ur.l. SFRJ, št. 9/66)
- Zakon o enotnem načinu ugotavljanja, evidentiranja in zbiranja podatkov o rezervah rudnih surovin in talnih vodah ter o bilanci teh rezerv (Ur.l. SFRJ, št. 53/77)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SRS, št. 17/75)
- Zakon o energetskega gospodarstvu (Ur.l. SRS, št. 34/81)

23. RUDARSKI JAM- SKI KOPI S POVRŠINSKIMI POSLEDICAMI

- SPLOŠNA DEFINICIJA

To so območja, ki so poškodovana zaradi izkoriščanja rudnin, predvsem zaradi ugrezanja in premikanja tal.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- Rudnine so kot naravno bogastvo, ki se ne obnavlja, dobrine splošnega pomena v družbeni lastnini in so pod posebnim družbenim varstvom.
- Na območju na katerem so urbana naselja, javne prometne poti, vodne gradnje, vodovodi, plinovodi, naftovodi, električni vodi visoke napetosti, vrelci mineralnih, radioaktivnih in termalnih zdravilnih voda, kulturni spomeniki, naravne znamenitosti, vojaški objekti, pokopališča ter drugi objekti splošnega pomena, ter na območju, ki je razglašeno za zavarovano (npr. narodni parki, varovalni gozdovi, ni dovoljeno raziskovati ali pridobivati rudnin. Kadar gre za rudnine večjega ali posebnega družbenega pomena jih sme organizacija raziskovati in pridobivati tudi na območjih iz prejšnjega odstavka tega člena, vendar le s soglasjem organov, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, v katerih pristojnost spadajo zadeve, ki se nanašajo na ta območja.

- DELITEV RUDNIN

- Energetske rudnine: - rjavi premog in lignit
 - uran
- Kovinske rudnine: - svinčeve in cinkove rude
 - živosrebrne rude
- Nekovinske mineralne rudnine:
 - kremenčevi peski
 - keramične gline
 - kaolin
 - roženci, kvarciti
 - kremenovi konglomerati in kremenove žile

- krede
- tuf
- dolomit
- apné nec
- glinenci
- surovine za proizvodnjo mineral-
ne volne

- TEHNIČNI NORMATIVI:

Vplivi pridobivanja rudnin na uporabo prostora:

1. Rušilno območje: v teh območjih se pojavlja neposreden vpliv rušenja na površini zaradi podzemeljskih del
2. Vplivno območje: v teh območjih se pojavljajo posredni vplivi podzemnega izkoriščanja rudnin
3. Območje drugotnih vplivov: to so zavarovana območja, vendar lahko pride na njih zaradi pridobivanja rudnin do drugotnih pojavov kot so: spremembe vodnega toka, porušitve ravnotežja plavalnega ozemlja.

- NORMATIVNI AKTI:

- Zakon o izkoriščanju gramoza, gline, peska in prod (Ur.l. SRS, št. 39/60, 37/69)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SFRJ, št. 37/69)
- Rudarski zakon (Ur.l. SFRJ, št. 9/66)
- Zakon o enotnem načinu ugotavljanja, evidentiranja in zbiranja podatkov o rezervah rudnih surovin in talnih vodah ter o bilanci teh rezerv (Ur.l. SFRJ, št.53/77)
- Zakon o rudarstvu (Ur.l. SRS, št. 17/75)
- Zakon o energetske m gospodarstvu (Ur.l. SRS, št.34/81)

24. ODLAGALIŠČA JALOVINE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Status rudne jalovine v rudnikih urana definira pravilnik
(Ur. list SFRJ št. 38/77).

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Zaradi smotrnejšega izkoriščanja in varstva dobrin splošnega pomena, varstva in vrednot človekovega okolja, človekovega zdravja in počutja ter tudi drugih potreb varstva so dolžni občani ter samoupravne organizacije in skupnosti preprečevati in omejevati nastajanje odpadkov, skrbeti za ponovno uporabo odpadkov in ravnati z odpadki smotrno, neškodljivo in primerno okolju.

- POSEG ZAJEMA

Ravnanje z odpadki opredeljuje: zbiranje, sortiranje, prevažanje in skladiščenje; vračanje odpadkov v proizvodne procese in naravno presnavljanje; strokovno opravljeno nevtralizacijo zdravju in okolju škodljivih odpadkov; nadzorovanje, odlaganje, kompostiranje in sežiganje odpadkov, rekultiviranje opuščениh odlagališč.

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o ravnanju z odpadki (Ur.l. SRS, št. 8/78)

- TEHNIČNI NORMATIVI

Nujno bi bilo uvesti OBVEZNO ENOTNO NOMENKLATURO - sistematiko in opis odpadkov.

- OPOMBE

Z odpadki je treba ravnati tako, da niso prizadeti ali ogroženi ali moteni:

- človekovo zdravje in počutje
- naravni viri, živalski in rastlinski sistemi
- zavarovani naravni predeli ter naravni in kulturni spomeniki
- videz pokrajine in naselij
- higiena ter javni red in mir

26. ODLAGALIŠČA
TEKOČIH ODPAD-
KOV PROIZVOD.

-106- .

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Odpadek je vsaka snov ali predmet v trdnem, tekočem ali plinastem stanju ter odpadna voda, ki je v času, prostoru ali obliki kakor se izloča iz procesa naravne biološke reprodukcije, proizvodnje, prometa ali porabe proizvajalcu oziroma porabniku nepotreben, nadležen ali škodljiv.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o ravnanju z odpadki (Ur.l. SRS, št.8/78)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

Z odpadki je treba ravnati tako, da niso prizadeti ali ogroženi ali moteni:

- človekovo zdravje in počutje
- naravni viri, živalski in rastlinski sistemi
- zavarovani naravni predeli ter naravni in kulturni spomeniki
- videz pokrajine in naselij
- higiena ter javni red in mir

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Odpadek je vsaka snov ali predmet v trdem, tekočem ali plinastem stanju ter odpadna voda, ki je v času, prostoru ali obliki kakor se izloča iz procesa naravne biološke reprodukcije, proizvodnje, prometa ali porabe proizvajalcu oziroma porabniku nepotreben, nadležen ali škodljiv.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

Komunalni odpadki so tisti, ki nastajajo v proizvodnji, prometu in porabi v naseljih in ki jih na podlagi posebnega občinskega predpisa in na način, določen s tem predpisom, zbirajo, predelujejo, odstranjujejo komunalne organizacije združenega dela, oziroma posebne organizacije za zbiranje, odkup in predelavo odpadkov.

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o ravnanju z odpadki (Ur.l. SRS, št.8/78)

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

- Odpadke razvrščajo v strokah zelo različno
- Glede na ravnanje z odpadki razlikujemo:
 - odpadke, ki se ponovno uporabljajo v proizvodnji, kjer nastajajo, ali v naravnih reprodukcijskih procesih
 - odpadke, ki se po predelavi ponovno uporabljajo kot sekundarne surovine
 - odpadke, ki se še ne uporabljajo in ki jih odlagamo na za to določena mesta v okolju nepredelave ali predelave po posebnih postopkih, ki jih napravijo neškodljive.

28. SKLADIŠČA PO-
SEBNIH ODPAD.

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Radioaktivne odpadne snovi so vse tiste odpadne snovi ali odpadni predmeti iz delovnih postopkov v jedrskem objektu ali napravi, ki so onesnažene z radioaktivnimi snovmi oziroma, ki vsebujejo enega ali več radioaktivnih izotopov in katerih aktivnost presega predpisano mejo tako, da se jih brez predelave, čiščenja in nadzora ne sme spuščati v okolico.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- Skladiščenje radioaktivnih odpadkov je splošnega družbenega pomena
- Ukrepi za varstvo imajo poseben značaj in pomen za vso republiko

- NORAMATIVNI AKTI

- Pravilnik o načinu in pogojih za izpuščanje "hrambo" obdelavo in dokončno odlaganje radioaktivnih odpadnih snovi (Ur.l. SRS, št. 27/77)
- Pravilnik o načinu in pogojih za izpuščanje, hrambo, obdelavo in dokončno odlaganje radioaktivnih snovi (Ur.l. št. 38/77)

- Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in o posebnih ukrepih pri uporabi jedrske energije (Ur.l. SFRJ št. 62/84)
 - Zakon o izvajanju varstva pred ionizirajočimi sevanji in o ukrepih za varnost jedrskih objektov in naprav (Ur.l.SRS št. 28/80)
 - Družbeni dogovor o pogojih in načinu reševanja vprašanj skladiščenja obsevanega jedrskega gradiva in trajnega odlaganja radioaktivnih odpadkov (Ur.l. SFRJ št. 68/84)
- TEHNIČNI NORMATIVI
- Radioaktivne odpadne snovi se smejo zbirati, evidentirati, obdelovati, hraniti, dokončno odlagati in izpuščati v človekovo okolje samo na način in pod pogoji, ki jih določajo predpisi izdani na podlagi zakona
 - Jedrski objekti se smejo graditi samo na lokaciji, za katero je pristojen organ v republiki sprejel prostorski in urbanistični načrt oziroma odlok, ki tak načrt nadomešča
 - Uporabnik jedrskih objektov in drugih virov izvirajočih sevanj ter pristojni organ družbenopolitične skupnosti zagotavljajo pogoje za dokončno odložitev radioaktivnih odpadnih snovi, ki jih ustvarjajo ti objekti oziroma viri.
- OPOMBE
- Obravnavana vprašanja posegajo tudi na mednarodno področje, kjer ima poseben pomen Mednarodna organizacija atemske energije.

29. S L O

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Zasnova SLO in družbene samozaščite postavlja vprašanje obrambe države in zaščite vseh njenih potencialov na najširšo družbeno osnovo kot enote sposobne za določeno aktivno vlogo pri obrambi in zaščiti.

- POSEG ZAJEMA

Interesi ljudske obrambe se v prostoru *nakazujejo* kot - ureditev vseh prostorskih struktur oziroma celotnega prostora SFRJ z namenom ustvarjanja osnovnih pogojev za uspešno vodenje SLO vojne zaščite pred vojnim pustošenjem in elementarnimi nesrečami - zagotovitev vseh prostorskih pogojev za obstoj in razvoj sistema prostorskih struktur JLA in teritorialne obrambe ter njihovo pravilno vključevanje v prostorske strukture.

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o ljudski obrambi (Ur.l. SFRJ št. 22/74; št. 34/76)

- TEHNIČNI NORMATIVI

Na osnovi zakona o ljudski obrambi je sprejet sklep o usklajevanju prostorskih planov s potrebami ljudske obrambe in zaščite pred vojnimi vplivi. S tem predpisom so urejene pristojnosti in postopek v zvezi z usklajevanjem prostorskih in urbanističnih planov s potrebami ljudske obrambe in zaščite pred vojnimi vplivi v vseh fazah izdelave, sprejemanja in izvajanja teh planov.

- OPOMBE

Zakon o splošni ljudski
obrambi in družbeni samo-
zaščiti

(Ur.l. SRS, št.35/82)

- Splošna ljudska obramba (1) in družbena samozaščita (2):

1. - je del enotnega sistema organiziranja, pripravljanja in aktivnega sodelovanja delovnih ljudi in občanov, temeljnih in drugih organizacij združenega dela, krajevnih in samoupravnih interesnih skupnosti, družbenopolitičnih in družbenih organizacij ter društev, občin, pokrajin, republik in federacije pri odvratanju in preprečevanju napada in drugih nevarnosti za državo, v oboroženem boju in v vseh drugih oblikah splošnega ljudskega odpora, pri zaščiti in reševanju prebivalstva, materialnih in drugih dobrin, pri ustvarjanju materialnih pogojev odpora ter pri izvrševanju drugih nalog, ki so pomembne za varovanje in obrambo neodvisnosti, suverenosti, ozemeljske neokrnjenosti države ter z ustavo določene socialistične samoupravne družbene ureditve.
2. - je celota ukrepov in aktivnosti, ki jih v miru, ob naravnih in drugih nesrečah in izrednih razmerah, v neposredni vojni nevarnosti ter v vojni organizirajo in opravljajo delovni ljudje in občani, organizacije združenega dela, krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti, družbenopolitične organizacije ter društva in družbenopolitične skupnosti za zaščito neodvisnosti in ozemeljske neokrnjenosti SRS in SFRJ, ustavne ureditve, samoupravnih pravic delavca in občana ter drugih pravic in svobod človeka in občana, osebne in premoženjske varnosti ter materialnih in drugih dobrin družbe.

- Pravice in dolžnosti temeljnih in drugih organizacij združenega dela:

Delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela organizirajo in izvajajo kot sestavni del redne dejavnosti priprave za obrambo in za delo v vojni, za zaščito in reševanje ljudi, materialnih in drugih dobrin ob vojnih akcijah, ob naravnih in drugih nesrečah in v izrednih razmerah ter opravljajo naloge in aktivnosti družbene samozaščite v skladu s svojimi obrambnimi in varnostnimi načrti ter z načrti krajevne skupnosti in družbenopolitičnih skupnosti.

- Teritorialna obramba:

je najširša oblika organiziranja in pripravljanja delovnih ljudi in občanov za oborožen splošni ljudski odpor. V skladu z obrambnimi in varnostnimi načrti družbenopolitičnih skupnosti opravlja teritorialna obramba tudi določene naloge pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah ter pri preprečevanju in odpravljanju izrednih razmer.

- Narodna zaščita:

je najširša organizirana oblika samozaščitnega in samoobrambnega delovanja vseh subjektov za varovanje z ustavo določenega družbenega reda, pogojev dela, družbenega in zasebnega premoženja, objektov skupnega pomena in javnega reda, za zagotavljanje mirnega in varnega življenja.

- Civilna zaščita:

je del splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v SRS in se organizira v vseh bivalnih in delovnih okoljih kot najširša oblika priprav in udeležbe

delovnih ljudi in občanov za zaščito in reševanje prebivalstva, materialnih in drugih dobrin ob vojnih akcijah, ob naravnih in drugih nesrečah in za izvajanje samozaščitnih nalog v izrednih razmerah.

- Opazovanje in obveščanje:

za odkrivanje in spremljanje vseh vrst nevarnosti vojnih akcij, naravnih in drugih nesreč, izrednih razmer in drugih nevarnosti, ki lahko ogrožajo prebivalstvo, oborožene sile, materialne in druge dobrine ter za obveščanje o teh nesrečah in nevarnostih prebivalstva, organizacij združenega dela ter ostalih družbenih in družbenopolitičnih subjektov, se na ozemlju SRS organizira in razvija po enotnih osnovah sistem za opazovanje in obveščanje.

- Varovanje tajnosti splošne ljudske obrambe:

pravica in dolžnost delovnih ljudi in občanov, temeljnih in drugih organizacij združenega dela ter subjektov družbenih in družbenopolitičnih organizacij in skupnosti je, da izvajajo ukrepe za varnost in za varovanje tajnosti splošne ljudske obrambe, ki jo predstavljajo podatki o listinah, bojnih in drugih materialnih sredstvih, objektih in ukrepih ter drugi podatki, ki bi utegnili škodovati obrambi in varnosti države, če bi bili odkriti.

30. KMETIJSTVO

- SPLOŠNA DEFINICIJA

Kmetijsko zemljišče pomeni površine, ki se uporabljajo za kmetijsko proizvodnjo in zajemajo: obdelovalne površine, pašnike, ribnike, trstičja in močvirja.

- POSEG ZAJEMA

- PRAVNA DEFINICIJA

- NORMATIVNI AKTI

- Zakon o kmetijskih zemljiščih (Ur. list SRS, št. 1/19).

- TEHNIČNI NORMATIVI

- OPOMBE

PRIKAZ ZASNOV NEKATERIH ELEMENTOV PLANIRANJA
POMEMBNIH ZA GOZDNI PROSTOR - DOLGOROČNI PLAN
SR SLOVENIJE ZA OBDOBJE 1986 - 2000

UVOD

Pregled družbenih potreb po gozdnem prostoru smo načrtovali v nekaj variantnih pristopih, in sicer:

- po občinskih prostorskih (družbenih) planih SR Slovenije,
- modelno za poprečno občino,
- po dokumentaciji "Dolgoročnega plana SR Slovenije za obdobje 1986 - 2000".

Glede na razpoložljivi čas in sredstva smo za izhodiščno informacijo o potrebnem prostoru analizirali varianto dokumentacije - dolgoročni plan s poudarkom na analizi kartografskih gradiv.

Namen kartografskega dela dolgoročnega plana SR Slovenije je prikaz razmestitve in povezav prostorsko pomembnih funkcij, ki pomenijo zasnovo in strategijo razvoja posameznih področij in območij v merilih makrolikacijskega prikaza. Po nastanku in vsebini predstavlja dokument odgovornost nosilcev planiranja za dolgoročni razvoj usklajen v procesu planiranja. Za ilustracijo resnosti problemov poseganja v gozdni prostor je izdelan kartogramski povzetek nekaterih elementov planiranja obrazloženih v legendi, v tekstnem delu pa so navajani še nekateri ilustrativni kvantitativni kazalci republiškega pomena.

V navedenih okvirih se bo odvijalo konkretno načrtovanje posegov v prostor, kjer bi seveda moralo sodelovati tudi gozdarstvo in reagirati z uveljavljanjem in korekturami strokovne dokumentacije gozdnogospodarskih načrtov enot in območnih načrtov, ob ustreznem sodelovanju SIS za gozdarstvo.

STRATEGIJE RAZVOJA IN RAZVOJNE NALOGE

Strategija razvoja gospodarskih dejavnosti

Proces prestrukturiranja gospodarskih dejavnosti je temeljna materialna podlaga gospodarske stabilizacije:

- drobno gospodarstvo
- industrija
- kmetijstvo in živilska industrija
- gozdarstvo
- turizem
- trgovina
- gradbeništvo in industrija gradbenega materiala
- energija
- promet in zveze
- vodno gospodarstvo
- stanovanjsko in komunalno gospodarstvo

Strategija razvoja družbenih dejavnosti

- kultura
- vzgoja in izobraževanje
- zdravstvo
- socialno skrbstvo
- telesna kultura

Strategija regionalnega razvoja

Zasnova in strategija urejanja prostora poselitve, varstvo dobrin splošnega pomena in okolja

- usmerjanje poselitve
- skupni elementi organizacije dejavnosti v prostoru
- raba prostora in krajinska preobrazba
- urejanje in varstvo okolja
- usmeritve za usklajevanje navskrižnih interesov v prostoru
- globalna zasnova razvoja v prostoru

OSNOVE RAZSEŽNOSTI DOLGOROČNEGA RAZVOJA SR SLOVENIJE

Prebivalstvo, zaposlenost, kadri

- število prebivalstva se bo predvidoma v letih
1981 - 2000 povečalo v poprečju za 0,7% letno,
- 1981 je v SR Sloveniji živel 1,892.000 prebivalcev
- 2000 bo po predvidevanjih 2,169.000 prebivalcev
razlika + 277.000 prebivalcev
- 1981 delovno sposobno prebivalstvo 1,240.000 prebiv.
- 2000 se bo povečalo za cca 200.000 oseb
- predvidene spremembe v strukturi prebivalstva
aktivnega po dejavnostih:

	1980	1985	2000
- primarne dejavnosti	15,1	13,4	8,2%
- sekundarne dejavnosti	45,1	44,2	43,3%
- terciarne dejavnosti	26,9	28,9	33,2%
- kvartarne dejavnosti	12,9	13,5	15,3%

GOZDARSTVO

V letu 2000 predvidevamo:

- povprečno lesno zalogo 214 m³/ha
 - v družbenih gozdovih 284 m³/ha
 - v zasebnih gozdovih 195 m³/ha
- posek 4 milj. m³
 - v družbenih gozdovih 1,68 mio m³
 - v zasebnih gozdovih 2,32 mio m³
- oskrba porabnikov na sedanji ravni
69% ravni pokritje potreb po lesu iz gozdov Slovenije
- povečanje gostote prometnic v gozdu
- ureditev odnosov med lovskim in gozdnim gospodarstvom

KMETIJSTVO

Leta 2000 bomo razpolagali z okoli 760.000 ha kmetijske
zemlje obdelovanih površin 650.000 ha
od tega njiv 300.000 ha

- zaradi izgube kmetijskih zemljišč bo potrebno usposobi-
ti s hidromelioracijami 95.000 ha (70.000 ha osuševa-
nje, 25.000 ha namakanje)
- agromelioracije bodo obsegale 100.000 ha
- s bo obravnavano 120.000 ha
- odkup zemlje bo obsegal 10.000 ha

TURIZEM

- V alpskem in predalpskem svetu so možnosti za trikratno povečanje sedanjih prenočitvenih zmogljivosti
- V zdraviliških krajih in ob morju dvakratno povečanje prenočitvenih zmogljivosti
- Vključevanje naravne in kulturne dediščine
- cestna povezava bovca z gornjesavsko dolino za celoleten prevoz
- Občine morajo opredeliti v planih ožja območja, prednostne turistične rabe
- Omejevati razvoj tistih dejavnosti, ki zaradi negativnih vplivov na okolje degradirajo naravno okolje (karta št. 21)
- Pospešeno je potrebno razvijati turizem na podeželju in na kmatijah zlasti v hribovitem svetu
- Naložba znatnih sredstev za dvig kakovosti celovite turistične ponusbe, za povečanje prenočitvenih zmogljivosti za 45.000 do 50.000 ležišč z ustreznimi infrastrukturami spremljajočih objektov družbenega in zasebnega sektorja
- Povečanje turističnega prometa za okoli 5% letno, devizni pritok naj bi se povečal za okoli štirikrat

ENERGIJA

Povprečne stopnje rasti porabe energije 1985 - 2000:

- električna energija	4,0%
- trda goriva	- 2,2%
- tekoča goriva	- 1,3%
- plinska goriva	4,5%
- daljinska toplota	3,9%
- novi viri	<u>22,1%</u>
	=
	2,9%

- Področje porabe	1985	2000	
- industrija	50,2%	47,7%	- 2,5%
- promet	16,8%	18,8%	3,6%
- drugo	33,0%	33,5%	3,0%

Poraba električne energije se bo povečala od 9000 GWh v letu 1985 na 16.200 GWh v letu 2000

- Preneha obratovati 15 agregatov
- Potrebno bo zagotoviti okoli 1950 m novih proizvodnih elektroenergetskih zmogljivosti
- Potrebo po povečani zmogljivosti zagotavljajo:
 - na Savi - Morčice
 - Vrhovo
 - Boštanj
 - Blance
 - Brestanica
 - Krško
 - Brežice
 - Mokrice
 - Medvode (3 agregat)
 - T
 - Ježica
 - Šentjakob

Zalog
Jevnica
Kresnice

na Muri - Hrastje

Veržej

Mota

Gibina

Mursko središče

Apače

Račgona

Radenci

na Dravi- Jez Melje

Fala (9 in 10 agregat)

na Bistrici - Lomščica

na Tolminki - Zadlaščica

- Termoelektrarne - Toplarne Trbovlje III

Maribor

Ljubljana

- v Bosni termoelektrarne Ugljevik, Tuzla

- na Kosovem - termoelektrarna Kosovo

- na Hrvaškem - jedrska elektrarna Prevlaka

- v Avstriji - hidroelektrarna Bistrica

- Proučeni bodo vplivi na okolje in podtalnico

- objekti kontinuitete 500 MW možni bi bili sledeči objekti:

- hidroelektrarna Idrijca

- termoelektrarna - toplarna Šoštanj

proučiti možnosti, ki jih daje okolje

- zagotoviti vlaganja v objekte distribucije

- obstoječe omrežje bo dopolnjeno z:

- dvojni daljnovod 400 kV v dolžini 143 km

z razdeljenimi transformatorskimi postajami

- daljnovod 110 kV v dolžini 286 km z razdeljenimi

transformatorskimi postajami

- prehod na toplarniški sistem ogrevanja
- hidroenergetski bodo pripomogli k odpravljanju poplavljenih območij, v dodatni rabi vode v industriji in za namakanje v kmetijstvu
- graditi bo potrebno tudi elektrarne na najvišjih vodotokih in pripadajoče omrežje
- program izgradnje 100 malih hidroelektrarn z močjo okoli 14 MW

Premog bo tudi v letih do konca stoletja temeljni vir energije v SR Sloveniji

- izkoriščal se bo pod pogojem, da bo na ogroženih območjih zagotovljeno odpravljanje škodljivih in da novi objekti ne bodo poslabševali stanja
- v Sloveniji je znanih okoli 290 milj. ton izkoristljivih rezerv
- lastna proizvodnja 120 milj. ton
bo krila predvidene v 143 milj. ton
- nakup v drugih republikah 23 milj. ton
- odprejo se nova nahajališča
 - rudnik Lendava
do 1 milj. ton rjavega premoga
 - rudnik Globoki 500.000 ton lignita
- aktivirani bodo gospodarsko zanimivi opuščeni premogovniki
- načrtovanje reaktiviranja uničenih področij in okolij
- temeljita raziskava potencialnih rezerv premoga

Rudnik urana - Žirovski vrh zagotavlja uranov oksid za JE Krško in dodatnih 2000 MW moči za jedrsko elektrarno

- zagotovitev nadaljnje izgradnje rudnika
- doseči je varno ravnanje z jedrskim gorivom.

Tekoča goriva bodo do 2000 pomemben energetska in surovinski vir

- mreža skladišč naftnih derivatov bo dopolnjena

Zagotoviti nadaljnji razvoj magistralnega plinovodnega omrežja.

Primarno in sekundarno plinovodno omrežje bomo razvijali ob upoštevanju uporabnikov zemeljskega plina ter v skladu s razvojem.

PROMET IN ZVEZE

Cestna povezava Bovca z zgornjesavsko dolino ..

- vrstni red izgradnje posameznih infrastrukturnih objektov bodo opredelili dolgoročni plani ustreznih samoupravnih interesnih skupnosti materialne proizvodnje, konkretne opredelitve in podrobna dinamika bo opredeljena z njihovimi srednjeročnimi planskimi akti:
- izgradili bomo:
 - 136 km novih prog oziroma druge tire
 - 93 km prog za izgradnjo
 - 254 km prog bo izboljšanih za povečanje dopustne obremenitve na 22,57 ozkega pritiska
 - 167 km prog bo izboljšanih za ozki pritisk
 - Luka Koper prevzame in odpravi 8,6 milj. ton povečanju hitrosti pretovora blaga
 - 240 km avtocest in magistralnih cest

Drugi tir na progi Ljubljana - Jesenice

- priprava dokumentacije, pripravljalna dela za hitro proggo Ljubljana-Dobova in začetek gradnje
- vključno z obvezno proggo v vozlišču Ljubljana
- elektrificirati 275 km prog
- na trasah opuščeni železniških prog bo možna le taka raba zemljišč, ki bi dolgoročno omogočila izgradnjo prog za primestni in medmestni železniški promet;
- ugotovitev družbeno-ekonomske upravičenosti izgradnje opuščeni železniških prog, do leta 1987 bo ugotovljena tudi za proge Dravograd-Slovenj Gradec - Titovo Velenje, ali Dravograd - Slovenj Gradec;

- V letu 1986 bo potrebna odločitev za eno izmed predlaganih variant hitre proge Ljubljana - Dobova.

Z vidika vključitve v jugoslovanski in evropski sistem cest je potrebno:

- povečati propustnost cestnega omrežja
- zgraditi cestne odseke na cesti bratstva in enotnosti
- odseke po ozimskem sporazumu ter
- najbolj kritične odseke v slovenskem cestnem križu
- zgraditi bo treba naslednje odseke:
 - predor Karavanke - Hrušica - Žirovnica - Radovljica, vključno z izgradnjo predora Šentvid - Koseze, Vič -
 - Dolenjska cesta, Šmarje Sap - Višnja gora - Trebnje
 - Mačkovec - Krško - meja SR Hrvatska; Razdrto - V
 - Razdrto - Sežana, meja - Semedela - Dragonja;
- hitra cesta v Mariboru III. etapa, Ruda - Valeta;
- rekonstruirati in posodobiti magistralno regionalno in lokalno prometno omrežje
- izgrajeni bodo najbolj kritični odseki na trasah bodočih avtocest:
 - Arjavas - Bragovica - Zadobrova, Divača - Kozina -
 - Dekani, Šentilj - Maribor - Ptuj;

V zračnem prometu bodo zgrajene nove zmogljivosti za sprejem in odpravo potnikov na letališču Ljubljana.

- Z racionalizacijo prometnih tokov, pa tudi z gospodarnejšo rabo prostora bo prispevala tudi smotrnejša razporeditev industrijskih, obrtnih, trgovskih in storitvenih dejavnosti v industrijske cone in blagovno storitvenih dejavnosti.

Posodobitev poštne in telekomunikacijske infrastrukture.

GRADBENIŠTVO IN INDUSTRIJA GRADBENEGA MATERIALA

Posodabljanje gradnje ob iskanju bivalno kakovostnejših
okolij goste poselitve

ANKETA O VNAŠANJU NASELIJ IN INFRASTRUKTURE

V GOZDNI PROSTOR

1. UVOD

Mnogokrat se posegom v gozdni prostor, kakršne predstavlja vnašanje naselij, industrije ali infrastrukture ni mogoče izogniti. Vzrokov za to je precej: od sorazmerno visokega deleža gozda v slovenskem prostoru, ki - v celoti vzeto - zelo raste, do družbenih opredelitev, da bomo dosledneje varovali plodno zemljo ali pogosto zmotnega prepričanja, da je gozd najekstenzivnejša raba zemljišča, ki pač ne upošteva drugih funkcij gozda v prostoru kot le (kratkoročno vzeto) lesno proizvodnjo.

Gozdarstvo kot stroka se zaveda, da gozd v določenem smislu predstavlja prostorsko rezervo. Hkrati pa ugotavlja, da tovrstni posegi v gozdni prostor ne predstavljajo le količinske ampak tudi kakovostno erozijo gozdnega prostora, da so mnogokrat nepremišljeni in neracionalni in da pri njih gozdarsko strokovno mnenje ni dovolj upoštevano.

Vzroki za tako stanje so različni in številni. En sklop problemov brez dvoma predstavlja neznanje, stihijnost, samovolja in nespoštovanje osnovnih norm in zakonov, ki naj bi veljali na področju gospodarjenja s prostorom. Ti vzroki se pogosto pojavljajo pri številnih (so)uporabnikih gozdnega prostora. Nanje gozdarstvo sâmo neposredno ne more bistveno vplivati.

Drugi del vzrokov nezadovoljivega stanja na tem področju je v stroki sami. Stroka, ki je bila tradicionalno usmerjena na gospodarjenje s kubičnim metrom lesa se še ni popolnoma zavedla pomena gospodarjenja s kvadratnim metrom gozda. Tako nam pri vsem bogastvu podatkov o gozdu - razen osnovnih - še vedno primanjkuje kvalitetnih podatkov za gospodarjenje z gozdnim prostorom. Manjka nam strokovnjakov s tega področja, temu vidiku ne posvečamo dovolj pozornosti v gozdnogospodarskih

načrtih. Ne manjka nam le osnovnih znanj s tega področja ampak tudi volje, da bi na njem odločneje poprijeli - ker pač nismo osveščeni in prepričani, da je gospodarjenje z gozdnim prostorom enako pomembno kot gospodarjenje z gozdom. Posegov v gozd pa je vse več: enkrat so veliki in radikalni - ob proglašenem splošnodružbenem interesu jih niti ne skušamo kritično ovrednotiti, drugič so majhni, da se ne zde pozornosti vredni, pa so tako številni, da njihove končne posledice niso nič manjše kot v prvem primeru. Tako je doslej mnogo teh procesov gozdarstvo enostavno obšlo - najhuje je, da nimamo niti predstav o njihovem obsegu, vrsti, pogostosti - in seveda tudi o posledicah na ekologijo gozdnega prostora.

Stvari se ne bodo spremenile, dokler nam ne bodo vsaj približno jasne količinske in kakovostne razsežnosti tovrstnih posegov v gozd. Zato smo v okviru naloge med 14 območnimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi za gozdarstvo, ki so po zakonu o gozdovih (Ur.l. SR Slovenije št. 18/1985 - čl.5) pristojne za spremljanje tovrstnih procesov, izvedli anketo o vnašanju naselij in infrastrukture v gozdni prostor. Anketa je obstajala iz dveh delov: V prvem smo skušali zajeti predvsem subjektivne dimenzije problema, tj. kako ga ocenjujejo in dojemajo tisti, ki so za njegovo reševanje neposredno zadolženi. Anketa je v tem delu vsebovala 12 vprašanj, ki so se tikala:

1. Mnenja o tem, kako so bili doslej v gozdarstvu upoštevani vidiki gospodarjenja s prostorom.
2. Obširnosti baze podatkov, potrebnih za gospodarjenje z gozdnim prostorom.
3. Števila kadrov v gozdarstvu, usposobljenih za delo na problematiki urejanja prostora.
4. Vključenosti gospodarjenja s prostorom v gozdnogospodarske načrte.
5. Trendov obsega vnašanja naselij in infrastrukture v gozdni prostor (na danem območju).
6. Dinamike teh posegov do leta 2000.

7. Prispevka gozdarstva pri odločanju o tovrstnih posegih.
8. Upoštevnanosti (gozdarskih) strokovnih mnenj ob tovrstnih posegih.
9. Rangiranje posega glede na to, kako resno ogrožajo obseg gozdnega prostora na območju.
10. Rangiranja posegov glede na to, kako resno ogrožajo kakovost gozdnega prostora na območju.
11. Rangiranja prevladujočih vzrokov, da se tovrstne rabe zemljišča usmerjajo v gozd.
12. Kategorij lastništva v katerih so tovrstni posegi pogostejši.

Ta del ankete je bil anonimen. Nanj je odgovorilo 12 od 14 območnih SIS za gozdarstvo.

V drugem delu ankete smo želeli zajeti objektivne razsežnosti problema s tem, da smo skušali zbrati za obdobje 1981 do 1985 podatke o obsegu in številu za 30 glavnih kategorij posegov, ki zahtevajo spremembo namembnosti gozdnega prostora. Hkrati smo pri tem skušali zbrati tudi objektivne podatke o vlogi gozdarstva v teh procesih - s tem, da smo za vsako od 40 kategorij posegov skušali zbrati podatke:

- a) o skupnem obsegu posega,
- b) o obsegu zavrženih posegov,
- c) o obsegu posegov, izvedenih v rednem postopku,
- d) o obsegu "črnih" posegov.

Glede na velik obseg in številčnost posegov ankete na vseh gozdnogospodarskih območjih še ni končana. Preliminarni rezultati kažejo, da smo z obravnavanimi posegi v minulem srednjeročnem obdobju (1981-85) v Sloveniji izgubili ob približno 5500 registriranih posegih okrog 5000 ha gozda, kar je brez dvoma zaskrbljujoče. Enako neugodna je ugotovitev, da je obseg zavrženih in naknadno odobrenih posegov minimalen in da na večini območij nimajo nikakršne evidence o črnih posegih, čeprav se jih zavedajo.

Pravo oceno rezultatov ankete bo mogoče napraviti šele potem, ko bosta iz vrednotena oba njena dela. Kljub temu pa je

zelo zanimiva že sama analiza prvega dela, ki v marsičem opravičuje izvedeno anketo in nalogo samo.

2. REZULTATI I. DELA ANKETE

Večina vprašanj je bila izbirnega tipa z raznosmerno gradacijo. Le pri treh je bilo treba rangirati po lastni presoji izbrane dejavnike. Da pa bi bil izbor odgovorov pretehtan, smo anketirance naprosili, naj svoj odgovor še na kratko skušajo utemeljiti.

I. vprašanje

Z njim smo želeli dobiti mnenje anketirancev o vključenosti in upoštevanju gospodarjenja s prostorom v naši gozdarski praksi. Glasilo se je:

Vidiki gospodarjenja s prostorom so bili doslej v gozdarstvu

- a) neupoštevani
- b) premalo (75 % odg.)
- c) dovolj (16,7 odg.)
- d) preveč upoštevani
- e) brez odgovora (8,3 %)

Tričetrť vprašanih torej meni, da prostoru pri gospodarjenju z gozdom ne posvečamo dovolj pozornosti. Med glavnimi vzroki za tako stanje navajajo:

- Neustrezen odnos do prostora, ki ga imajo drugi uporabniki.
- Nezadostno usklajevanje med souporabniki prostora (oz. interese za posege v prostor).
- Nedovršenost občinskih prostorskih planov in njihova neusklajenost z območnimi prostorskimi načrti.
- Neustrezno razmejitev gozdnega in kmetijskega prostora.

- Nezadostno vztrajnost gozdarstva pri obrambi strokovnih stališč.
- Tradicionalno usmerjenost gozdarstva v lenopredelovalno industrijo.
- Šele prebujajočo se, neutrjeno zavest, da je to delo pomembno področje gospodarjenja z gozdovi.

V komentarju k odgovorom, ki menijo, da so bili prostorski vidiki v gozdarstvu dovolj upoštevani, vprašani ugotavljajo

- da sicer usklajujejo posege v gozdove, da pa strokovna mnenja gozdarstva niso bila upoštevana ob večjem posegu (,ki že povzroča ekološke probleme),
- da pri prostorskem obravnavanju gozdov prevladujejo predvsem gospodarski vidiki, manj pa da so upoštevane splošnokoristne funkcije gozda.

Odgovor na prvo vprašanje je torej jasen: Prostorski vidiki v dosedanjem gospodarjenju z gozdom niso dovolj upoštevani. Niti odgovora, ki menita, da je prostor upoštevan dovolj ne zadovoljujeta. Nihče od vprašanih se ni opredelil za ekstremna odgovora. Večina tistih pa, ki menijo, da je prostor premalo upoštevan, išče vzroke oz. krivdo za to pri ostalih souporabnikih in v ostalih okoliščinah - manj pa vidi možnosti, da bi stroka z aktivnejšo usmeritvijo stanje lahko spremenila.

II. vprašanje

Na splošno velja prepričanje, da imamo vsakovrstnih podatkov, potrebnih za gospodarjenje z gozdom, dovolj - če ne včasih celo preveč. Nasprotno pa mnogokrat ugotavljamo, da zaradi nezadostne orientiranosti v gospodarjenje s prostorom pomembnih in koristnih podatkov o prostoru v gozdarstvu primanjkuje. S tem vprašanjem smo torej želeli dobiti odgovore o zadostnosti obstoječe baze podatkov za gospodarjenje s prostorom.

Vprašanje se je glasilo:

2. Baza podatkov, potrebnih za gospodarjenje z gozdnim prostorom, s katerimi razpolagate, je:

- a) neobstoječa (je ni) (8,3 % odg.)
- b) preskromna (50 % odg.)
- c) zadostna (41,7 % odg.)
- d) preobsežna
- e) brez odgovora

Odgovori na to vprašanje so mnogo manj enotni.

Tisti, ki menijo, da te baze ni, v komentarju k odgovoru navajajo, da imajo za gospodarjenje z gozdnim prostorom le svoje gozdnogospodarske načrte.

Točno polovica vprašanih meni, da je ta baza preskromna. Svoje odgovore utemeljujejo takole:

- V vseh občinah še niso izdelane agrokarte.
- Premalo podatkov o funkcijah gozdov in rabi gozda v urbanih območjih.
- Vse občine še nimajo izdelanih prostorskih planov.
- Neažurnost katastra in tudi lastne evidence - zlasti v zasebnem sektorju.
- Nepopolno fitocenološko in pedološko kartiranje, pomanjkanje podatkov o obiskovalcih gozdov.

42 % vprašanih meni, da je taka zadostna. Vendar komentarji k odgovorom kažejo, da gre (v enem in drugem primeru) le za subjektivno mnenje, saj se očitno razmere na teh območjih v ničemer ne razlikujejo od tistih, v katerih menijo, da je baza preskromna. Tipični komentarji:

- Manjka valorizacija prostora; urejenost podatkov o prostoru v drugih panogah zaostaja.
- Ni nove izmere niti fotoposnetkov.
- Osnova za gospodarjenje s prostorom so gozdnogospodarski načrti enot.

- Kjer prevladujejo ostali vidiki (splošnokoristnih funkcij gozda) je baza podatkov preskromna.

Odgovori na to vprašanje verjetno kar dobro ilustrirajo dejstvo, da je naša baza podatkov za gospodarjenje z gozdnim prostorom nekje med kategorijama "preskromno" oz. "zadostno", da je neenotna in da nam pravzaprav niti ni povsem jasno, kakšna naj bi bila in kaj naj bi obsegala. Zanimivo je, da vprašani večkrat poudarjajo potrebo po valorizaciji prostora oz. po več podatkih o drugih splošnokoristnih funkcijah gozda. Odgovori vsekakor nakazujejo smer-nice za nadaljnje delo na tem področju.

III. vprašanje

Pomanjkanje kadrov usposobljenih za posebne naloge s področja gospodarjenja s prostorom pogosto velja kot opravičilo kadar ostajajo določeni stvari neurejene. Zato smo s tem vprašanjem želeli dobiti mnenja o tem, če je pomanjkanje takih strokovnjakov kritična ovira za razvoj te smeri gozdar-skih dejavnosti.

Vprašanje se je glasilo:

3. Število kadrov v gozdarstvu, ki so usposobljeni za delo na problematiki urejanja prostora, je
- a) preveliko
 - b) zadostno (41,7 % odg.)
 - c) nezadostno (41,7 % odg.)
 - d) jih (sploh) ni (16,7 % odg.)

Zdi se, da so odgovori nekoliko preoptimistični. Če kar 42 % vprašanih meni, da je takih strokovnjakov dovolj, to kvečjemu pomeni, da šeni jasno, da gre pri tem za precej specifično področje dela, za katerega gozdarji razen splošne usmeritve in znanja ob šolanju prejmejo le malo. Sele mlajše generacije dobivajo le najosnovnejša znanja iz tega področja. Pomanjkanje tovrstnih kadrov je zato čutiti tako v pedagoški kot raziskovalni sferi in upati je, da se ga bo prej

ali slej zavedla tudi naša praksa. Program specializacije, ki ga na tem področju nudi VTOZD za gozdarstvo BF je le prvi korak k zagotavljanju zadostnega števila za to delo vsaj osnovno izobraženih strokovnjakov.

IV. vprašanje

Na splošno velja prepričanje, da gozdno gospodarski načrti gospodarjenja s prostorom ne obravnavajo zadovoljivo in da se stanje ne bo spremenilo, dokler ne bodo izdelana ustrezna navodila. S tem vprašanjem smo želeli dobiti mnenja območnih SIS, ki naj bi bile za to vsebino najbolj zainteresirane.

Vprašanje se je glasilo:

4. Vaši gozdnogospodarski načrti vključujejo gospodarjenje s prostorom:
- a) zadovoljivo (33,3 % odg.)
 - b) nezadovoljivo (50 % odg.)
 - c) ga ne vključujejo (16,7 % odg.)

Morda preseneča, da kar tretjina vprašanih meni, da je to vključevanje zadovoljivo. Svojih odgovorov ne argumentirajo, razen v enem primeru, ko navajajo, da so upoštevane potrebe drugih uporabnikov prostora, če so znane pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov. Seveda tudi tak odgovor dopušča vprašanje o tem, če nismo za interese drugih dolžni vedeti in še bolj - če je pri tem načrtovanju dovolj upoštevan tudi vidik gozda v širšem prostoru.

Polovica odgovorov trdi, da je to vključevanje nezadovoljivo. Tako stališče pojasnjujejo s tem, da

- manjka karta funkcij gozdov oz. valorizacija (ter metodologija njene izdelave),
- je vključevanje odvisno od razpoložljivosti podatkov,
- načrti ne obravnavajo načrtovanih posegov, ampak le ugotavljajo obstoječe stanje,
- so prešibko upoštevani vplivi družbeno - političnih skupnosti.

Manjši del vprašanih meni, da gospodarjenje s prostorom v gozdnogospodarske načrte sploh ni vključeno, ker gozdarstvo nima občinskih prostorskih načrtov, ker se ti stalno spreminjajo - in kar je posebej pomembno spoznanje - ker gozdnogospodarski načrti zajemajo le gozdni prostor.

Prevladuje torej mnenje, da gozdnogospodarski načrti gospodarjenja s prostorom vključujejo neustrezno. Razlogi so hkrati tudi že nekateri od ključnih problemov prostorskega načrtovanja v gozdarstvu: izoliranost od drugih področij načrtovanja, zaprtost v gozdne meje in morda tudi nekoliko nekritično zadovoljstvo z že doseženim.

V. vprašanje

O obsegu posegov v gozd v Sloveniji nimamo zaenkrat nobenih podatkov. Zato smo s tem vprašanjem želeli zbrati mnenje o obsegu posegov - brez točnejših ocen. Posredno naj bi bilo to tudi potrditev potrebnosti in pomembnosti naloge.

Vprašanje se je glasilo:

5. Obseg vnašanja naselij in infrastrukture v gozdni prostor (na vašem območju) po vašem mnenju trenutno:

- a) narašča (75 % cdg.)
- b) upada
- c) ostaja nespremenjen (25 % cdg.)

Kot je bilo pričakovati, kar tričetrť vprašanih meni, da obseg posegov narašča, le četrťina meni, da ostaja nespremenjen (čeprav ne nujno majhen), prav nihče pa ne misli, da obseg posegov v gozdni prostor upada. Taka prepričanja so dobro izhodišče za opredeljevanje prihodnjih nalog. Upajmo, da se bo odrazilo tudi v praksi.

VI. vprašanje

Potrebnost močnejšega angažiranja na področju prostorskega načrtovanja in gospodarjenja s prostorom nasploh naj bi postala še očitnejša ob analizi predvidevanih trendov posegov v gozdni prostor - n.pr. do leta 2000.

Razen dolgoročnega načrta razvoja Slovenije do leta 2000 nimamo nobenega dokumenta, na osnovi katerega bi lahko sklepali o teh trendih. Zato smo s tem vprašanjem želeli dobiti informacijo o tem, kako na prihodnji razvoj tega problema gledajo strokovnjaki iz prakse, ki imajo s tem področjem največ opraviti.

Vprašanje se je glasilo:

6. Kakšen bo po vašem mnenju obseg vnašanja naselij in infrastrukture v gozdni prostor v bodoče (do leta 2000)?

- a) enak kot doslej (33,3 % odg.)
- b) se bo povečal (66,7 % odg.)
- c) se bo zmanjšal

Dve tretjini vprašanih torej meni, da bo obseg posega v pozdni prostor do leta 2000 naraščal, kar naj bi podobno kot odgovori na sprašanje o trenutnem stanju poudarjalo zahtevo po večji dejavnosti na tem področju. Ne gre namreč le za večje posege, ki jih predvideva republiški dolgoročni razvojni načrt, ampak tudi za številne na videz drobne posege in njihove kumulativne učinke.

VII. vprašanje

S tem vprašanjem smo želeli dobiti pravzaprav mnenja vprašanih o njihovem lastnem deležu v procesih prostorskega načrtovanja oz. v gospodarjenju s prostorom.

Vprašanje se je glasilo:

7. Kakšen je prispevek gozdarstva pri odločanju o tovrstnih posegih?

- a) sodelovanja praktično ni
- b) sodelovanje je malenkostno (41,7 % odg.)
- c) gozdarstvo sodeluje kot enakopraven partner (58,3 % odg.)

Nihče torej ne misli, da gozdarstvo pri tem odločanju sploh ne sodeluje. Da sodeluje premalo, meni 42 % vprašanih.

Svoje mnenje utemeljujejo z ugotovitvami, da je to sodelovanje (v istem območju) različno od občine do občine (torej subjektivno pogojeno) in da soglasje območne SIS za gozdarstvo ni obvezno za izdelovalca "prostorskih izvedbenih aktov". Večina vprašanih vendarle misli, da je gozdarstvo v teh odločitvah enakovreden partner. Iz odgovorov je razvidno, da se na tem področju posebej krepi vloga območnih SIS za gozdarstvo, čeprav je mogoče, da so glede na sodbe o krstnem delu ti odgovori morda vendarle malce pristranski. Na to n.pr. na svoj način in posredno kaže zelo majhen obseg zavrnjenih posegov - kot je razviden iz drugega dela ankete.

VIII. vprašanje

To vprašanje se dotika strokovnega "prestija" in "teže" gozdarstva v odločitvah, ki se tičejo posegov v gozdni prostor. Z njim smo skušali pridobiti predvsem oceno upoštevanja mnenj gozdarske stroke.

Vprašanje se je glasilo:

8. Ob tovrstnih posegih so mnenja gozdarske stroke

- a) neupoštevana
- b) delno upoštevana (58,3 % odg.)
- c) upoštevana (41,7 % odg.)

Dva anketiranca sta vpisala po dva odgovora (a in b oz. b in c) - kergre v obeh primerih torej le za delno upoštevanje, obeh skrajnejših odgovorov nismo upoštevali.

Nihče torej ne meni, da gozdarska strokovna mnenja sploh niso upoštevana. Pretežna večina pa je prepričana, da so mnenja gozdarske stroke upoštevana le delno. Svoje odgovore utemeljujejo z naslednjimi komentarji:

- Načelno pri tovrstnem načrtovanju gozdarstvo sicer sodeluje, vendar v marsikaterem primeru prevlada širši "družbeni" interes.
- Pogoji za danih soglasij se ne upoštevajo.
- Pogosto so "kompromisne rešitve" na škodo gozdarstva.

- Tudi upoštevanje mnenj je različno po različnih občinah istega območja.

Da so mnenja gozdarstva upoštevana, meni 42 % vprašanih. Komentarji dodajajo:

- da so pri pripravi mnenja sicer upoštevana, da pa njihovega izvajanja nihče ne nadzoruje in tudi ne uveljavlja sankcij.
- da soglasje gozdarjev vpliva na končno odločitev.
- da še ni bilo veliko spornih primerov, kjer bi bila trdnost teh stališč preizkušena, itd.

Zanimivo je, da primerjava teh odgovorov z odgovori na 7. vprašanje opozori na določeno neskladje: če je namreč gozdarstvo pri tovrstnih odločitvah enakopraven partner (7. vprašanje - 58,3 % odgovorov), zakaj so potem mnenja stroke upoštevana le po mnenju 41,7 % anketirancev (vprašanje št. 8)?

IX. vprašanje

Posegi v gozdni prostor spreminjajo gozd ne le količinsko, ampak tudi kakovostno. Pri tem so med posameznimi vrstami posegov opazne določene razlike. S tem vprašanjem smo želeli zbrati mnenje o tem, katere vrste posegov povzročajo največja zmanjševanja gozdne površine - po posameznih območjih.

Vprašanje se je glasilo:

9. Katere oblike vnašanja naselij in infrastrukture po vašem mnenju najresneje ogrožajo obseg (površino) gozdnega prostora na vašem območju? (Navedite tri vrste sprememb rabe zemljišč po vrstnem redu pomembnosti.

V odgovorih sta pogosto na istem mestu omenjeni dve ali celo več rab. Glede na to, da gre le za subjektivno oceno (zaenkrat točnih podatkov še ni), je bilo to sprejemljivo. Za vsako omembo je torej raba dobila 1 točko, za rang pa 3,2 ali 1 točko. Vsota produktov teh točk naj bi na nek način označevala absolutno pomembnost dane rabe.

Pregled odgovorov za deset najpomembnejših rab prikazuje tabela št. 1.

Tabela št. 1

Vrsta posega	Število omemb			Vsota produktov
	I.mesto (fakt.3)	II.mesto (fakt.2)	III.mesto (fakt. 1)	
1. Daljnovodi	6	4	-	26
2. Ceste	2	2	-	10
3. Smučišča	2	1	1	9
4. Naselja	-	2	5	9
5. Kmetijstvo	2	-	1	7
6. Počitniške hiše	1	1	1	6
7. Plinovodi	1	1	-	5
8. Industrija	1	-	2	5
9. Deponije	-	2	-	4
10. Dnevni kopi	-	1	2	4

Rezultati opozarjajo, da je bila ocena subjektivna. O prvenstvu daljnovodov in cest niti ne gre razpravljati, močno vprašljivo je tretje mesto za smučišča. Verjetno jim je pripadlo bolj zaradi strokovne problematičnosti in sporov ob gradnji, kot pa zaradi njihovega površinskega obsega. Zanimivo je, da se tradicionalni tekmeč gozda - kmetijstvo uvršča šele na peto mesto.

X. vprašanje

S tem vprašanjem smo spraševali po mnenju o rabah, ki najbolj ogrožajo ne obseg, ampak kakovost gozdnega prostora.

Vprašanje se je glasilo:

10. Katere oblike vnašanja naselij in infrastrukture po vašem mnenju najresneje ogrožajo kakovost (ekologijo) gozdnega prostora na vašem območju? (Navedite tri vrste sprememb rabe zemljišč po vrstnem redu pomembnosti!)

Posamezne vrste posegov smo po tovrstni pomembnosti razvrstili na isti način kot pri vprašanju št. 9.

Pregled odgovorov prikazuje tabela št. 2.

Tabela št. 2

Vrsta posega	Število omemb			Vsota produktov
	I. mesto (faktor 3)	II. mesto (faktor 2)	III. mesto (fak. 1)	
1. Ceste	3	1	1	12
2. Naselja	1	2	3	10
3. Smučišča	2	1	1	9
4. Daljnovodi	1	2	2	9
5. Deponije	2	1	-	7
6. Industrija	1	2	-	7
7. Kmetijstvo	1	1	-	5
8. Počitniške hiše	-	2	1	5
9. Dnevni kopi	1	-	-	3
10. Vodno gospodarstvo	-	1	-	2

Vrstni red pomembnosti posameznih posegov za kakovost gozdnega prostora je precej drugačen od njihovega zaporedja glede vpliva na sam obseg gozda. Vprašani so pravilno dojemali razlike med količinskimi in kakovostnimi vidiki posegov - čeprav zaenkrat še ne razpolagamo z metodologijami za oceno kakovostnih vidikov posegov. Izdelava osnovnih smernic take metodologije ostaja ena glavnih nalog našega razvoja na tem področju.

XI. vprašanje

Pogosto ugotavljamo, da se vse več gradnje naselij, industrije in infrastrukture usmerja (če je to mogoče) v gozd. Z naslednjim vprašanjem smo vprašali po mnenju o vzrokih prav tiste gozdarske strokovnjake, ki se s temi dilemami v praksi najpogosteje srečujejo.

Vprašanje se je glasilo:

11. Kaj je po vašem mnenju prevladujoči vzrok, da se gradnja naselij in infrastrukture usmerja v gozd? (Navedite tri najpomembnejše vzroke po vrstem redu pomembnosti!)

Po pogostosti omembe in rangu pomembnosti si najpogostejše navedeni vzroki slede v naslednjem vrstnem redu:

1. Aktivnejše varstvo kmetijskih zemljišč. Spremenjen družbeni odnos do najboljše kmetijske zemlje je posege nanjo preusmeril v gozd. Glede varstva kmetijskih zemljišč bi si bilo verjetno mogoče želeli še več doslednosti vendar že ti odgovori kažejo na to, da je v ustrezni družbeni klimi in z ustrežno zakonodajo vendarle mogoče uveljaviti varstvo določenih zemljišč - morda ta preizkušnja (za nekatere primere vsaj) nekoč čaka tudi gozdarje? Kar osem vprašanih varstvo zemljišč uvršča na prvo, trije pa na tretje mesto.
2. Cenenost gozdnih zemljišč. Kot vzrok za posege v gozd jo na drugem mestu omenjajo trije udeleženci, na tretjem pa dva.
Najsi gre za visoke cene stavbnih zemljišč ali za izplačila odškodnin pri raznih (zlasti koridorskih) posegih - gozd predstavlja najcenejšo alternativo. Vzroki so verjetno v nedomišljeni metodologiji cenitve gozdnih zemljišč, ki največkrat upošteva le lesnoproizvodno, ne pa tudi drugih funkcij gozda.
3. Poseg v gozd predstavlja "linijo najmanjšega odpora". Ta vzrok navajajo štirje vprašani na drugem mestu, eden pa na tretjem. Stihijsko planiranje, neurejena prostorska opredelitev, neustrezna organizacija in nadzor gozdarstva na tem področju - vse to prispeva k tej za stroko ne preveč laskavi ugotovitvi.
4. Pomanjkanje gradbenih parcel kot vzrok za posege v gozd navajajo trije vprašani (na prvem, drugem in tretjem mestu).
5. Nezačudenost glede vloge gozda v prostoru je vzrok posega po dveh mnenjih (na prvem in drugem mestu).
6. Velika gozdnatost v območju se kot vzrok posegov omenja trikrat (na drugem in dvakrat na tretjem mestu).
7. Zahteve (realne in nerealne) po smučiščih pa je na prvo mesto uvrstil eden od vprašanih.

Ta pregled je bil napravljen le na osnovi osebnih mnenj vprašanih. Kljub temu verjetno dokaj verno nakazuje glavne problemske sklope okrog katerih bo treba okrepiti delo za razvijanje smotrnih sprememb namembnosti gozdnega zemljišča.

XIII. vprašanje

S tem vprašanjem smo želeli dobiti odgovor na dokaj razširjeno prepričanje, da so gozdovi določene lastniške kategorije bolj nagnjeni k spremembam namembnosti kot druge.

Vprašanje se je glasilo:

12. Glede na lastništvo tovrstni posegi prevladujejo na gozdnih površinah, ki so:
- a) družbena lastnina v upravljanju GGO (SIP),
 - b) družbena lastnina v upravljanju drugih organizacij (SLP₂)
 - c) v zasebni lasti
 - d) ostalo
- (Delež ocenite v odstotkih)

Pri oceni odgovorov je treba upoštevati, da je pri nekaterih posegih lastništvo v resnici lahko odločujoči dejavnik, pri drugih pa sploh ne. Zanimive so velike razlike v ocenah med posameznimi območji: na dveh območjih je razmerje spremenjenih površin glede na lastništvo približno enako, na štirih je večji delež spremenjenih površin v družbenem, na šestih pa v zasebnem sektorju. Verjetno pri tem igrajo pomembno vlogo tudi lokalno specifične razmere.

3. ZAKLJUČEK

Z izjemo morda zadnjega vprašanja je anketa dala prve odgovore na nekatera zanimiva vprašanja, ki se tičejo našega gospodarjenja z gozdnim prostorom. Njene rezultate je mogoče povzeti v naslednjem:

1. Prostorski vidiki gospodarjenja z gozdom so bili doslej nezadostno upoštevani.
2. Baza podatkov za gospodarjenje z gozdnim prostorom, s katero razpolagamo, je neenotna in premajhna. Zlasti bi morala vsebovati več podatkov vezanih na valorizacijo gozdnega prostora in na funkcije gozda.
3. Ocena številčnosti kadrov, usposobljenih za posebne naloge v zvezi z gospodarjenjem z gozdnim prostorom, je verjetno preoptimistična.
4. Vključenost gozdarstva v gospodarjenje s prostorom je neustrezna. Glavni razlogi so: izoliranost od drugih področij (načrtovanja in gospodarjenja), zaprtost v meje gozda, nekritično zadovoljstvo z doseženim.
5. Tričetrť vprašanih meni, da obseg posegov v gozdni prostor narašča, četrťina pa, da ostaja nespremenjen.
6. Dve tretjini vprašanih menita, da se bo obseg posegov do leta 2000 večal, ena tretjina pa, da bo ostal nespremenjen.
7. 58 odstotkov vprašanih meni, da je gozdarstvo v odločanju o posegih v gozdni prostor enakopraven partner, 42 % pa, da je tega sodelovanja premalo. Verjetno je celo ta slika preoptimistična.
8. Odstotek tistih, ki menijo, da so mnenja gozdarstva pri odločitvah o posegih v gozdni prostor upoštevana, je manjši od odstotka tistih, ki trdijo, da je gozdarstvo v teh procesih enakopraven partner.
9. Od posegov v gozdni prostor - njegovo površino po subjektivni oceni najbolj ogrožajo daljnovodi, slede ceste, smučišča, naselja in kmetijstvo.
10. Po isti oceni je kakovost gozdnega prostora najbolj ogrožena od cest. ~lede naselja, smučišča, daljnovodi, deponije.
11. Najpogostejši vzroki, da se posegi usmerjajo v gozd, so: varstvo kmetijskih zemljišč, relativna cenenost gozdnih zemljišč, neurejenost gospodarjenja z gozdnim prostorom.

12. Ne glede na vrste posegov lastništvo očitno ne vpliva na obseg posegov, ampak je njegov vpliv na te procese lokalno pogojen.

Odgovori potrjujejo potrebo po nadaljnjem delu na tem področju in so že sami po sebi dokaj dobro izhodišče za nadaljevanje raziskovalnega dela.

ANALIZA SPLOŠNE IN SEKTORSKE ZAKONODAJE,
KI SE TIČE POSEGOV V GOZDNI PROSTOR

1. Uvod

Številni predpisi in njihovo spreminjanje ter dopolnjevanje odpira obsežno problematiko tudi glede na zakonodajo v zvezi z družbenim planiranjem, urejanjem prostora in sektorsko zakonodajo. Zato smo na osnovi opredeljene problematike s tega področja skušali podati pregled tiste zakonodaje, ki jo moramo spoznati in tudi upoštevati pri načrtovanju in izvajanju posegov v gozdove. Prikazali in analizirali smo področje urejanja prostora, gozdov in gozdarstva ter pregled tudi tistega področja sektorske zakonodaje, ki po naši oceni ureja gospodarjenje in upravljanje z naravnimi dobrinami, oz. dobrinami splošnega in posebnega pomena, ki segajo v gozdni prostor. Izpostaviti smc želeli tisto vsebino, ki jo moramo spoznati, vedeti in znati uporabljati pri vključevanju gozdov in gozdarstva v celovito in usklajeno uporabo prostora tako pri sočasni rabi prostora, kot pri spreminjanju namembnosti prostora. Ugotoviti smo skušali, kje zakonodaja z obravnavanega področja ni vsebinsko dosežena ali usklajena in podajamc razmišljanja za dopolnitve, ki jih omogoča ta pregled, ocene in ugotovitve.

2. Opredelitev problematike

Dejavniki, ki omejujejo rabo zemljišč so: naravni, tehnični, antropogeni in pravni. Le-te skušamo vključevati pri urejanju prostora tako, da zagotovimo optimalno ali trajno rabo zemljišč, in da zadostimo vsem potrebam nadaljnjega razvoja vseh dejavnosti v prostoru. To pa moramo zagotoviti v prvi vrsti z ustreznimi predpisi, ki se nanašajo na varovanje, gospodarjenje in upravljanje s prostorom.

Dobrine v splošni rabi (zemljišče, gozdovi, vode in druga naravna bogastva) ali dobrine splošnega pomena pod posebnim varstvom, se lahko uporabljajo pod pogoji in na način, kot to določajo predpisi o urejanju prostora in tuči zakonodaja s področja tistih dejavnosti (sektorja), ki imajo

te dobrine v upravljanju in gospodarjenju.

Osnovna ugotovitev je, da imamo razvito nizko raven družbenega planiranja, ki sloni na zahtevnem samoupravnem sistemu odločanja in to zato, ker je gospodarski sistem težko opredeliti, saj ima elemente administrativnega in tržnega sistema. Še najprimerneje bi ta gospodarski sistem poimenovali sistem z značilnostmi improvizacije na osnovah in načelih dogovorne ekonomije. Zaradi nejasnega gospodarskega sistema in njenega izvajanja nimamo dovolj trdnih izhodišč, da bi dokončno oblikovali metodologijo družbenega in samoupravnega planiranja, niti še nimamo dopolnjene republiške zakonodaje, ki bi izhajala iz novega zveznega zakona o sistemu družbenega planiranja in družbenega plana Jugoslavije (Uradni list SFRJ, št. 46/85). Republiški zakon o sistemu družbenega planiranja bo predvidoma sprejet konec leta 1986. V tezah za pripravo zakona in v predlogu za izdajo zakona je določeno, da naj nosilci družbenega planiranja uresničujejo družbeno planiranje na ustavnih načelih in na podlagi določb zakona o temeljih sistema družbenega planiranja in o družbenem planu Jugoslavije, novega slovenskega zakona o sistemu družbenega planiranja ter na podlagi določb zakona o urejanju prostora (Uradni list SRS, št. 18/84). S takim predlogom in rešitvijo naj bi bil zakon o urejanju prostora vključen v sistem družbenega planiranja kot celota. V tem primeru bo treba spremeniti le število planskih aktov ter obnoviti postopek za pripravo in sprejem. V paketu "prostorskih zakonov" (Zakon o urejanju prostora, Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor ter zakon o stavbnih zemljiščih - Uradni list SRS, št. 18/84) ima Zakon o urejanju prostora elemente, ki bi jih v procesu sočasnega družbenega planiranja sistematično vključevali kot integralni del družbenega planiranja, zato bi ga lahko šteli za "krovni zakon". Vsebina tega zakona poudarja tudi razlike z drugimi sektorskimi zakoni kot so: Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list SRS, št. 17/86 Zakon o gozdovih (Uradni list SRS, št. 18/85)

Zakon o vodah (Uradni list SRS, št. 17/75)

Zakon o varstvu naravne in kulturne dediščine (Uradni list SRS, št. 1/81)

Ob vsem tem dobiva zakonodaj^o o urejanju prostora tudi specifično obeležje praktično novega pravnega področja. To je posebno pomembno, kadar se opredeljuje družbeni odnos enkrat s stališča "krovne", drugič sektorske zakonodaje. Tudi če zakon o urejanju prostora daje okvirne opredelitve, že lahko pomeni, da nosi v sebi tudi sistematično zoževanje temeljnih nosilcev gospodarjenja z dobrinami splošnega in posebnega družbenega pomena. Problematika nečorečnih pravnih razmerij se kaže tako v primerih individualne lastnine, predvsem pa v razmerjih upravljalско upravičenih nosilcih. Neenotnost in neusklajenost zakonodaje predstavljajo tudi časovni zamiki njihove veljavnosti.

Že iz navedenega je mogoče sklepati na razsežnost problematike, pravic in dolžnosti urejanja prostora zlasti še tedaj, ko gre za slabo definirana razmerja in ko so v to vključeni lastninski, monopolistični in tudi družbeni interesi.

Namen naloge je, da pokaže osnovne določbe, ki jih na tem področju prinašajo novi predpisi o urejanju prostora in veljavni predpisi sektorske zakonodaje, ki varujejo splošni in posebni družbeni pomen naravnih dobrin. Ugotovili naj bi, kje jo moramo spoznati in jo znati medsebojno povezovati. Vedeti moramo, kako se vsebina posamezne sektorske zakonodaje dotika druge, posebno še glede na gozdove ali gozdarstvo in kako jo je treba povezati pri urejanju prostora. To naj bi omogočilo: po eni strani poiskati alternativne možnosti razvoja pri posegih v gozd, da bi bili ti čim manj prizadeti; po drugi strani pa tudi pokazati površine, ki se lahko najustrezneje vključujejo za potrebe drugih dejavnosti, ne da bi bile pri tem bistveno prizadete splošne

koristne funkcije gozdov. To pomeni poiskati izhodišča (kriterije), pota in načine (metodologije), ki bi zagotavljali gozdarstvu, da pripravi vse tiste specifičnosti strokovnih osnov, s katerimi bi optimalno vključevali vlogo in pomen gozdov pri celovitem gospodarjenju s prostorom.

3. Opis metode

Pri obravnavanju problematike vnašanja naselij in infrastrukture v gozd moramo v prvi vrsti poznati zakonodajo v zvezi s tem. Zato smo opredelili problematiko same zakonodaje, opravili selekcijo predpisov iz te obsežne problematike in določili vsebino in način obdelave gradiva. Izhodišče je prostorska zakonodaja, na katero se navezuje sektorska zakonodaja tistih dejavnosti, ki so jim naravne dobrine osnova za gospodarjenje in upravljanje v prostoru.

Iz obsežne problematike družbenega planiranja in urejanja prostora, iz katere zaključujemo, da se bo zakon o urejanju prostora metodološko in vsebinsko v pretežni meri vključil v dopolnjen sistem družbenega planiranja, smo napravili analizo veljavne zakonodaje za področje:

1. urejanje prostora,
2. gozdov in gozdarstva in
3. ostalih dejavnosti, ki upravljajo ali gospodarijo z naravnimi dobrinami.

Ad 1.

Urejanje prostora vsebinsko zajema varovanje dobrin splošnega pomena in skrbi za ohranjanje in razvoj naravnih in ustvarjenih vrednot v okviru prostorskih možnosti in družbenih potreb. V ta namen smo analizirali:

Zakon o urejanju prostora (Uradni list SRS, št. 18/84) in njegove podzakonske predpise, kot so:

- Navodilo o vsebini in metodologiji izdelave strokovnih podlag in prostorskih sestavin planskih aktov občin

(Uradni list SRS, št. 20/85);

- Navodilo za vodenje evidence o predpisanem varovanju prostora in o omejitvah pri posegih v prostor (Uradni list SRS, št. 27/85);
- Navodilo o vodenju kataloga podatkov iz evidenc o naravnih lastnostih prostora in o vodenju evidence dejanske rabe prostora (Uradni list SRS, št. 19/86).

Ad 2.

Gozdarska zakonodaja, ki podrobneje varuje gozdove in usmerja upravljanje ter gospodarjenje, je podana z obdelavo:

- Zakona o gozdovih (Uradni list SRS, št. 18/85) in Uredbo o urejanju posameznih razmerij iz zakona o gozdovih (Uradni list SRS, št. 31/86)

Ad 3.

Med ostalimi dejavnostmi, ki se navezujejo na gozdni prostor in gospodarijo z naravnimi viri, smo upoštevali:

- Zakon o naravni in kulturni dediščini (Uradni list SRS, št. 1/81);
- Zakon o rudarstvu (Uradni list SRS, št. 17/75);
- Zakon o vodah (Uradni list SRS, št. 38/81);
- Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list SRS, št. 17/86);
- Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (Uradni list SRS, št. 25/76).

Pri pregledu in analizi zakonodaje smo skušali zajeti vsebino, ki bi odgovorila na sledeča si zastavljena vprašanja:

- Kaj moramo spoznati (seznaniti se)?
- Kaj moramo pri urejanju prostora vedeti?
- Kam moramo znati, da bi se lahko vključili v optimalno rabo prostora?
- Kako so povezana obravnavana področja z gozdovi in gozdarstvom?

Analiza vsebine je opravljena v istem zaporedju kot to sle-

di v zakonu. V navedbah se sklicujemo na člene, v kolikor se vsebina nanaša na 2., 3. in 4. vprašanje. Če navajamo navedbe predpisa dobesedno, so te pisane v narekovaju in naveden je člen pred tekstom.

4.0 Analiza zakonodaje

4.1 Urejanje prostora

4.1.1 Zakon o urejanju prostora

Zakon o urejanju prostora ima med prostorsko zakonodajo poseben pomen, saj v sistemu celovitega in sočasnega družbenega planiranja vzpostavlja elemente za enakovredno, vendar specifično obravnavo planiranja prostora. To osnovno izhodišče in zahteva je razdelana v podzakonskih aktih. Zato bomo z zakonom o urejanju prostora skušali podati le krajši pregled, razširili pa bomo vsebino na postavljena vprašanja pri podzakonskih predpisih. Prav podrobnejša zakonodaja je že skušala poiskati pota, s katerimi bi zagotovili večjo usposobljenost in učinkovitost vseh delavcev, ki sodelujejo pri oblikovanju in sprejemanju odločitev. Daje pa tudi usmeritev: Kako zagotoviti višjo kvaliteto strokovnega dela na tem področju; kako uveljaviti odgovornost v določenih okvirih za posamezna strokovna področja. V teh okvirih pa posamezni odgovorni nosilci sami izbirajo metodo dela in način dela, ki zagotavlja najbolj ustrezno reševanje specifičnih problemov.

Zakon o urejanju prostora, Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor ter Zakon o stavbnih zemljiščih (Uradni list SRS, št. 18/84 z dne 14.6.1984) dajejo osnovo za sočasno in soodvisno planiranje v prostoru. Urejanje prostora vsebinsko zajema varovanje dobrin splošnega pomena in skrb za njihovo smotrno rabo oz. ohranjanje in razvoj naravnih in ustvarjenih vrednot v okviru prostorskih možnosti in družbenih potreb. Ustrezne strokovne podlage naj bi služile predvsem, da bi nakazale možnosti, ki bi omogočale samoupravno odločanje.

banistične in krajinske zasnove se pripravi za vsa tista območja, za katera se nosilci planiranja dogovorijo ob sprejemanju smernic.

S srednjeročnimi plani se določi območja, kjer se bo izvajala kompleksna graditev, prenova ali drugi večji posegi v prostor. Za ta območja mora biti določen tip prostorskega izvedbenega akta, ki ga je treba izdelati (43. člen). Za pripravo vsakega izvedbenega akta pa je oblikovana in sprejeta programska zasnova in pogoji za realizacijo. V srednjeročnem planu se lahko predvidijo naloge, ki jih bomo izvajali v več planskih razdobjih.

Obvezno je usklajevanje prostorskih sestavin planskih aktov občin med seboj. Z zakonom je uveljavljeno, kar ni doseženo v zakonu o sistemu družbenega planiranja, obvezno usklajevanje interesov v prostoru tako med občinami kot med občinami in republiko.

4.1.2 Navodilo

o vsebini in metodologiji izdelave strokovnih podlag in prostorskih sestavin planskih aktov občin

S temi navodili je podrobnejše obdelana vsebina prostorskih sestavin planskih aktov občin in metodologija njihove priprave in podrobnejša vsebina prostorskih sestavin planskih aktov občin. Istočasno opredeljuje tudi vsebino strokovnih podlag in prostorskih sestavin planskih aktov samoupravnih organizacij in skupnosti, katerih razvoj v prostoru se usklajuje v postopku priprave in sprejemanja prostorskih sestavin planskih aktov občin.

8. člen: "Samoupravne organizacije in skupnosti pripravljajo tiste strokovne podlage, ki jih potrebujejo za planiranje razvoja svojih dejavnosti v prostoru."

Te strokovne osnove morajo biti na razpolago strokovnim službam, ki pripravljajo planske akte občin v rokih iz programa planskih aktov občine in pod pogoji, ki jih določa zakon.

Občina pripravlja strokovne podlage za območje poselitve ter za druga področja skupnega pomena, za katerega ni neposrednega nosilca. Občina pripravlja tudi sintezna gradiva o organizaciji dejavnosti in namenski rabi prostora ter usklajuje pripravo vseh strokovnih podlag iz tega člena.

10. člen: "V postopku priprave dolgoročnega plana občine je treba naseljem omejiti ureditveno območje z namenom, da vsa poselitev, razen izjem, usmerja v ta območja."

V ta območja se zajema poleg zazidanih in nezazidanih strnjenih stavbnih zemljišč, območja, ki so dolgoročno predvidena za razširitev stavbnih zemljišč, tudi območja, ki se jim ohrani primerna namenska raba, vendar jo je treba podrežati zahtevam poselitve v zvezi z rekreacijo na prostem in varovanjem kvalitetnih bivalnih in delovnih pogojev ter v zvezi s preprečevanjem naravnih in drugih nesreč. Taka območja so predvsem varovalni gozdovi s posebnim namenom, vodne površine itd. (10. člen).

V dolgoročnem planu je treba pripraviti krajinske zasnove zaradi varovanja občutljivih naravnih virov in kulturne dediščine, ohranjanja ekološkega ravnotežja in podobno, ali da so ta obremenjena z nasprotujočimi interesi zaradi načrtovanih kmetijskih ureditev, vodnogospodarskih ureditev, posegov za rekreacijo v naravnem okolju, območja sanacij in podobno (12. člen).

Samoupravne organizacije in skupnosti pri pripravi dolgoročnih planskih aktov (AMDR*) občin sodelujejo s svojimi stro-

* Opomba: AMDR = analiza možnosti dolgoročnega razvoja

kovnimi podlagami in predlogi, ki se nanašajo na njihovo dejavnost ter s sprotnim strokovnim usklajevanjem pri nastajanju sinteznih gradiv. V strokovnih osnovah ugotovijo zlasti: območja gozdov, ki so pomembna za proizvodnjo lesa, varovalne gozdove in gozdove s posebnim namenom.

Pri analizi razvojnih možnosti (17. člen) je potrebno opredeliti ključne probleme urejanja prostora. Pri tem naj omenimo navodilo, da je treba določiti značilnosti prostora in možnosti za spreminjanje namenske rabe.

Za celotno občino je potrebno proučiti obremenitev okolja in ogroženost prostora na območjih predvidenih večjih sprememb rabe prostora in je treba ugotoviti tudi primernost, ranljivost in ustreznost prostora za razvoj posameznih dejavnosti.

Tako je treba opredeliti med drugim tudi: območja večje onesnaženosti in območja potrebna sanacije, zemeljski in sneženi plazovi, odlagališče odpadkov itd. Določitev meril za ugotavljanje primernosti za posamezno namensko rabo pripravi nosilec dejavnosti.

Ugotovitve, ki izhajajo iz ocen o primernosti in zanesljivosti prostora ter iz sinteze analize ustreznosti so ob upoštevanju širših družbenih interesov podlaga za zasnovo namenske rabe prostora ter za opredelitev pogojev spreminjanja namenske rabe.

Za zasnovo namenske rabe se določijo zemljišča, na katerih je možna nadaljnja poselitev in izgradnja infrastrukturnih objektov, omrežij in naprav ter pogojev za razvoj (podrobnosti glej vsebino vsega 17. člena).

V prostorske esetavine dolgoročnega plana spada tudi ločeno območje gozdov (23. člen). Dolgoročni plan občine ima tudi karte, kje trajno varovalni gozdovi morajo biti prikazani

na karti M 1 : 5000. Urbanistične in krajinske zasnove se grafično prikazujejo na kartah v merilu 1 : 5000 oz. 1 : 10000 (25. člen).

S srednjeročnimi plani se morajo ugotavljati odstopanja od usmeritev v dolgoročnem planu ali zaradi spremenjenih dolgoročnih družbenih ciljev ali spremenjenih pogojev, na katerih slonijo (27. člen). Iz veljavnih usmeritev ter Skupščine SRS in dolgoročnih planov se najprej ugotovijo območja, ki bi bila v planiranem obdobju najprimernejša za kompleksnejšo graditev in prenovo, za infrastrukturo in tudi najnujnejše raziskave za potrebe priprav sestavin analize možnosti razvoja. Zato morajo biti določene obveznosti občine za pripravo strokovnih podlag, predvsem v zvezi s predvideno kompleksno graditvijo in prenove naselij, kakor tudi glede priprave potrebnih prostorskih aktov izven naselij. Vrednotenje prostora se opravi za kompleksno graditev in večje posege v prostor. Razmejitev območja se opravi po parcelnih mejah.

Prostorske sestavine smernic za srednjeročni družbeni plan poleg ostalega zajema obseg in kakovost graditve stanovanj in tudi gozdnogospodarske ureditve (gozd komun.).

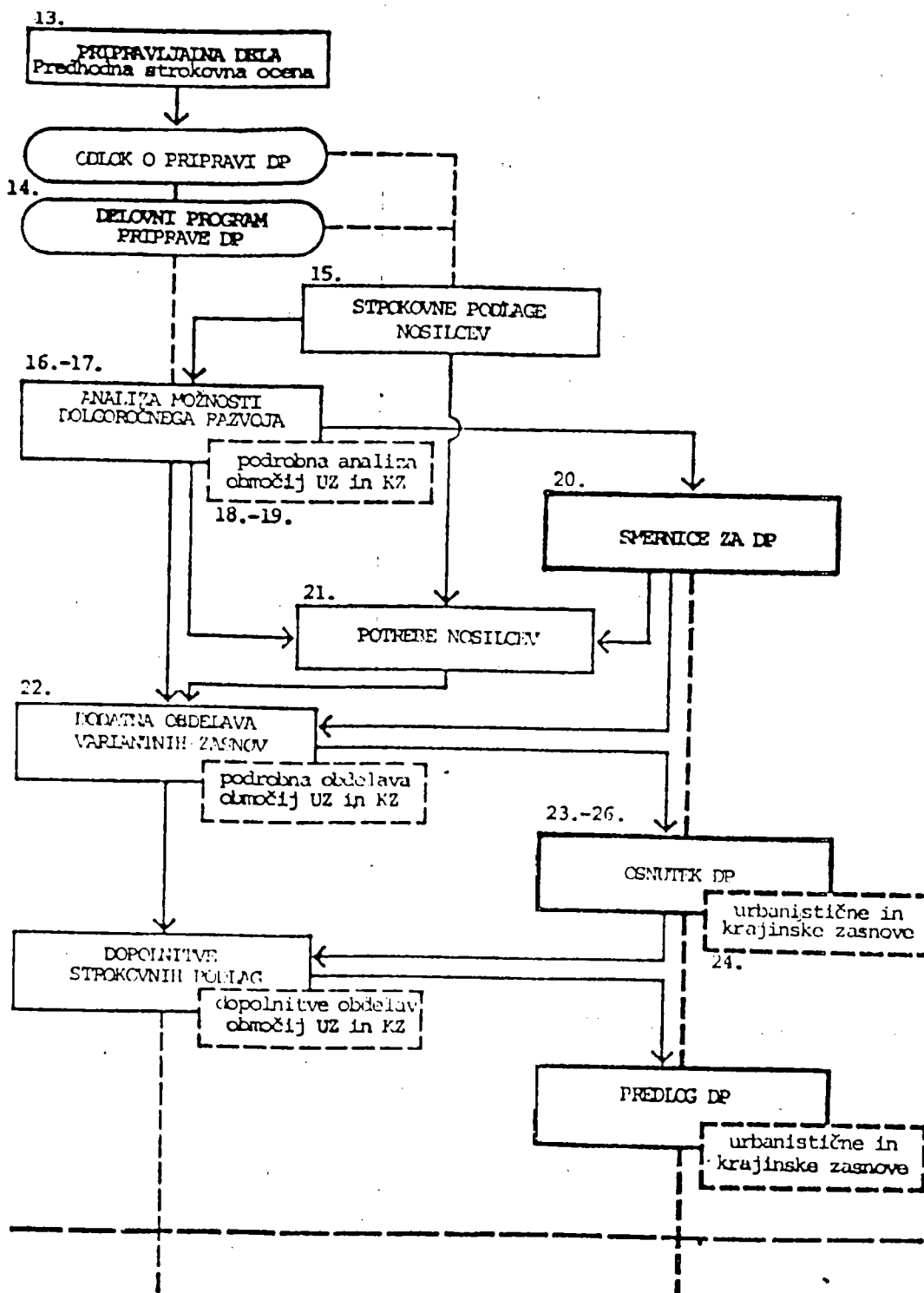
Za vsako od teh območij je treba določiti:

- obodno razmejitev po parcelnih mejah
- način izvedbe posega
- soodvisnost z drugimi predvidenimi posegi
- rok izvajanja in dinamiko izvedbe posega.

Na območjih, kjer je predvidena kompleksna graditev ali prenova, je določeno, kako podrobno oblikovati programske zasnove (38. člen).

Priloga 1

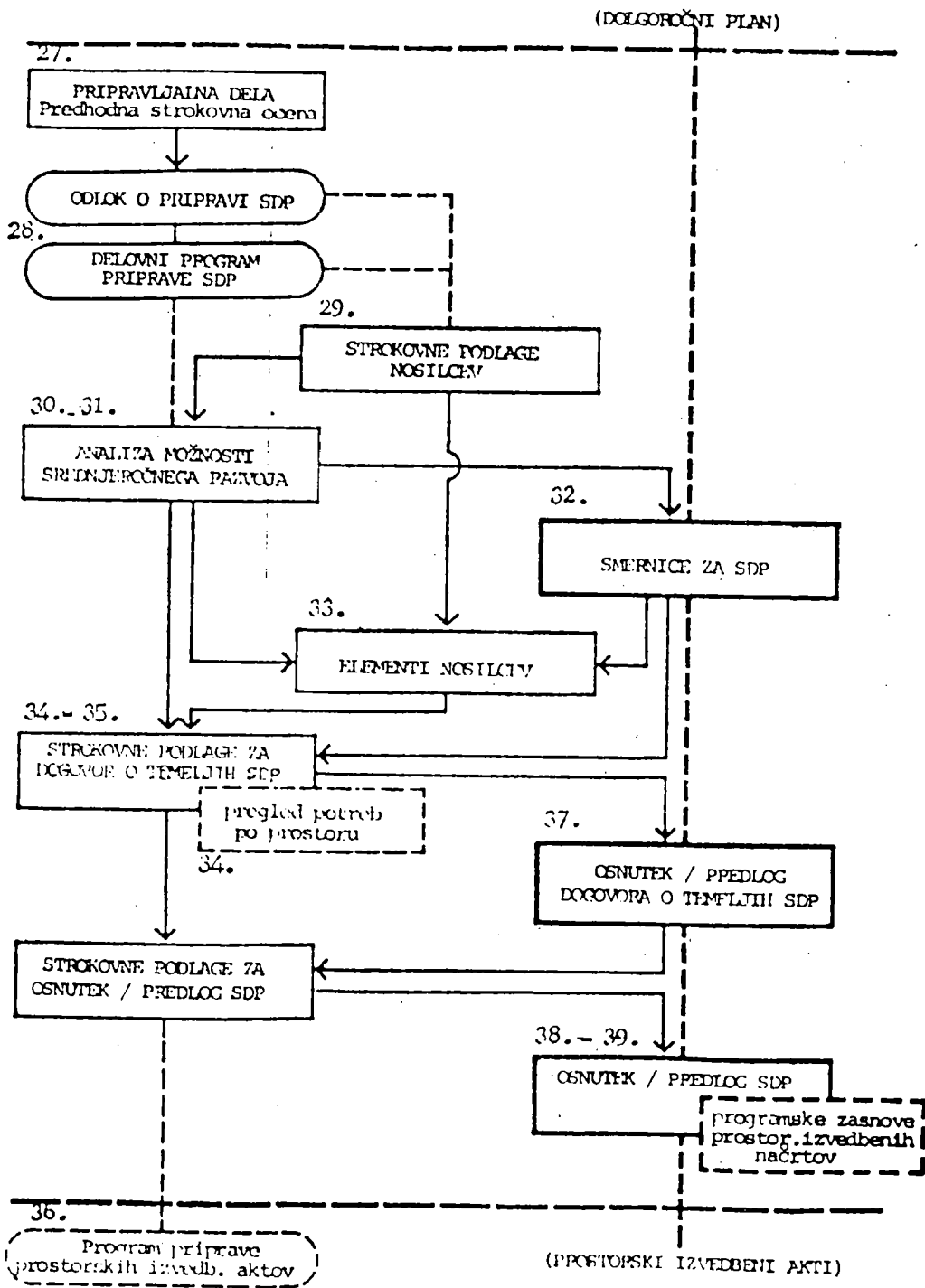
POSTOPEK PRIPRAVE PROSTORSKIH SESTAVIN DOLGOROČNEGA PLANA (DP) OBČINE
z urbanističnimi zasnovami (UZ) in krajinskimi zasnovami (KZ)

(SREDNJEROČNI DRUŽBENI PLAN)

Priloga 2

POSTOPEK PRIPRAVE PROSTORSKIH SESTAVIN SREDNJEROCNEGA DRUŽBENEGA PLANA (SD
 OBČINE

Opreba: številke označujejo ustrezne člene v "Navodilu"

4.1.3 Navodilo

za vodenje evidence o predpisanem varovanju prostora in omejitvah pri posegih v prostor (Uradni list SRS, št. 27/85). Evidenca mora biti uvedena z l. 1987. Za evidenco je predvideno, da se vodijo vse vrste zavarovanja in omejitve glede na izključno omejeno ali nadzorovano rabo, ločeno po skupinah in kategorijah s predpisanim šifrantom, ki ga je možno dograjevati. Evidenco vodijo in vzdržujejo občinski geodetski organi (2. člen).

Za območje gozdov so:

- G 00 - 000 Območja varovanja gozdnih zemljišč
- G 10 - 000 Požarno ogroženi gozdovi
- G 20 - 000 Varovalni gozdovi
- G 30 - 000 Gozdovi s posebnim namenom

V grafičnem delu evidenci služi zemljiško katastrski načrt oz. pregledni katastrski načrt (12. člen).

Pisni del evidence obsega: seznam parcel, seznam parcel po vrstah varovanj prostora po K.o. in sumarnik površin območij varovanj prostora po občinah (16. člen). Vzdrževanje evidenc se izvaja sprotno (21. člen).

4.1.4 Navodilo

o vodenju kataloga podatkov iz evidenc o naravnih lastnostih prostora in o vodenju evidence dejanske rabe prostora.

Katalog podatkov in evidenca bosta predstavljala informacijsko podporo planiranju in izvedbenemu načrtovanju. Katalog bo zagotavljal lažjo dostopnost do podatkov o naravnih lastnostih prostora (tudi za gozdove). Katalog vsebuje sledeče elemente o naravnih lastnostih prostorov (7. člen):

- geomorfološke značilnosti (lega, nadmorska višina, nagib, osončenje)

- inženirsko geološke značilnosti (nosilnost, stabilnost, potresnost)
- pedološke značilnosti (proizvodna sposobnost tal, degradiranost)
- hidrološke značilnosti (poplave površine, spremembe količine vode, višina podtalnice, vrsta in onesnaženost vode)
- klimatske značilnosti (temperatura, padavine, veter, število sončnih dni, kakovost in onesnaženost zraka)
- vegetacijske značilnosti (rastlinske združbe, spremembe teh združb in degradiranost)
- značilnosti živalskega sveta (stanje živalskih vrst, spremembe, degradiranost)

Nadalje je določeno, kaj se vodi v pisnem delu, kartografskem prikazu in kot dokumentacijsko gradivo.

Za evidenco o dejanski rabi "gozdovi" se uvrščajo zemljišča, ki so strnjeno porasla z gozdnim drevjem. V gozdove se uvrščajo tudi poseke, ki se ne obdelujejo, oziroma, ki se ne kosijo ter preseke pod žičnicami in elektrovodi (18. člen).

Pri kartografski evidenci dejanske rabe je min. površina 0,25 ha.

4.2 Gozdovi in gozdarstvo

4.2.1 Zakon o gozdovih - in poseganje v gozd

Zakon o gozdovih (Uradni list SRS, št. 18/85) se navezuje neposredno na Ustavo SR Slovenije.

Zemljišča, gozdovi, vode, vodotoki, morje in morske obale in druga naravna bogastva, dobrine v splošni rabi ter nepremičnine in druge stvari posebnega kulturnega in zgodovinskega pomena so kot dobrine splošnega pomena pod posebnim varstvom in se uporabljajo pod pogoji in na način, kot to določa zakon. (102. člen)

Gozd je treba izkoriščati v skladu s splošnimi v zakonu določenimi pogoji, s katerimi se zagotavlja njegovo smotrno izkoriščanje in drugimi splošnimi interesi (103. člen Ustave SRS).

Zakon o gozdovih ne vsebuje samo zapovedi in prepovedi, temveč tudi vrsto programskih usmerjevalnih in spodbujevalnih določb, ki naj pospešijo spreminjanje družbenoekonomskih in drugih odnosov.

3. člen: "Gozdove je treba uporabljati in z njimi gospodariti pod pogoji, ki zagotavljajo njihovo smotrno izkoriščanje ter ohranitev in krepitev njihovih splošno koristnih funkcij. Ti pogoji so:

- trajnost gozdov in njihovih funkcij;
- naraščanje prirastka in donosov;
- medsebojno usklajenost gojenja in izkoriščanja;
- trajna in racionalna regeneracija gozdov;
- najustreznejše izkoriščanje zmogljivosti gozdnih rastišč v okviru naravnega razvoja gozdnih združb.

Uresničevanje pogojev iz prejšnjega odstavka se zagotavlja po posameznih gozdnogospodarskih območjih in z gozdnogospodarskimi načrti."

Zaradi posebnega družbenega interesa za smotrno izkoriščanje gozdov ter za ohranitev in gojitev gozdov ne glede na lastništvo se ustanove samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo, ki skrbijo za biološko ravnotežje v gozdovih in v ta namen usklajujejo interese med gozdarstvom, kmetijstvom, predelavo lesa, lovstvom in turizmom ter urejajo vprašanja, ki so pomembna za varovanje gozdov ter druga vprašanja skupnega pomena.

V območnih skupnostih so tudi glede posega v gozd med nalogami (17. člen) pomembne zlasti naslednje naloge:

- "-usklajujejo interese med kmetijstvom in gozdarstvom in drugimi porabniki zemljišč pri določanju namenske rabe zemljišč in skrbijo za ohranitev vloge gozdov kot sestavine krajine;
- usklajujejo interese pri sočasni rabi gozdov za potrebe kmetijstva, vodnega gospodarstva, lovstva, turizma in rekreacije;
 - usklajuje interese pri varovanju gozdov, potrebnimi odpiranja gozdov z gozdnimi prometnicami;
 - dajejo pobude in predlog za razglasitev gozdov za trajno varovalne gozdove ali za gozdove s posebnim pomenom;
 - ugotavljajo vpliv emisij škodljivih snovi v gozdove in predlagajo ukrepe za odpravo posledic emisij v gozdove;
 - dajejo soglasja k izbiri trase za gradnjo gozdnih cest."

Z gozdovi se gospodari na podlagi planskih aktov, upoštevajoč določbe zakona in strokovne možnosti za zagotavljanje pogojev (3. člen).

Za določanje dolgoročnih ciljev razvoja dejavnosti posebnega družbenega pomena iz tega zakona sprejemajo samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo dolgoročne plane v skladu z dolgoročnim planom družbeno političnih skupnosti (25. člen), s temi plani se določijo tudi obvezna izhodišča in družbena usmeritev za pripravo in oblikovanje srednjeročnih planov SIS za gozdarstvo.

Samoupravni sporazum o temeljnih planih območne skupnosti (23. člen) vsebuje med ostalimi tudi:

- obseg, dinamiko, odpiranje gozdov z gozdnimi cestami;
- standarde in normative za odpiranje gozdov z gozdnimi cestami;
- obseg in vrsto storitev ter obseg združevanja sredstev za potrebe kmetijstva, vodnega gospodarstva, lovstva, turizma, rekreacije in varstva okolja;

- obseg in vrsto ukrepov za ugotavljanje biološkega ravnotežja v gozdovih;
- kriterije in merila za ugotavljanje usklajenosti gozdne-
ga in lovnega gospodarjenja.

Gozdnogospodarski načrti vsebujejo strokovno-tehnične pogoje in načine varstva, gojenje in izkoriščanje gozdov ter odpiranj gozd z gozdnimi prometnicami.

Neposredne določbe za graditev v gozdu:

51. člen: "Graditev objektov in drugi posegi v gozd, za katere je potrebno lokacijsko dovoljenje ali priglasitev del, se smejo dovoliti, če niso v nasprotju s splošno koristnimi funkcijami gozdov.

Posegi iz prejšnjega odstavka morajo biti skladni s pogoji, ki jih določajo prostorski izvedbeni akti.

Za posege iz prvega odstavka tega člena dajejo območne skupnosti soglasje k osnutku prostorskih izvedbenih aktov in k lokacijski dokumentaciji.

Soglasje iz prejšnjega odstavka ni mogoče izdati, kadar je pričakovati, da bo imisija škodljivih snovi iz zgrajenega objekta povzročila občutno škodo na gozdovih ali na gozdnih tleh."

Z zakonom je določeno, da se gozdovi v različnih razmerah, kjer bi bil z izkoriščanjem ogrožen njihov obstoj in njihova varovalna vloga, razglasijo za trajno varovalne gozdove, in to:

- gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja ali krušenja;
- gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda;
- gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru;
- gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo prenašlo

odtekanje vode ter s tem varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi;

- gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča pred vetrom, vodo, zameti in plazovi;
- gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije (63. člen).

Za gozdove s posebnim namenom pa se lahko razglasijo gozdovi:

- ki sestavljajo zeleni pas ob naseljih, klimatskih in drugih zdraviliščih;
- ki varujejo ožja vodozbirna območja, gospodarske in druge objekte;
- ki so namenjeni za raziskovalna dela in za pouk;
- ki so namenjeni za gojitev divjadi (obore) in
- ki so razglašeni za naravne znamenitosti po predpisih o varstvu naravne in kulturne dediščine (64. člen).

Gozdno gospodarska TOZD oz. lastnik gozda ima pravico do odškodnine po splošnih predpisih, če se omeji izkoriščanje ali določijo posebni ukrepi (65. člen).

67. člen: "Gozdne prometnice je treba načrtovati, graditi in vzdrževati tako, da se ob upoštevanju tehničnih in gospodarskih pogojev gozdna tla in rastlinstvo čim manj prizadene in da se v gozdove poseže samo v taki meri, da se doseže nujna odprtost gozdov.

Z gradnjo, vzdrževanjem in uporabo gozdnih prometnic se ne sme:

- sprožiti nevarnih erozijskih procesov;
- preprečiti odtoke visokih vod in hudournikov;
- povečati nevarnost plazov;
- porušiti ravnotežje na stabilnih tleh;
- poslabšati odtoke padavinskih vod tako, da so ogrožene ali podvržene poškodbam kmetijska ali druga zemljišča, ali da je ogrožen obstoj gozda ali onemogočen naraven razvoj."

Podrobneje ureja te odnose pravilnik o gradnji in vzdrževanju gozdnih prometnic, ki je v izdelavi.

Gozdne ceste gradijo gozdnogospodarske organizacije, so njihova osnovna sredstva in so namenjena predvsem gospodarjenju z gozdovi. Pri načrtovanju in graditvi gozdnih cest je treba poleg pomena ceste za gospodarjenje z gozdovi in prilagajanje naravnemu okolju upoštevati tudi obstoj in razvoj kmetij ter turistične in rekreativne potrebe, zlasti za razvoj kmečkega turizma v višinskih predelih (68. člen).

Zakon določa promet gozdov tako, da ne glede na posebne predpise o odškodnini pripada TOZD pri prisilnem prenosu gozdov na drugo družbeno pravno osebo, če se ta prenos opravi zato, da se bo gozd skrčil, še nadomestilo, ki mora znašati toliko, da skupaj z odškodnino zadošča za osnovanje približno enakega gozda (72. člen).

Med kazenskimi določbami je predvideno, če nekdo z gradnjo, vzdrževanjem in uporabo gozdnih prometnic sproži naravne erozijske procese, prepreči odtok visokih vod hudournikov, poveča nevarnost poplav, oziroma gradi gozdne prometnice v nasprotju s pravilnikom, se kaznuje z denarno kaznijo od 6.000 do 150.000 din za prekršek DO (83. člen).

4.2.1 Uvedba o urejanju posameznih razmerij iz zakona o gozdovih

S to uredbo (Uradni list SRS, št. 31/86) se urejajo posamezna razmerja, ki so skupnega pomena pri izvrševanju zakona o gozdovih. Tako se podrobneje določa, da so za zemljišča, ki so v naravi gozd, z dolgoročnim planom občine pa niso opredeljena v območje gozdov, uporabljajo določbe zakona o gozdovih in na njegovi podlagi izdanih predpisov, dokler na teh zemljiščih ni na podlagi dovoljenja za krčitev izvedena krčitev gozdov in v kolikor z drugimi predpisi ni določeno drugače (2. člen).

Če obstaja dvom o tem ali se zemljišče iz prejšnjega odstavka šteje za gozd, določa o tem v upravnem postopku občinski upravni organ, pristojen za gozdarstvo.

5. člen: "Gozd je dovoljeno krčiti le, če je bilo prej izdano posebno dovoljenje o krčitvi, ki ga izda občinski upravni organ, pristojen za gozdarstvo.

Dovoljenje za krčitev gozda se lahko izda za naslednje namene:

- da se sadi plantažo gozdnega drevja;
- da se spremeni gozd v kmetijsko kulturo, če se s tem doseže trajno donosnejše izkoriščanje tega zemljišča in je to predvideno s planskimi akti občine;
- da se zgradi gozdne ceste, katere cestišče je v premi širše od 4,5 m;
- če je krčitev gozda potrebna zaradi spremembe namembnosti zemljišč določene s planskimi akti občine, oz. s prostorskimi izvedbenimi akti;

Za namene iz 3. in 4. alinee prejšnjega odstavka se dovoljenje za krčitev gozda izda le, če so bili poprej sprejeti prostorski izvedbenimi akti in izdano lokacijsko dovoljenje."

Dovoljenje za krčitev trajno varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom ter gozdov v njihovi neposredni bližini v pasu 60 m se ne sme izdati, če so s tem prizadete funkcije teh gozdov, zaradi katerih so bili razglašeni za trajno varovalni gozd oz. gozd s posebnim namenom (5. člen).

Občinski upravni organ, pristojen za gozdarstvo, lahko izda dovoljenje za sečnjo na golo (poleg tega, če je to potrebno zaradi preprečevanja širjenja ali nastanka rastlinskih bolezni in škodljivcev ali zaradi drugih poškodb ogrožena večina drevja), kadar so potrebni izjemni posegi v gozd, med katere štejemo tudi namene, kot so: gozdne ceste, katere cestišče je v premi široko do 4,5 m, traktorske poti in gozdne vlake nad 3 m širine, gozdne preseke (daljnovodi, žičnice ipd.)

široke nad 5 m, skladišča do velikosti 2 arov in gozdne drevesnice v velikosti do 2 arov.

V dovoljenju oz. nalogu za sečnjc na golo je treba določiti tudi način gospodarjenja na tej površini in določiti potrebne ukrepe za varstvo gozdov v neposredni bližini poseka na golo. Stroški, ki nastajajo zaradi spremenjenega načina gospodarjenja na površini gozda, posekanega na golo in zaradi varstva sosednjih gozdov, grede v breme tistega, ki uporablja zemljišče v druge namene. (6. člen)

14. člen: "V določbi za razglasitev gozda za trajno varovalni gozd se navede tudi, kako je treba s tem gozdom gospodariti.

Gozdove, ki so po svoji naravi trajno varovalni, mora gozdnogospodarska organizacija, ki z njimi gospodari, pregledati za razglasitev.

Pregled za razglasitev gozda za trajno varovalni gozd vsebuje:

- lokacijo in orografski položaj gozda;
- gozdno združbo in razvojno težnjo;
- dosedanje gospodarjenje in stanje sestoje;
- ogroženost gozda;
- neposredna varovalna funkcija gozda;
- namen razglasitve;
- naravovarstvene in gozdnogospodarske cilje;
- predlog nadaljnjega gospodarjenja za gozdom glede na namen, zaradi katerega je razglašen trajno varovalen gozd.

Kadar se gozd razglasi za gozd s posebnim namenom, navede organ, ki je pristojen za njegovo razglasitev, v odločbi tudi, kdo izvaja poseben režim gospodarjenja v tem gozdu in tudi kdo zagotovi za odškodnine in stroške, ki bi nastali zaradi posebnega režima gospodarjenja s tem gozdom ali posebnega načina ureditve in opreme gozda za te posebne namene."

Poleg gozdov s posebnim namenom se lahko v gozdu zavarujejo kot naravna dediščina tudi posamezna drevesa zaradi njihove izredne oblike ali izredne debeline. V vsakem primeru se zavarujejo kot naravna dediščina vsa drevesa s premerom nad 120 cm.

Gozdnogospodarske organizacije, na katerem območju so zaščitena drevesa, vodi evidenco zaščiteneh dreves, ki zajema podatke o drevesni vrsti, lokaciji, rastišču in drevesu.

Zavarovana drevesa je dovoljeno posekati ali jim obžagati veje le iz gozdno-varstvenih razlogov ali če ogrožajo varnost prometa ali bližnjih objektov. Dovoljenje se izda v postopku, kot je potekala razglasitev (15. člen).

V kazenskih določbah je predpisano, da se z denarno kaznijo od 30.000 do 1.000.000 dinarjev kaznuje za prekršek organizacija združenega dela ali druga pravna oseba:

- če ne izvrši naloga za sečnjo na golo po četrtem odstavku 6. člena ali
- če poseka zavarovano drevo ali obžaga veje zavarovanemu drevesu brez dovoljenja. Z denarno kaznijo za zgornje prekrške se kaznuje 10.000 do 100.000 din odgovorna oseba (18. člen). Prav tako se kaznuje posameznik z denarno kaznijo od 10.000 do 80.000 din glede na zadnji navedeni prekršek (19. člen).

4.3 Dejavnosti, ki se navezujejo na gozdni prostor in gospodarstvo z naravnimi dobrinami, kulturnimi in zgodovinskimi znamenitostmi

4.3.1 Zakon o kmetijskih zemljiščih

Zakon o kmetijskih zemljiščih - prečiščeno besedilo (Ur.l. SRS, št. 17/86) prvič vključuje prečiščeno besedilo Zakona o kmetijskih zemljiščih (Ur.l. SRS, št. 1/79), popravek zakona o kmetijskih zemljiščih (Ur.l. SRS, št. 4/79), zakon o

spremembah in dopolnitvah zakona o kmetijskih zemljiščih (Ur.l. SRS, št. 11/81) in zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o kmetijskih zemljiščih (Ur.l. SRS, št. 1/86). Zakon vključuje temeljne, splošne, prehodne in končne določbe ter ureja: varstvo kmetijskih zemljišč, promet s kmetijskimi zemljišči, zakup kmetijskih zemljišč, zemljišči maksimum, kmetijski zemljiški sklad v občini, kmetijske prostorsko-ureditvene operacije, skupne pašnike, inšpekcijo in kazenske določbe.

2. člen: "Kmetijska zemljišča so zemljišča, ki se v zemljiškem katastru vodijo kot katastrske kulture, razen gozdov, ter zemljišča, ki se vodijo kot nerodovitna in jih je mogoče usposobiti za kmetijsko proizvodnjo, razen zemljišč, ki so s srednjeročnim družbenim planom določena kot stavbna zemljišča."

Zakon deli zemljišča na: obdelovalna in neobdelovalna zemljišča. Med neobdelovalna zemljišča uvršča pašnike, barjanske travnike, plantaže gozdnega drevja in trstičja (3.člen). Zelo natančno ureja zakon status kmeta in pogoje, pod katerimi se lahko občan šteje za kmeta (4. člen), in organizacijo ter naloge kmetijskih zemljiških skupnosti. Po tem zakonu so kmetijske organizacije lahko tudi lovske organizacije, če jim kmetijsko zemljišče služi za opravljanje namenov.

5. člen: "Kmetijska zemljišča skupnost je samoupravna skupnost kmetijskih, živilskih, gozdnogospodarskih organizacij združenega dela in lovskih organizacij, krajevnih skupnosti, občine in tistih samoupravnih organizacij in skupnosti, ki so zaradi svoje dejavnosti neposredno zainteresirane za rabo zemljišč v kmetijske namene ter za njihovo varstvo."

Kmetijska zemljiška skupnost je nosilec kmetijske politike v občini in med drugim tudi usklajuje interese med kmetijstvom, lovstvom in gozdarstvom. V 7. členu so določeni viri financiranja na osnovi samoupravnega sporazuma, med kateri-

mi je predvideno tudi sofinanciranje s strani kmetijsko-živilskih in gozdnogospodarskih organizacij poleg odškodnin in sredstev zakupa ter prodaje zemljišč in prispevkov zavezancev davka iz OD kmetijske dejavnosti.

Zveza kmetijskih zemljiških skupnosti Slovenije usklajuje in rešuje naloge kmetijskih zemljiških skupnosti, zlasti pri vprašanih kmetijske zemljiške politike in pri varstvu in izboljšanju človekovega okolja. Za gozdarstvo sta pomembni še določbi: da na kmetijskih zemljiščih, ki so v dolgoročnih planih namenjene za nekmetijske namene, ne smemo snovati trajnih nasadov, in da se določbe tega zakona smiselno uporabljajo tudi za gozdove, če ni z zakonom drugače določeno (9. člen).

Strokovna podlaga za razvrščanje kmetijskih zemljišč je kategorizacija zemljišč, z zakonom pa so že določena podrobnejša navodila, katera zemljišča so temelj proizvodnje hrane v SR Sloveniji in to:

- zemljišča, na katerih je najširša možnost rabe tal, ki se kaže v možnosti gojenja vseh kmetijskih rastlin, ki uspevajo pri nas, če lega tal omogoča uporabo ustrezne kmetijske mehanizacije - I. kategorija zemljišč;
- zemljišča, na katerih je delno otežkočena možnost rabe tal zaradi fizikalnih lastnosti tal, kar zmanjšuje možnost izbora gojenja kmetijskih rastlin - II. kategorija zemljišč;
- zemljišča, ki jih je na podlagi proučitve naravnih danosti mogoče in smotrno usposobiti s prostorsko ureditvenimi operacijami (hidromelioracije, agromelioracije, namakanje) za intenzivno kmetijsko proizvodnjo;
- zemljišča, ki so oblikovana (združena) v komplekse;
- zemljišča, ki so po svojih naravnih danostih primerna za pripravo intenzivnih trajnih nasadov (površine, ki so primerne za sadjarstvo, vinogradništvo ipd.);
- kompleksi zemljišč, ki so zaradi izjemnih lastnosti in lege najprimernejši za vrtnarsko proizvodnjo.

Te površine so trajno namenjene kmetijski proizvodnji in se v dolgoročnih in srednjeročnih planih razvrstijo v prvo območje kmetijskih zemljišč. Izjeme zaradi širšega interesa je mogoče določiti po kriterijih, ki jih določajo smernice za dolgoročni plan SR Slovenije ali v srednjeročnem planu občine za tiste namene, ki jih opredeljuje zakon (11. člen, 4. alineja - primarna proizvodnja, vojaški nameni, urejanje vodnega režima in pokopališča). Vsa ostala kmetijska zemljišča se razvrstijo v drugo območje, katerih spremembo namembnosti lahko urejajo prostorski dokumenti.

V družbenem planu občine se posebej označijo kmetijska zemljišča, ki se zaraščajo z gozdnim drevjem in za katere območna SIS za gozdarstvo in kmetijska zemljiška skupnost z ostalimi zainteresiranimi sklenejo sporazum o ukrepih za zmanjšanje zaraščanja oz. za ohranitev prvotnih ali uvajanja novih, družbeno dogovorjenih funkcij takega zemljišča (13. člen).

Za spremembo namembnosti kmetijskega zemljišča ali gozda mora vsak (razen navedenih izjem v zakonu) plačati odškodnino za spremembo namembnosti zemljišč, ki ne sme biti manjša od 40 din/m². Izvršni svet pa lahko valorizira ta znesek v skladu s splošnim gibanjem cen (15. člen).

Kdor izkorišča kamen, pesek, gramoz in opekarsko glino, mora poleg odškodnine za spremembo namembnosti plačati tudi odškodnino v višini 5% od prodajne cene za m³ (16. člen). Prav tako mora vsak plačati posebno odškodnino, če spušča v ozračje večje koncentracije škodljivih snovi ali kakorkoli drugače onesnažuje kmetijska zemljišča ali gozd. Ne glede na oškodovance plača po načelih odškodninskega prava še posebno odškodnino v sorazmerju z zmanjšano vrednostjo kmetijske ali gozdne proizvodnje (17. člen). Predpise o ugotavljanju onesnaženosti kmetijskega zemljišča in gozda izda Izvršni svet Skupščine SRS do 26.4.1987.

Kadar se prodaja gozd, ima prednostno pravico gozdnogospodarska organizacija, ki gospodari z gozdovi v območju in kmet (26. člen).

Enotno metodologijo za ugotavljanje vrednosti kmetijskega zemljišča ali gozda predpiše republiški upravni organ, pristojen za kmetijstvo in gozdarstvo (28. člen). Doba zakupa kmetijskega zemljišča pri snovanju hitrorastočih listavcev ne sme biti krajša od 15 let (42. člen).

Za kmete je določen maksimum kmetijskih obdelovalnih zemljišč 10 ha. Vendar v gorskem in hribovitem svetu je 20 ha, s tem da je 2/3 travnikov (53. člen). Za gorske in hribovite predele zakon šteje vse površine nad 600 m nadm.v. in površine pod to višino, če imajo večji del nagiba nad 25% (54. člen). Gozd, ki ga pridobi KZS v zemljiški sklad v občini, prenaša na gozdnogospodarsko organizacijo, ki gospodari z gozdovi v območju v skladu z 62. členom tega zakona.

Če se zaradi izgradnje infrastrukture in drugih gradenj povzroči drobljenje kmetijskih zemljišč, težji dostop in težja obdelava, je investitor dolžan plačati za potrebe agrarne operacije (57. člen).

Arondacija zemljišč se lahko tudi opravi, ko gre za obnovo ali snovanje trajnih nasadov. Lahko se opravi v korist družbenih organizacij, v korist kmeta pa le v gorskih in hribovitih predelih (71. člen).

Na komasacijskem območju je prepovedan promet, parcelacija in sadnja gozdnega drevja (83. člen). V odločbi o uvedbi komasacije se lahko določi, da se med druga zemljišča v komasacijski sklad vključijo gozdovi (84. člen).

Melioracije se lahko izvajajo, če so predvidene v dogovoru o temeljih družbenega plana in v družbenem planu občine,

in po potrebi z njo teče komasacija. S samoupravnim sporazumom se rešuje tudi meja melioracijskega območja.

Lastniki in uporabniki kmetijskih zemljišč se v določenem območju lahko sporazumejo za skupno obnovo in snovanje trajnih nasadov ali skupnih pašnikov, za združitev določenih sredstev in za način rabe zemljišč po obnovi ali snovanju nasadov. Tak sporazum zahteva lahko tudi zemljišča kmetijska skupnost, če imajo uporabniki in kmeti več kot 50% vseh kmetijskih zemljišč na predlaganem območju. Kadar je dolgoročno potrebno zagotoviti ureditev takega območja, lahko občinska skupščina sprejme odlok (124. člen). Iz srednjeročnega družbenega plana SRS se zagotavljajo po tem zakonu sredstva za usposabljanje zemljišč, ki so posebnega družbenega pomena; to so kmetijske melioracije ter z njimi neposredno povezane prostorsko ureditvene operacije za usposobitev zemljišč za družbeno organizirano proizvodnjo (125. in 126. člen).

Poleg že navedene prostorske ureditvene operacije za skupni pašnik zakon podrobno ureja namen, obseg, pravice do paše in način ter pogoje urejanja skupnih pašnikov v 127. do 138. členu. Pri tem je za gozdarstvo in urejanje prostora pomembno:

- v skupne pašnike se lahko med drugim vključi posamezne gozdove, za katere je gospodarsko smotrnejše, da se spremenijo v pašnik, in manjši gozdovi sredi skupnega pašnika, ki so skupnemu pašniku nujno potrebni (128. člen)
- pašniki, ki niso namenjeni za potrebe paše, se lahko namenijo za različne oblike turizma pod pogojem, da se na njih ne gradijo novi objekti, temveč samo prenovijo stari (136. člen)
- da je paša v gozdu prepovedana, razen če je dovoljena v skladu s posebnimi predpisi (137.-1 člen)
- da kmetijska zemljiška skupnost, območna SIS za gozdarstvo, kmetijske organizacije, gozdnogospodarske organizacije in

- občinske skupščine z območja, kjer je po posebnih predpisih dovoljena paša v gozdu, sklenejo samoupravni sporazum o združevanju sredstev za urejanje novih skupnih pašnikov, s katerimi se nadomesti paša v gozdu (137.-2. člen)
- da ostaja še naprej pravica do lesa iz gozda, ki v sestavi skupnega pašnika pašnim upravičencem za potrebe pašnika le v obsegu zmogljivosti gozda (138. člen)
 - da izvajanje zakona, ki se nanaša na gozd, opravlja občinska gozdarska inšpekcija.

V prehodnih in končnih določbah je podrobneje predviden postopek za zagotavljanje sredstev, ki jih zahteva skupen program usposabljanja zemljišč za družbeno organizirano kmetijsko proizvodnjo, in pogoji za prilagoditev obsega kmetijskih zemljišč in gozda za lastnike, ki imajo z zakonom določen presežek teh zemljišč.

4.3.2 Zakon o naravni in kulturni dediščini

Zakon o naravni in kulturni dediščini (Uradni list SRS, št. 1-13/81) ureja sistem, kako celotna družbena skupnost in vsak občan skrbi za naravno in kulturno dediščino, in zagotavlja posebni družbeni interes pri upravljanju dejavnosti varstva naravne in kulturne dediščine. Zato določa, da so naravna in kulturna dediščina po tem zakonu: nepremičnine, premičnine in njihove skupine, območja in posamezni deli narave, ki imajo za SR Slovenijo zgodovinsko ali estetsko vrednost (2. člen). V ta namen jo pojmovno podrobneje členi v okviru kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti in zanjo določa posebno družbeno varstvo s tem zakonom.

6. člen: "Varstvo naravne in kulturne dediščine obsega dejavnosti, zapovedi, prepovedi in omejitve, ukrepe in druga prizadevanja, katerih namen je:

- ohranjati naravno ravnotežje, biogenetsko skladnost in zaščito podobe pokrajine, neokrnjenost in izvirnost kulturnih sestavin dediščine;

- ustvarjati ugodne okoliščine za njen obstoj, redno vzdrževanje in dostopnost;
- preprečevati posege, s katerimi bi se utegnila spremeniti njena lastnost, vsebina, oblika, narava ali neposredno okolje;
- zagotoviti uresničevanje pravice delovnih ljudi in občanov do uživanja njenih vrednot."

Nadalje zakon med drugimi temeljnimi določbami določa vsebino strokovne osnove, ki jo mora ta vsebovati pri pripravi družbenih planov (9. člen), uresničevanje pravic in dolžnosti delovnih ljudi in občanov, naloge ter vlogo družbenih skupnosti in strokovne naloge strokovnih organizacij. Pri tem je pomembno določilo, da morajo občani, samoupravne organizacije in skupnosti poiskati pomoč strokovnih organizacij, kadar bi njihova dejavnost brez strokovne pomoči lahko škodovala naravni in kulturni dediščini.

Kako je povezano varstvo kulturnih in zgodovinskih spomenikov z gozdovi in gozdarstvom? Pri kulturnih in zgodovinskih spomenikih zakon opredeljuje: arheološke, zgodovinske, umetnostne, arhitekturne, urbanistične, etnološke in tehnične spomenike. Ti spomeniki lahko vplivajo v gozdu le na neposredno okolje ali pa so sami del gozdnega prostora. Slednje so lahko zlasti zemljišča, ki vsebujejo posebno pomembne sledove človeškega delovanja v zgodnejših zgodovinskih obdobjih, ali pa zgodovinski spomeniki, ki so območja NOV ali so pomembne za zgodovino delavskega gibanja. Po obsegu največje gozdne površine zajemajo naravne znamenitosti.

17. člen: "Naravne znamenitosti so lahko po svoji namembnosti ter pomenu narodni parki, regijski parki, krajinski parki, naravni rezervati, naravni spomeniki, spomeniki oblikovane narave ter ogrožene rastlinske in živalske vrste."

Skupščina občine na predlog organizacije za varstvo narave in kulturne dediščine razglasi s svojim aktom nepremičnine dele naravne in kulturne dediščine za kulturni ali

zgodovinski spomenik oz. naravno znamenitost. Ta akt tudi ureja režime varstva, posamezne omejitve in prepovedi ter razvojne usmeritve glede spomenika ali znamenitosti in glede njegove neposredne okolice (19. člen). Družbeni organ mora tudi zagotoviti enkratno nadomestilo OZD ali drugi družbeni pravni osebi, če se mu zaradi omejitev in prepovedi bistveno poslabšajo obstoječi pogoji za pridobivanje dohodka oz. za življenje in delo in tega ni mogoče nadomestiti z dovoljeno dejavnostjo v okviru določenega režima varstva oz. razvojno usmeritev glede spomenika ali znamenitosti (20. člen).

Skupščina SR Slovenije sprejme akt, po katerem je občina razglasila spomenik ali znamenitost, ko dobi mnenje ali predlog Zavoda SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine, če gre za narodni ali regionalni park, za ogrožene rastlinske ali živalske vrste ali za drug spomenik oz. znamenitost velikega in izjemnega pomena za SR Slovenijo (21. člen).

Organizacija za varstvo naravne in kulturne dediščine vodi register nepremičnih spomenikov in znamenitosti za območje, ki je ustanovljeno (določena vsebina registra 23. člena). Razglasitev nepremičnine za spomenik ali znamenitost se vpiše v zemljiško knjigo! Zavod SR Slovenije vodi zbirni register za vse spomenike ali znamenitosti razen arhivskega gradiva.

Zakon opredeljuje vse podrobnosti v zvezi z razglasitvijo, opredeljuje odgovornosti in pravice imetnikov spomenikov ali znamenitosti (31.-50. člen) in razčlenjuje druge določbe o varstvu spomenikov (51.-56. člen) ter posebne določbe o varstvu gradiva (57.-69. člen). (Opomba: Vse, kar je starejše od 50 let, je lahko predmet te obravnave.)

Zakon določa, da je dejavnost, ki izhaja iz varstva naravne in kulturne dediščine, posebnega družbenega pomena, zato

je tudi opredeljena samoupravna organiziranost OZD ter katere naloge zlasti opravljajo; določa vire za zagotavljanje sredstev, kakor tudi pogoje ter naloge del delovanja organizacij za varstvo naravne in kulturne dediščine, muzejev in arhivov (70.-102. čl.).

Pri tem pregledu smo skrajšano navedli zadnji del zakona zato, ker je tu zakon vključil vso to problematiko in istočasno razveljavil prej veljavno ločeno zakonodajo tega področja na:

- Zakon o varstvu kulturnih spomenikov (Ur.l. LRS, št. 26/61 in SRS, št. 11/65)
- Zakon o varstvu narave (Ur.l. SRS, št. 7/70)
- Zakon o muzejih (Ur.l. LRS, št. 32/59 in SRS, št. 11/65)
- Zakon o arhivskem gradivu in arhivih (Ur.l. SRS, št. 34/75).

4.3.3. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vodah

Zakon o vodah (Uradni list SRS št. 16/74) je spremenil in dopolnil Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vodah (Ur.l. SRS št. 38/81) tako, da je vključil integralno besedilo v nov zakon o vodah. Zakon vključuje poleg splošnih določb tudi sistem ustanavljanja vodnih skupnosti in jim opredeljuje naloge ter zagotavlja sredstva za vodno gospodarstvo. Prav tako opredeljuje organiziranost vodnogospodarskih organizacij, planiranje, vodnogospodarska soglasja in dovoljenja, urejanje vodnega režima, vodno knjigo ter kataster voda in vodnogospodarsko inšpekcijo, kazenske, prehodne in končne določbe. Kaj varujemo z zakonom in pod kakšnimi pogoji, določa 2. člen:

(1) "Voda, vodotoki, jezera, izviri, obalno morje in morska obala ter vodna in priobalna zemljišča so dobrine splošnega pomena pod posebnim družbenim varstvom in jih je dovo-

ljeno rabiti ali izkoriščati le na način, ki ga določata zakon in na njegovi izdaji izdani predpis.

(2) Naravni vodotoki, naravna jezera, naravni izviri; obalno morje, javni vodnjaki in vodna zemljišča so dobrine v splošni rabi in družbena lastnina. Ta določba se ne nanaša na vodna zemljišča presihajočih jezer.

(3) Preskrba s pitno vodo ima prečnost pred uporabo in izkoriščanjem za druge namene."

Vodni režim se ohranja in ureja tako, da se upošteva njegova celovitost v povodju. Zato morajo delovni ljudje in občani pri rabi in izkoriščanju voda ter pri izvrševanju drugih posegov, ki vplivajo na vodo, upoštevati predpisane določbe 3. člena, ki med drugim tudi v drugem odstavku 3. alineje določa: "varujejo vodne količine z načrtnim povečevanjem gozdnih in zelenih površin, s primerno obdelavo zemljišč, smotrno prostorsko ureditvijo ter z drugimi ukrepi, s katerimi se zboljšuje razporeditev voda v času in prostoru."

Zakon opredeljuje tudi, katere dejavnosti se na področju vodnega gospodarstva štejejo za dejavnost posebnega pomena (4. člen), in določa, da so vodnogospodarski objekti in naprave v splošni rabi osnovna sredstva vodnogospodarske organizacije in so izven pravnega prometa. Zaradi celovitosti vodnega režima so v Sloveniji določena vodna območja Mure, Drave, Save, Soče in obalnega morja s pritoki. V vsakem območju zakon določa ustanovitev ene ali več vodnih skupnosti, za območje Slovenije pa Zvezo vodnih skupnosti Slovenije.

S samoupravnim sporazumom o ustanovitvi vodne skupnosti se določa namen in cilj združevanja, vsebina, način in postop-

pek sporazumevanja, osnova družbenoekonomskih odnosov, pravice in odgovornosti skupnosti in druga vprašanja. Samoupravni sistem je dvodomen (uporabniki in izvajalci) in je delovanje le-tega s tem zakonom jasno opredeljeno tako za območne skupnosti kot za zvezo skupnosti.

14. člen - 2: "Zveza vodnih skupnosti in Zveza kmetijskih zemljiških skupnosti ustanovita skupni organ za izvajanje programov urejanja kmetijskih zemljišč s sredstvi namenskega dela odškodnine zaradi spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč in gozdnih zemljišč po zakonu o kmetijskih zemljiščih."

Med pomembne naloge vodnih skupnosti, ki se navezujejo še posebej na gozdarstvo, so:

- zagotavljanje sredstev za urejanje vodnega režima;
- skrb za ohranitev vodnih zalog;
- usmerjanje in usklajevanje vodnogospodarske politike pred škodljivim delovanjem voda;
- sodelovanje v zvezi s pomembnejšimi vodnogospodarskimi posegi.

Za vodno gospodarstvo zagotavljajo sredstva delovni ljudje in občani v skladu s samoupravnim sporazumom o temeljnih planih območnih vodnih skupnosti. Kako se zagotavlja ta sredstva, pa je določeno v 27. členu. Med temi sredstvi je tudi namenski del odškodnine za spremembo namembnosti gozdov.

Združena sredstva se namenijo, poleg za gradnjo in rekonstrukcijo vodnogospodarskih objektov in naprav v splošni rabi, tudi za druge posege, ki zagotavljajo večje količine in boljšo kakovost ter urejanje režima visokih voda (28. člen). Povračila za izvajanje programa vodnogospodarskih storitev plačujejo OZD in občani s področja gospodarstva,

(tudi gozdarstvo). Povračilo za porabljeno vodo dobijo le tisti, ki se ne ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo, kmetijstvo (za namakanje kmetijskih zemljišč) in nekatere komunalne dejavnosti in dejavnosti krajevnih skupnosti (glej 29. člen). Če se ne zagotovi sporazumno zbiranje sredstev, občinska skupščina lahko odloči obvezni prispevek v taki višini za minimalno vodnogospodarsko aktivnost posebnega družbenega pomena, kar je podrobneje z zakonom določeno.

Dejavnosti posebnega družbenega pomena opravljajo vodnogospodarske organizacije za urejanje voda in vodnogospodarske organizacije za urejanje hudournikov. Njim zakon določa naloge, nadzor nad izvajanjem del, sistem samoupravne organiziranosti in medsebojnih obveznosti.

Vodnogospodarske osnove so strokovne podlage za izdelavo planov in so izdelane za vodnogospodarsko območje in za SR Slovenijo. Z zakonom je določeno tudi samoupravno sporazumevanjemed uporabniki in izvajalci in katere elemente eni ali drugi pripravljajo.

Za vse spremembe vodnega režima, s katerimi se spreminja količina, kakovost, prostorska ali časovna razporeditev voda oz. se spreminjajo razmere na vodnih ali privodnih zemljiščih, so potrebna vodnogospodarska soglasja in vodnogospodarska dovoljenja.

Določen je tudi režim izdajanja soglasij in dovoljenj ter kdo jih izda v posameznih primerih glede na pomembnost posega (republika ali občina) na osnovi mnenja pristojne vodne skupnosti. Podobno ureja zakon tudi, kdaj in zakaj preneha veljati soglasje in dovoljenje.

52. člen - 2: "Vodni režim se ureja na podlagi vodnogospodarske osnove v skladu s planskimi dokumenti." Ta režim se nanaša na zakonsko definirane vodotoke, vodna zemljišča in vodnogospodarske objekte (53., 54. in 55. čl.). Nadalje določa ukrepe in pogoje za varstvo pred škodljivim delovanjem voda in za varstvo vodnih količin in kakovosti vode ter morja (56. - 67. člen) ter pogoje, pod katerimi se lahko odvzema mivka, pesek, prod in kamen. Na območju izvirov in talne vode se v nobenem primeru ne smejo odvajati odpadne vode.

Za zavarovanje vode v vodotokih in podtalnicah se lahko določijo zavarovana območja s plani vodnih skupnosti ali družbenopolitičnih skupnosti in se s tem tudi določijo pravice, obveznosti in odgovornosti.

Imetnik pravice uporabe zemljišča ali lastnik mora dovoliti dostop na zemljišče za izvajanje vodnogospodarskih del, vendar je upravičen do odškodnine za določena dela z zakonom.

Vodne količine, kakovost vode in zgrajeni vodnogospodarski objekti in naprave se vpisujejo v kataster voda (72. čl.).

Za vrsto specifičnosti je z zakonom določeno, da za vodno gospodarstvo pristojen republiški upravni organ izda strokovna navodila (75. čl.).

Če pri izvajanju svoje gospodarske dejavnosti DO povzroča spremembe vodnega režima, se kaznuje z najvišjo predpisano kaznijo po tem zakonu. Zakon pa vsebuje še več drugih kazenskih določb.

4.3.4. Zakon o rudarstvu

Zakon o rudarstvu (Uradni list SRS št. 17/75) določa rudnine kot narodno bogastvo, ki se ne obnavlja. Rudniče so dobrine splošnega družbenega pomena v družbeni lastnini, ki so pod posebnim družbenim varstvom ne glede na to, ali so v svojem prvotnem ležišču ali v naplavinah, izkopaninah, jaloviščih ali talilniških odpadkih in brez ozira na agregatno stanje rudnin. Z zakonom so opredeljene vrste rudnin (3. čl.), določbe, ki se nanašajo na raziskovanje in izkoriščanje rudnin ter tehnično dokumentacijo, na podlagi katere lahko izvaja dela pri raziskovanju in izkoriščanju. Nadalje določa: pridobivanje rudnin, inšpekcijski organ, posebne in kazenske določbe. Določbe tega zakona ne veljajo za raziskovanje ali izkoriščanje mivke, peska, gramoza iz vodnih in priobalnih zemljišč, pač pa določbe Zakona o vodah (Ur.l. SRS št. 38/81). Raziskave in izkoriščanje rudnin lahko opravljajo pooblašene organizacije, ki izpolnjujejo zakonske pogoje. Pri tem je pomembna določba (7. čl.), da morajo skrbeti tudi za varstvo okolja med izvajanjem del in omogočiti po končanih delih ponovno uporabo zemljišča, ki je bilo poškodovano s temi deli. Z dovoljenjem za raziskovanje ali izkoriščanje je tudi določeno od pristojnega organa, za kakšne namene naj se usposobi zemljišče po izvršenem delu. Pri tem upošteva tehnične, gospodarske in prostorske kriterije. Istočasno pa mora organizacija po izvršeni raziskavi ali eksploataciji zagotoviti, da se izključi kakršnakoli nevarnost za zdravje ali življenje ljudi in živali (9. čl.).

V določbah, kjer ni dovoljeno raziskovati ali izkoriščati rudnine, so naštetja tudi razglašena zavarovana območja, kot so narodni parki, varovalni gozdovi in drugo. Če pa gre za rudnine večjega in posebnega pomena, jih sme organizacija raziskovati le s soglasjem organov samourpavnih in-

teresnih skupnosti in organizacij združenega dela, ki imajo v upravljanju to območje (13. čl.). Pridobivanje rudnin s tem značajem pa lahko dovoli le IS SR Slovenije ali organ, ki ga ta pooblasti (25. čl.).

K zahtevi za izdajo dovoljenja za izkoriščanje rudnin mora pooblaščen organizacija priložiti tudi dokaz o sklenjenem dogovoru s pristojno samoupravno skupnostjo o času in načinu plačila prispevka zaradi spremembe namembnosti kmetijskega zemljišča. Z zakonom je tudi določeno, pod kakšnimi pogoji se lahko napravi odmik od rudarskega projekta brez soglasja upravnega organa, ki je izdal dovoljenje za izvajanje del.

Nadalje ta zakon določa, kaj vsebuje tehnična dokumentacija (39. čl.) in kaj vse mora upoštevati ter pod kakšnimi pogoji se smejo delati raziskave - rudarski projekti. Tako je predpisana strokovna izobrazba in usposobljenost za izdelavo projektov za samostojne projektante in za vodje rudarskega projekta, prav tako kdo lahko opravi revizijo rudarskega projekta. Zelo zahtevni so pogoji za rudarsko inšpekcijo.

Za pridobivanje rudnin je potrebno dovoljenje upravnega organa. Kaj vse je za dovoljenje potrebno, je navedeno v 55. členu. Občinska skupščina lahko določi z urbanističnim dokumentom prostora, na katerih je dopustno pridobivanje drugih rudnin brez dovoljenja. S temi dokumenti predpiše red pridobivanja in plačilo stroškov za vzdrževanje.

Posebne določbe zakona se nanašajo predvsem na omejitve, pogoje in ovire v območju pridobivanja rudnin. Z zakonom je določeno še 11 predpisov za podrobnejše opredeljevanje vsebovanih zakonskih obveznosti (32. čl.). Z zakonom so predvidene visoke kazni, od zapornih (71 čl.) do denarnih

(72.-80. čl.). V višjih razredih kazni za gospodarski prestop je med ostalim tudi predvideno, če organizacija po končanem raziskovanju ali izkoriščanju ne napravi potrebnega zavarovanja ali ne poskrbi, da se omogoči ponovna uporaba zemljišča, ki je bilo poškodovano z rudarskimi deli (74. čl. - 2. točka).

4.3.5. Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter upravljanju lovišč

Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter upravljanju lovišč (Ur.list SRS, št. 25/75) ureja v naslovu omenjena področja z namenom, da se v okviru varstva narave ohranja ravnovesje divjadi in rastlinskega sveta v prostoru kot enega od temeljnih pogojev za ohranitev naravnega človekovega okolja in da se zagotovi poseben družbeni interes nad lovstvom. (1. čl.). Zakon opredeljuje vrste divjadi in nje-
no varstvo, lovišča, lovnogojitvena območja, uresničevanje posebnega družbenega interesa pri gospodarjenju z divjadjo, lovnogospodarske načrte, lov, lovske organizacije, gojitveno-čuvajsko službo, preprečevanje in povračilo škode ter kazenske določbe.

Pomembna so določila:

- da v naravi ni dovoljeno znižati števila nobene vrste divjadi do take mere, ki bi predstavljala nevarnost za njen obstoj (11 - 1. čl.)
- prepoved lova za nekatere redke živalske vrste iz 12. čl., 3. odstavek
- nove vrste divjadi sme lovska organizacija vnašati v lovišče le, če ne ogrožajo varnosti in življenja ljudi ali naravnega biološkega ravnovesja v tem okolju (16 - 1.čl.)
- lovnogojitvena območja se ustanovijo in oblikujejo za nemoten razvoj glavnih vrst divjadi zaradi ustreznega urav-

novešanja strukture in številčnosti divjadi z drugim živalstvom in rastlinstvom v območju, kakor tudi zaradi usklajevanja interesov kmetijstva, gozdarstva in drugih zainteresiranih dejavnosti (31. čl.)

- vzdrževanje in ohranjanje biološkega ravnovesja naj bi se v območjih zagotovilo z družbenim dogovorom (33. čl.)
- določilo, da je lovskogospodarski načrt sestavni del prostorskega načrta (38. čl.)
- da morajo biti lovskogospodarski načrti, gozdnogospodarski načrti in načrti o razvoju kmetijstva medsebojno usklajeni glede števila in strukture posamezne vrste divjadi in ne smejo biti v nasprotju z določbami družbenega dogovora (40. čl.).

5. Zaključne ugotovitve in razmišljanja

Na osnovi pregleda in ocene obravnavane zakonodaje s področja urejanja prostora, gozdov, kmetijskih zemljišč, vode, rudnin, naravne in kulturne dediščine in divjadi, podajamo nekatere ugotovitve in razmišljanja, ki se navezujejo na problematiko vnašanja naselij in infrastrukture v gozdni prostor. Pri tem smo se osredotočili na zakon o urejanju prostora. Skušamo ugotoviti stične točke s sektorsko zakonodajo, ki obravnava naravne dobrine in kako se povezuje le-te z zakonodajo pri urejanju prostora, posebno še glede na vlogo in pomen gozdov in gozdarstva. Ugotovitvam in ocenam dodajamo razmišljanja (predloge), kako bi kazalo z dopolnjevanjem zakonodaje na tem področju zagotoviti ustrezno delo.

1. Zakon o urejanju prostora je postopek načrtovanja posegov v prostor povezal v sistem družbenega planiranja predvsem pri oblikovanju tistih zakonskih določil, ki

so za planiranje prostora specifična in zahtevajo drugačen pristop in to:

- pri pripravi strokovnih podlag in
- pri oblikovanju planskih odločitev.

Občinske družbenopolitične skupnosti usmerjajo razvoj dejavnosti v prostoru in določajo namensko rabo prostora, drugi nosilci planirajo pa usklajujejo svoje potrebe v zvezi z urejanjem prostora na osnovi realnih programov in strokovnih spoznanj. Tako so postale prostorske sestavine družbenega plana tisti dokument, ki po eni strani obeta večjo družbeno skrb za smotrno urejanje prostora, po drugi strani pa nosilce planiranja bolj kot doslej zavezujejo k razmišljanju o prostorskih posledicah njihovih odločitev. To pomeni kvalitetno ravnanje s prostorom, če se bodo uresničila vsa pričakovanja, ki jih nudi zakon. Z zakonom je namreč le uzakonjeno spoznanje, da je sleherno prostorsko načrtovanje dolgoročno tako pri izhodiščih, ki jih mora upoštevati, kot tudi pri posledicah, ki jo povzroči izvedba v prostoru.

2. Dolgoročni plan SR Slovenije za obdobje 1986 - 2000 ima že določena obvezna izhodišča, ki jih morajo upoštevati vsi drugi nosilci dolgoročnih in srednjeročnih planov. Prav s temi izhodišči bomo le postopno spreminjali odnos do dobrin splošnega pomena. Niso pa še s tem planom doseženi vsi pogoji in merila, na osnovi katerih bi odločeneje varovali naravne dobrine in tudi usmerjali razvoj na republiški ravni, ko so izkazane potrebe za večje posege v prostor.
3. Urejanje prostora ima po novem zakonu v ospredju varovalno funkcijo glede dobrine splošnega pomena. Njihov namen lahko spremenimo le izjemoma in pod pogoji, ki jih določa zakon, da bi lahko hkrati tudi usmerjali razvoj dejav-

nosti v prostoru in razreševali nasprotja. Zato morajo biti že v analizah razvojnih možnosti v prostoru prikazani medsebojni vplivi dejavnosti in vplivi naravne in z delom pridobljene vrednote človekovega okolja.

4. Območja naravnih dobrin (kmetijska zemljišča, vode, gozdovi, rudnine, naravne in kulturne znamenitosti, območja turizma, rekreacije, jezera, morja) se lahko spreminjajo, če so za to dane usmeritve v dolgoročnih planih in pod pogoji, če za to obstojajo širši družbeni interesi uveljavljeni s spremembo dolgoročnega plana SR Slovenije ali s spremembo dolgoročnega plana občine, če je to v skladu z dolgoročnim planom SR Slovenije. Podrobnejše varstvo dobrin splošnega pomena pa ureja tudi sektorska zakonodaja.

5. Naravne dobrine morajo biti pravilno ovrednotene v strokovnih podlagah na osnovi inventarizacije in ovrednotenja dobrin splošnega pomena, kar opravi odgovorno vsak sektor sam. Predvideni enotni kazalci, navodila in metodologije po zakonu o urejanju prostora še niso dodelani tako, da bi omogočali enakovredno obravnavo vsem dejavnostim že na nivoju planskih dokumentov, še manj pri izvedbenih aktih. To področje dela pa ni doseženo niti na sektorskem področju. Obstojajo tudi večje razlike med sektorji. Tako nanovo uvedena krajinska zasnova za urejanje odprtega prostora, ki je sestavni del dolgoročnih planov občin za dolgoročno urejanje odprtega prostora, ni zadosti namensko, vsebinsko in metodološko opredeljena. Zato obstoja še problem razmejevanja prostora, kje naj se to sploh izdela. Podobno je predvidena urbanistična zasnova problematična in ne daje zadosti preglednosti o strategiji razvoja mesta, saj občine praviloma nimajo jasnih strokovnih rešitev za razvoj mesta. Za to pa manjkajo tudi trdnejše osnove dolgoročnega razvoja urbanizacije sloven-

skega prostora. Podobni problemi se kažejo pri programskih zasnovah in opredeljevanju pogojev za urejanje prostora. Teh nekaj navedb kaže, ča nimamo z zakonodajo opredeljenih zadosti kriterijev in meril za omejevanje določenih posegov ali razmejenih nalog tako glede na planski nivo kot tudi glede soodvisnosti med dejavnostmi, ki jim služijo naravni viri za upravljanje in gospodarjenje s prostorom.

6. Za področje gozdov lahko ugotovimo:

- a) Gozdarska zakonodaja skrbi za zagotavljanje trajnosti gozdov ter krepitev vseh njihovih funkcij; tako lesnoproizvodnih, varovalnih, hidroloških, klimatoloških, higiensko zdravstvenih, estetskih, turistično rekreativnih, kakor tudi poučnih, raziskovalnih in obrambnih. Nima pa za vse te funkcije niti v podzakonskih aktih določeno ustreznih kriterijev in meril niti metodologije, na osnovi katere bi se ovrednotile vse te funkcije. To pa je šele treba uveljaviti za učinkovito vključevanje gozdov v urejanje prostora. Poseg v gozd je po zakonu mogoč le, če ni to v nasprotju s splošno koristnimi funkcijami.

- b) Prav tako ni z zakoni in podzakonskimi predpisi še zadosti opredeljenih meril in kriterijev, ki naj bi omejevali posege na gozdni prostor ali določali pogoje za tak poseg, ko nastopi: vprašanje ekološkega ravnotežja (n.pr. pri uravnavanju odnosov gozd - divjad, gozdna paša, rekreacija na prostem) pri uravnavanju odnosov v kulturni krajini (n.pr. arondacije in komaracije kmetijskih zemljišč in urejanje skupnih pašnikov, ko so pomembni manjši gozdni ostanki ali posamezna drevesa, ki niso zajeta v gozd po zakonu, kar ni primerna rešitev), kakor tudi zaradi emisij

na gozdove (ne samo pri novogradnjah, ampak tudi pri obstoječih objektih in rekonstrukcijah).

- c) V območju gozdov, kjer so določena območja naravne kulturne dediščine, na območju pridobivanja rudnin, vodnih virov ali naravnih znamenitosti za namene rekreacije sektorske zakonodaje določajo določene režime, ki lahko izključujejo, omejujejo ali vplivajo na gozdno gospodarjenje. Te zahteve in potrebe nastajajo tudi v procesu planiranja. Omejevalki pogoji, pod katerimi je mogoče vzdrževati ali širiti razvojno, to območje zaradi izkazanih potreb je le na dejanskih nosilcih aktivnega varovanja krajine. To je na gozdarstvu. To pa pomeni, da ta politika temelji na gospodarski rabi zemljišč in bodo ostali interesi podrejeni. Ustrezno rabo zemljišč pa bomo zagotovili z izvedbenimi prostorskimi akti le, če bo ta strategija ustrezno vključena v teh aktih in če bomo predhodno sistemsko zagotovili združevanje vsaj minimalno potrebna sredstva zaradi ohranitve in krepitev splošno koristnih funkcij gozdov od vseh uporabnikov teh funkcij.
- d) Sedanji zakon o kmetijskih zemljiščih n.pr. že ustrezno rešuje povračilo škode, ki jo povzročijo onesnaževalci ozračja tudi na gozdovih (navodilo naj bi bilo izdelano leta 1987), kakor tudi nekatera določila zakona, ki varujejo kmetijska zemljišča in se smiselno lahko uporabijo tudi za gozdna zemljišča. Ni pa razumljivo urejena kmetijska zakonodaja glede odškodnine za spremembo namembnosti zemljišč, ki se nanaša na gozd, prav tako ne zakonodaja zakona o vodah. Gozdarstvo ni vključeno v zakonu o vodah v položaj za pridobivanje sredstev za vzdrževanje vodnega režima, ampak kot plačnik.

- e) Prav tako bi pri urejanju sistema financiranja za varovanje naravne in kulturne dediščine lahko uveljavili že spoznano, da spada tudi gozdarstvo med tiste temeljne in aplikativne naravoslovne stroke, ki proučujejo naravno materialno dediščino in mu je tudi v ta namen treba sistemsko zagotoviti sredstva. Do sedaj je sicer to rešeno le načelno, pri razglasitvi varovalnih gozdov, gozdov s posebnim namenom, ali pri razglašanju naravne ali kulturne znamenitosti. Pa tudi za te primere niso izdelane in predpisane ustrezne metodologije za ugotavljanje odškodnine oz. možnosti za uveljavljanje le-te. Zato bi bilo treba prvo uveljaviti ustrezno valorizacijo n.pr.: naravne in kulturne dediščine in režimov varovanja (ali tudi pri drugih naravnih dobrinah) glede na nivo v sistemu družbenega planiranja.
- f) Samoupravna interesna skupnost za gozdarstvo g.g. območja je z zakonom o gozdovih dobila nalogo za usklajevanje interesov pri sočasni rabi gozdov za potrebe kmetijstva, vodnega gospodarstva, lovstva, turizma in rekreaciji. Določiti mora obseg in vrsto storitev ter obseg združevanja sredstev za potrebe omenjenih dejavnosti in varstvo okolja, kakor tudi obseg in vrsto ukrepov za zagotavljanje biološkega ravnotežja v gozdovih. Na osnovi teh zakonskih opredelitev je potrebno še sprejeti določeno navodilo glede meril in kriterijev, da bi se lahko dopolnili dolgoročni in srednjeročni plani vsebinsko v tej smeri.
- g) Z dopolnitvijo zakona o gozdovih bi morali neposredno obvezati tudi SIS za gozdarstvo Slovenije, kot odgovorne pri pripravi in usklajevanju dolgoročnega plana (prostorske sestavine) plana SR Slovenije za področje gozdarstva. Tako naj bi zakon predpisal: sode-

lovanje pri izdelavi dolgoročnih planov SR Slovenije za potrebe urejanja prostora (priprava strokovnih osnov) in sodelovanje pri izvedbenih aktih, ki se nanašajo na večje posege v prostor na območju SR Slovenije, ki zadevajo varovanje kulturne krajine ter politiko skladnejšega razvoja in optimalnega izkoriščanja gozdov v SR Sloveniji. To pomeni, da bi na ta način morali zagotoviti celovito varstvo okolja, in povezano usklajevanje interesov ter usklajeno upravljanje za vse gozdove v Sloveniji.

7. Na osnovi spredaj navedenih ugotovitev, ocen in predlogov bi kazalo razmišljati:

- za sistemsko dopolnitev zakonodaje v sistemu družbenega planiranja, pri kateri bi bili v zakonodaji urejanje prostora vključeno krajinsko planiranje kot integralni del prostorskega planiranja; krajinski načrti pa postali predvsem skupna strokovna podlaga za soočenje interesov pri urejanju prostora za dejavnosti, ki so jim naravne dobrine in naravne ter kulturna dediščina zaupana v upravljanje in gospodarjenje;
- z zakonom o družbenem planiranju in zakonom o urejanju prostora, kakor tudi z zakonom o gozdovih, zakonom o vodah, zakonom o kmetijskih zemljiščih, zakonom o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter upravljanju lovišč bi morali predpisati obvezno strokovno izobrazbo, strokovno usposobljenost in neposredno odgovornost za vse samostojne izdelovalce, strokovnih podlag, ki bi jih zakonsko narekovala metodologija krajinskega načrta, za izdelovalce projektov in za vodje izvajanja projektov ter za revizorje projektov;
- spredaj navedena zakonodaja naj enakovredno obravnava sistem samoupravnega organiziranja in odločanja v organizacijah združenega dela, ki upravljajo in gospodarijo z dobrinami splošnega ter posebnega pomena;

- za vse dejavnosti, ki pretežno gospodarijo z dejavnostmi splošnega in posebnega pomena naj se v zakonodaji sistemsko uredi zagotavljanje strogo namenskih sredstev, ki bi zagotavljali neprekinjeno izvajanje prednostne naloge aktivnega varstva naravnih dobrin ter naravne in kulturne dediščine;
- z zakoni je treba zagotoviti učinkovito delo strokovno usposobljeni inšpekciji;
- v kazenskih določbah naj se pri vsej zakonodaji obravnavanega področja predvidijo tudi strožje kazni, tako da bi za odgovorne delavce, če ne bi izpolnjevali nekaterih določil te zakonodaje obravnavali kot kaznivo dejanje, ki se lahko kaznuje z zaporom.

(Opomba: zakon o rudarstvu ima nekatera navedena področja najostreje urejeno, ki vplivajo tudi na režim v gozdarstvu.)

Vse navedeno še posebno velja urediti na področju gozdarske zakonodaje tako, da bo omogočeno gozdarstvu, ki gospodari s 50% površine Slovenije uveljaviti pri strokovnem delu interdisciplinarni pristop, istočasno pa celovito upravljati in usklajevati interese v prostoru na površini vseh gozdov.

